

TR72 BÖLGESİ 2014-2023

MEVCUT DURUM ANALİZİ -EKLER-

EKLER

TR72 BÖLGESİ 2014-2023 DÖNEMİ BÖLGE PLANI

İÇİNDEKİLER

EK 1. TR72 ALTBÖLGE ÇALIŞMALARI	5
1.1. İLÇELER KALKINMIŞLIK ENDEKS ÇALIŞMASI.....	5
EK 2. SEKTÖREL ALT BÖLGE STRATEJİLERİ	10
2.1. TR72 BÖLGESİ TARIM ALT BÖLGE STRATEJİSİ	10
2.2. MADENCİLİK SEKTÖRÜ ALT BÖLGE ÇALIŞMASI	36
2.3. İMALAT SANAYİ ALT BÖLGE ÇALIŞMASI	50
2.4. HİZMETLER SEKTÖRÜ ALTBÖLGE ÇALIŞMASI	53
EK 3. BÖLGEDE PLANLANAN/UYGULANAN BÜYÜK PROJELER	56
KAYNAKÇA.....	64

ŞEKİLLER

Şekil 1. TR72 Bölgesi İlçeleri Kalkınmışlık Endeksi Haritası.....	8
Şekil 2. Kalkınmışlık Endeksi ve Nüfus Haritası.....	9
Şekil 3. Arcılık Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri.....	12
Şekil 4. Su Ürünleri Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri	16
Şekil 5. Süt Üretimi Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri	20
Şekil 6. Et Üretimi Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri	23
Şekil 7. Kanatlılar Bakımından TR72 Alt Bölgeleri.....	27
Şekil 8. Bitkisel Üretim Bakımından TR72 Alt Bölgeleri	31
Şekil 9. Kayseri ili maden grubuna göre standart sapma elipsleri.....	36
Şekil 10. Kayseri ili (a) endüstriyel hammaddelerin durumuna göre standart sapma elipsleri, (b) metalik madenlerin durumuna göre standart sapma elipsleri.....	37
Şekil 11. Kayseri ili endüstriyel hammadde yoğunluk haritası ve standart sapma elipsi	38
Şekil 12. Kayseri ili metalik madenler yoğunluk haritası ve standart sapma elipsi	39
Şekil 13. Kayseri ili madencilik altbölgeleri.....	40
Şekil 14. Sivas ili maden grubuna göre standart sapma elipsleri	41
Şekil 15. Sivas ili (a) endüstriyel hammaddelerin durumuna göre standart sapma elipsleri, (b) metalik madenlerin durumuna göre standart sapma elipsleri.....	41
Şekil 16. Sivas ili endüstriyel hammadde yoğunluk haritası ve standart sapma elipsi.....	42
Şekil 17. Sivas ili metalik madenler yoğunluk haritası ve standart sapma elipsi.....	43
Şekil 18. Sivas ili madencilik altbölgeleri	44
Şekil 19. Yozgat ili maden grubuna göre standart sapma elipsleri.....	45
Şekil 20. Yozgat ili (a) endüstriyel hammaddelerin durumuna göre standart sapma elipsleri, (b) metalik madenlerin durumuna göre standart sapma elipsleri.....	45
Şekil 21. Yozgat ili endüstriyel hammadde yoğunluk haritası ve standart sapma elipsi	46
Şekil 22. Yozgat ili metalik madenler yoğunluk haritası ve standart sapma elipsi	47
Şekil 23. Yozgat ili madencilik altbölgeleri.....	48
Şekil 24. TR72 Bölgesi madencilik altbölgeleri	50
Şekil 25. K Ortalama analizi ile imalat sanayi altbölge çalışması	51
Şekil 26. TR72 Bölgesi İmalat Sanayi Altbölgeleri.....	52
Şekil 27. K Ortalama yöntemine göre hizmetler sektörü altbölgeleri	54
Şekil 28. Hizmetler Sektörü Altbölgeleri.....	55

TABLolar

Tablo 1. Kalkınmışlık Endeks Çalışması Kullanılan Değişkenler	6
Tablo 2. İlçeler Kalkınmışlık Sıralaması	7
Tablo 3. İller Kalkınmışlık Grupları Dağılımları.....	8
Tablo 4. Tarım Sektörü Kümeleme Analizi için Kullanılan Değişkenler	10
Tablo 5. Arıcılık Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgelerin Dağılımı	13
Tablo 6. İlçe Stratejik Anketlerine Göre İlk 5 Potansiyel Arasında Arıcılığı Potansiyel Olarak Gören ve Görmeyen İlçeler	13
Tablo 7. 31.12.2012 Tarihi İtibarıyla TR72 Bölgesindeki Yetiştiricilik Tesislerinin İller Bazında Dağılımı (1)	15
Tablo 8. Su Ürünleri Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri Dağılımı.....	16
Tablo 9. İlçe Stratejik Anketlerine Göre İlk 5 Potansiyel Arasında Su Ürünleri Yetiştiriciliğini Potansiyel Olarak Gören ve Görmeyen İlçeler	18
Tablo 10. Süt Üretimi Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri Dağılımı	20
Tablo 11. İlçe Stratejik Anketlerine Göre İlk 5 Potansiyel Arasında Süt Sektörünü Potansiyel Olarak Gören ve Görmeyen İlçeler	21
Tablo 12. Kırmızı Et Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri Dağılımı	24
Tablo 13. İlçe Stratejik Anketlerine Göre İlk 5 Potansiyel Arasında Kırmızı Et Sektörünü Potansiyel Olarak Gören ve Görmeyen İlçeler	25
Tablo 14. Kanatlılar Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri Dağılımı.....	28
Tablo 15. Kanatlı Sayısında TR72 Bölgesindeki İlk 10 İlçe.....	29
Tablo 16. İlçe Stratejik Anketlerine Göre İlk 5 Potansiyel Arasında Kanatlı Sektörünü Potansiyel Olarak Gören ve Görmeyen İlçeler	30
Tablo 17. Bitkisel Üretim Açısından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri.....	32
Tablo 18. Bitkisel Üretim Alt Grupları Bakımından İlk 10 İlçe.....	33
Tablo 19. İlçe Stratejik Anketlerine Göre İlk 5 Potansiyel Arasında Bitkisel Üretim Sektörünü Potansiyel Olarak Gören ve Görmeyen İlçeler	33
Tablo 20. İlçelerin Coğrafi İşaret Potansiyeli (Tescil Almamış Olanlar)	35
Tablo 21. NACE Rev.2 Sınıflandırmasına Göre Kullanılan Değişkenler	53
Tablo 22. Bölgede Planlanan/Uygulanan Büyük Projeler (Tutarı 10 Milyon TL ve Üzeri Olanlar)*	56
Tablo 23. Sektörel Çalışma Grubu Toplantıları.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 24. Bölge Planına Katkı Sağlayanlar-Sektörel Çalışma Grubu Üyeleri.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 25. İlçe Stratejik Analiz Toplantıları	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 26. Bölge Planına Katkı Sağlayanlar-İlçe Stratejik Analiz Toplantıları.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 28. Bölge Planına Katkı Sağlayanlar- Yozgat 2023 Kalkınma Çalıştayı (2-3 Mayıs 2013).....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

EK 1. TR72 ALTBÖLGE ÇALIŞMALARI

1.1. İLÇELER KALKINMIŞLIK ENDEKS ÇALIŞMASI

Her yıl Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından hazırlanan İnsani Gelişme Raporu'na göre Türkiye, 2013 yılında 187 ülke arasından 90. sırada yer almıştır. İnsani Gelişme Endeksi, uzun sağlıklı bir yaşam, bilgiye ulaşım ve uygun standartlarda bir hayatın yaşanabilmesi boyutunda endeks hesaplanması işlemidir (1). Bu değişkenler ışığında, Türkiye çok ileri insani gelişmiş ülkeler (Very high human development) arasına giremeye de, ileri insani gelişmiş (high human development) ülkeler arasına girmeyi başarmıştır. Ancak yine de özellikle Avrupa ülkelerine kıyasla oldukça geri durumdadır. Kalkınmışlık çok yönlü ve farklı boyutlarda incelenmesi gereken bir olgudur. Bu sebeple endeks; cinsiyet eşitsizliği, yoksulluk, kaynakların yönetilmesi, sağlık, eğitim, sosyal bütünleşme, uluslararası ticaret akışları, uluslararası sermaye akışı ve göç, inovasyon ve teknoloji, çevre ve nüfus alt başlıklarında alt endeksler hesaplanarak elde edilmiştir.

Kalkınma Bakanlığı tarafından belirli dönemlerde hazırlanan illerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE)'ye göre, Türkiye'de en gelişmiş iller 2011 yılı itibari ile sırasıyla İstanbul, Ankara ve İzmir'dir. Çalışmada kullanılan değişken grupları; demografik göstergeler, eğitim, sağlık, istihdam, rekabetçi ve yenilikçi kapasite, mali kapasite, erişilebilirlik ve yaşam kalitesi göstergeleri şeklindedir. SEGE kapsamında, 81 il içerisinde TR72 Bölgesi illerinden Kayseri 17., Sivas 49. ve Yozgat 65. sırada yer almıştır (2). Bölgede 3 il arasında büyük bir sosyo-ekonomik gelişmişlik farkı olduğu bu bilgilerden anlaşılabilir. Bölge illeri arasında büyük farklar olduğu gibi, bölge içinde de merkez ilçe ve merkez dışı ilçeler arasında da farklar mevcuttur.

TR72 Bölgesi İlçeler Arası Kalkınmışlık Endeksi çalışması için farklı konu başlıklarında 39 değişken kullanılmıştır. Değişkenler, TÜİK veri tabanı ve ilgili kurumların verilerinden elde edilmiştir. Veri setinde; demografik yapı, eğitim, sağlık, işgücü ve sanayi, tarım ve hayvancılık, mali ve yaşam kalitesi göstergeleri olmak üzere 7 farklı grupta incelemelerde bulunulmuştur.

Tablo 1. Kalkınmışlık Endeks Çalışması Kullanılan Değişkenler

Grup	Değişken	Veri Yılı	Birim	Kaynak
Demografik	İlçe nüfusu	2012	Kişi	TÜİK
	Şehirleşme Oranı	2012	Yüzde	TÜİK
	Yıllık Nüfus Artış Hızı	2011-2012	Yüzde	TÜİK
	Yaş Bağımlılık Oranı	2012	Yüzde	TÜİK
	Nüfus Yoğunluğu	2012	Kişi/Km ²	TÜİK
Eğitim	Okuryazar Nüfus Oranı (6+ yaş)	2011	Yüzde	TÜİK
	Okuryazar Kadın Nüfusunun Toplam Kadın Nüfusuna Oranı (6+ yaş)	2011	Yüzde	TÜİK
	Ortaöğretim Mezunu Nüfusun +18 Yaş Nüfusa Oranı	2011	Yüzde	TÜİK
	Ortaöğretim Mezunu Kadın Nüfusun +18 Yaş Kadın Nüfusa Oranı	2011	Yüzde	TÜİK
	Yüksek Okul/ Fakülte Mezunu Nüfusun +22 Yaş Nüfusa Oranı	2011	Yüzde	TÜİK
	İlköğretim Derslik Başına Öğrenci Sayısı	2011-2012	Kişi	TÜİK
	Ortaöğretim Derslik Başına Öğrenci Sayısı	2011-2012	Kişi	TÜİK
Sağlık	Hastane Yatak Sayısı	2013	Onbinde	İl Sağlık Müdürlükleri
	Uzman Hekim Sayısı	2013	Onbinde	İl Sağlık Müdürlükleri
	Eczane Sayısı	2013	Onbinde	İl Sağlık Müdürlükleri
	Diş Hekimi Sayısı	2013	Onbinde	İl Sağlık Müdürlükleri
	Bebek Ölüm Hızı	2013	Onbinde	İl Sağlık Müdürlükleri
İşgücü ve Sanayi	İmalat Sanayi İş Kolunda Çalışanların Sayısı	2012	Yüzde	Kalkınma Bakanlığı
	OSB Sayısı	2013	Adet	OSB Bilgi Sitesi
	KSS Sayısı	2013	Adet	Valilikler ve Yatırım Destek Ofisleri
	Çalışma Çağındaki Nüfusun (15-64 yaş) İlçe Nüfusuna Oranı	2012	Yüzde	TÜİK
	Ortalama Günlük Kazanç	2012	TL	Kalkınma Bakanlığı
	İmalat Sanayi İşyeri Sayısı	2012	Yüzde	Kalkınma Bakanlığı
	Lisans Üstü Eğitim Derecesine Sahip Nüfusun 30+ Yaş Nüfusa Oranı	2012	Yüzde	TÜİK
	Fert Başına İmalat Sanayi Elektrik Tüketimi	2012	KWh	ÇEDAŞ, KCETAŞ
Tarım ve Hayvancılık	Toplam Büyükbaş hayvan sayısı	2011	Adet	TÜİK
	Toplam Küçükbaş hayvan sayısı	2011	Adet	TÜİK
	Toplam Kanatlı (Tavuk ve Yumurta Tavuğu)	2011	Adet	TÜİK
	Bal üretimi (ton)	2011	Ton	TÜİK
	Nadas Hariç Tarım Alanlarının Toplam Tarım Alanı içerisindeki Payı	2011	Yüzde	TÜİK
	Çiftçi Kayıt Sistemine Kayıtlı İşletmeler	2011	İşletme Adet	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
Mali	Banka Şube Sayısı	2012	Adet	Türkiye Bankalar Birliği
	2012 Fert Başına Gelir Vergisi	2012	TL	Gelir İdaresi Başkanlığı

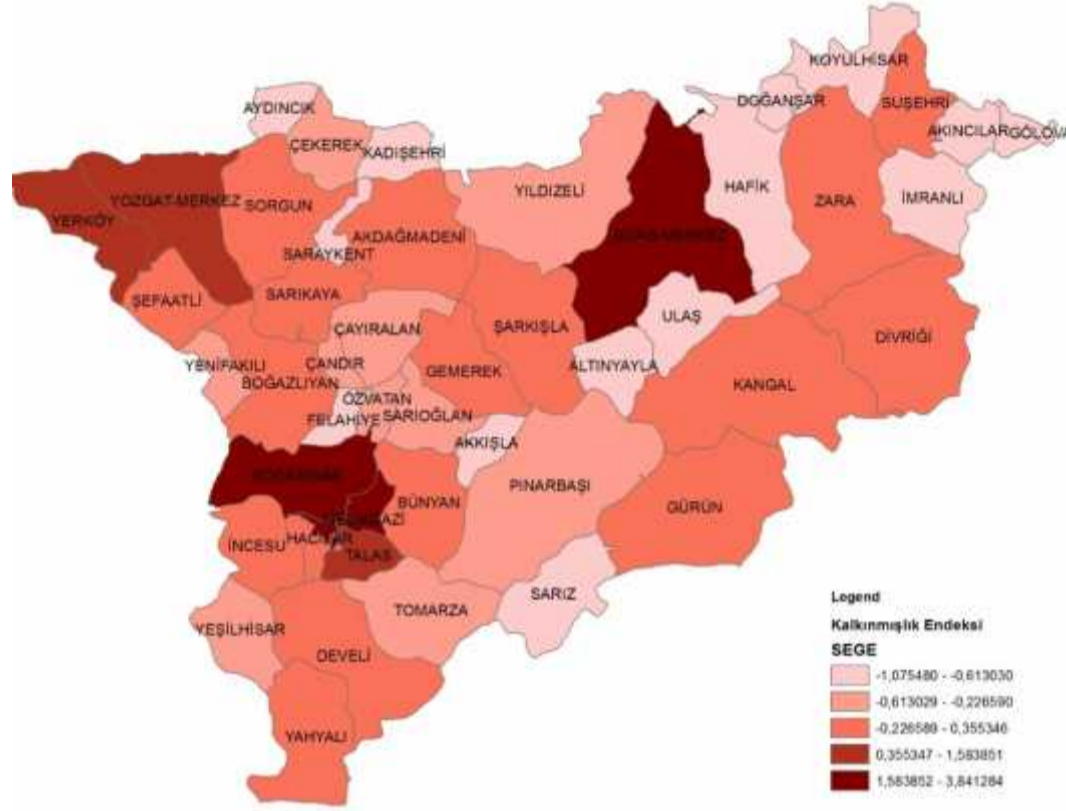
	Fert Başına Kurumlar Vergisi	2012	TL	Gelir İdaresi Başkanlığı
	Faal Mükellef Sayısı	2012	Kişi	Gelir İdaresi Başkanlığı
Yaşam Kalitesi	Kişi Başı Mesken Elektrik Tüketimi (istendi) kwh/yıl	2012	KWh	ÇEDAŞ, KCETAŞ
	Faal Dernek Sayısı	2013	Adet	İl Valilikleri
	Yeşil Kart Sahibi Nüfusun İl Nüfusu İçindeki Payı	2011	Yüzde	Sağlık Bakanlığı
	Fakülte/MYO Var Yok	2013	Binary	Üniversite web siteleri

TR72 Bölgesi İlçeleri Kalkınmışlık Endeksi Çalışması için, Kalkınma Bakanlığı'nın iller ve ilçeler arası sosyo ekonomik gelişmişlik farkını bulmak için kullandığı, hem değişken azaltma hem de sıralama işlemini yapabilen, temel bileşenler analizi kullanılmıştır.

Tablo 2. İlçeler Kalkınmışlık Sıralaması

İlçe	Endeks	Kalkınmışlık Endeks Sıralaması	İlçe	Endeks	Kalkınmışlık Endeks Sıralaması
Melikgazi	3,841284238	1	Pınarbaşı	-0,2341	25
Kocasinan	2,901925099	2	Çayıralan	-0,27917	26
Sivas Merkez	2,732739916	3	Özvatan	-0,33695	27
Talas	1,58385085	4	Yenifakılı	-0,40159	28
Yozgat Merkez	1,325449833	5	Çandır	-0,43428	29
Yerköy	0,920832209	6	Yıldızeli	-0,43885	30
Divriği	0,355345786	7	Tomarza	-0,45204	31
Sorgun	0,352672154	8	Çekerek	-0,47942	32
Şarkışla	0,352506134	9	Sarıoğlan	-0,50507	33
Develi	0,259235629	10	Saraykent	-0,61303	34
Hacılar	0,245266078	11	Akkışla	-0,63303	35
Suşehri	0,111657192	12	Gölova	-0,66256	36
Boğazlıyan	0,108710039	13	Altınyayla	-0,68275	37
İncesu	0,056481134	14	Ulaş	-0,68864	38
Akdağmadeni	-0,00189693	15	Sarız	-0,70265	39
Gürün	-0,050252752	16	Felahiye	-0,70647	40
Sarıkaya	-0,056624364	17	Akıncılar	-0,71288	41
Gemerek	-0,088013557	18	İmranlı	-0,71747	42
Yahyalı	-0,125966694	19	Kadışehri	-0,7342	43
Kangal	-0,13060165	20	Hafik	-0,78442	44
Zara	-0,134984144	21	Koyulhisar	-0,83797	45
Şefaati	-0,135974798	22	Aydıncık	-0,94669	46
Bünyan	-0,137363807	23	Doğanşar	-1,07548	47
Yeşilhisar	-0,226589113	24			

TR72 Bölgesi 47 ilçe için yapılan çalışmada, 39 farklı değişken ile ilçeler arası kalkınmışlık sıralaması yapılmıştır. Üretilen endeksler 5 grupta toplanarak, haritalandırılmıştır (Şekil 1). Kalkınma Bakanlığı'nın 2004 yılında yayınladığı İlçeler Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması çalışmasında Melikgazi ve Kocasinan ilçeleri büyükşehir ilçesi olarak adlandırılarak, 47 ilçe arasında 1. sırada yer almıştır. Aynı şekilde 9 yıl sonra yapılan bu çalışmada da 1. ve 2. ilçeler yine Melikgazi ve Kocasinan ilçeleri olmuştur. Hacılar ilçesi 2004 yılında, nüfusu görece az olmasına rağmen, içinde OSB barındırması dolayısıyla 2. ilçe olarak karşımıza çıkmıştır. Bu çalışma yapıldığında ise, Kayseri OSB ile birleşerek Melikgazi sınırlarına dahil edildiği için sanayi verilerinde bir düşüş gözlemlenmesinden dolayı 11. ilçe olarak karşımıza çıkmaktadır.

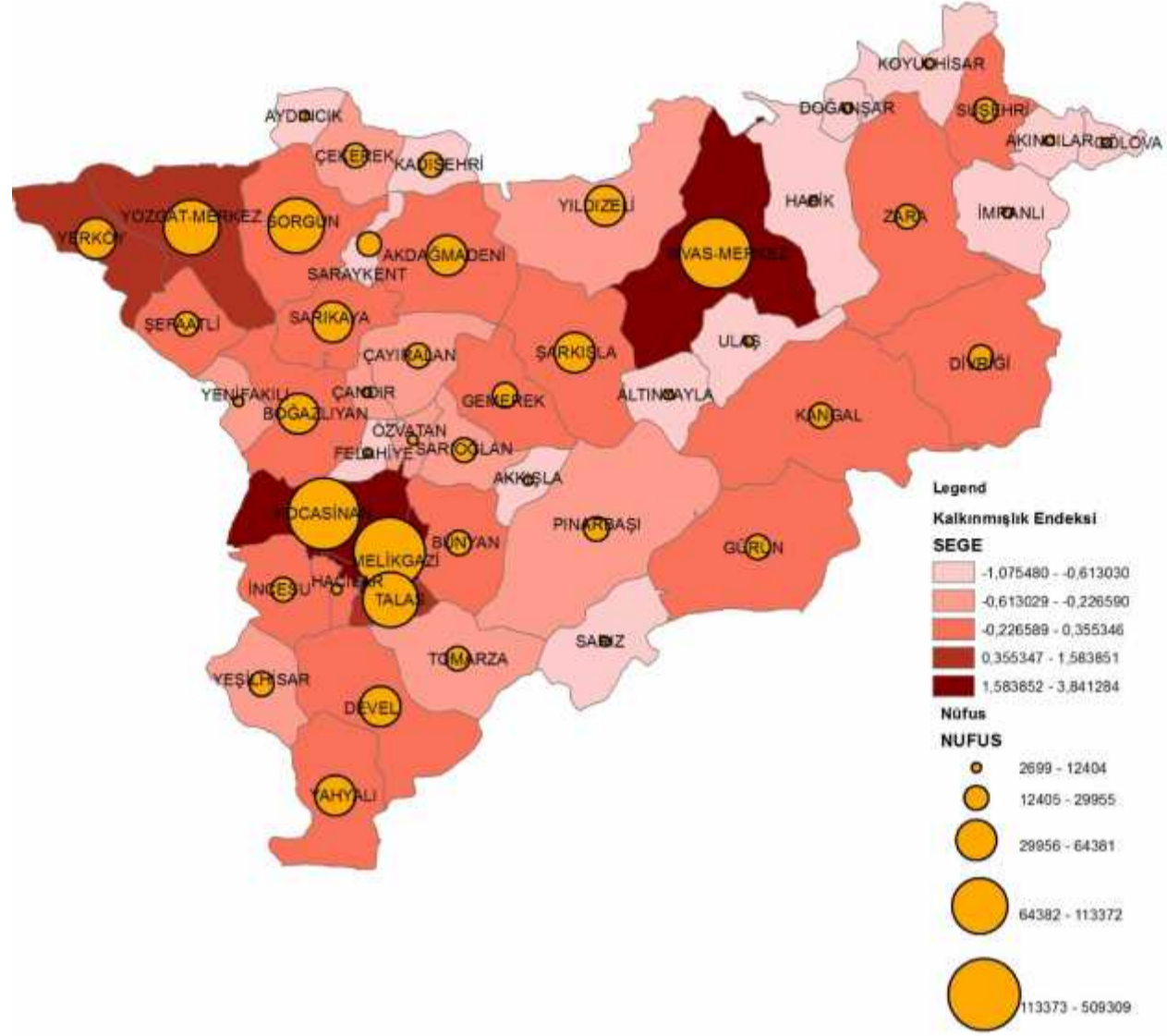
Şekil 1. TR72 Bölgesi İlçeleri Kalkınmışlık Endeksi Haritası

Yüksek endekse sahip ilçeler Yozgat'ta bulunmazken, düşük endekse sahip ilçeler Sivas'ta görece yoğun olarak görülmektedir. Kalkınmışlık 1. seviyesine, Kayseri ilinden merkez ilçeler olan Melikgazi ve Kocasinan, Sivas ilinden de Sivas Merkez ilçesi girmiştir. 2. kalkınmışlık seviyesine ise Kayseri ilinden Talas ilçesi, Yozgat ilinden Merkez ve Yerköy ilçeleri girebilmiştir. İllerin gruplar bazında dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. İller Kalkınmışlık Grupları Dağılımları

	1. Grup	2. Grup	3. Grup	4. Grup	5. Grup
Kayseri	2	1	5	5	3
Sivas	1	-	7	1	8
Yozgat	-	2	5	4	3

Kalkınmışlık endekslerini etkileyen değişkenler, nüfus büyüklüğü ile benzer yapıda özellik göstermektedir. Nüfusu büyük olan ilçelerde, eğitim, sağlık, yaşam kalitesi, mali göstergeler, sanayi gibi alanlarda genel olarak değişkenlerinde de yüksek değerler alma eğilimi mevcuttur.

Şekil 2. Kalkınmışlık Endeksi ve Nüfus Haritası

EK 2. SEKTÖREL ALT BÖLGE STRATEJİLERİ

Alt bölge çalışmalarında tarım, imalat sanayi, madencilik, hizmetler sektörü, sosyal durum, olmak üzere 5 sektör ele alınmıştır. Madencilik sektöründe yeterli veri olmaması ve sadece noktasal veri bulunması nedeniyle standart sapma elipsi kullanılmıştır. Diğer sektörlerde seçilen veriler üzerinden kümeleme çalışması için k-ortalama yöntemi kullanılmıştır.

2.1. TR72 BÖLGESİ TARIM ALT BÖLGE STRATEJİSİ

K-ortalama yöntemiyle analiz edilen tarım sektöründe, arıcılık, su ürünleri, süt üretimi, et üretimi, kanatlı sektörü ve bitkisel üretim alt sektörleri ayrı ayrı ele alınmıştır. Alt sektörler için kullanılan değişkenler aşağıda listelenmiştir. Bununla birlikte, alt bölge stratejilerinin oluşturulmasında k-ortalama analiz sonuçları yanında İlçe Stratejik Analiz Toplantıları, ilçe anketleri ve Sektörel Çalışma Grubu Rapor sonuçları da dikkate alınmıştır.

Tablo 4. Tarım Sektörü Kümeleme Analizi için Kullanılan Değişkenler

	Değişken	Veri Yılı	Birim	Kaynak
Arıcılık	Kovan Sayısı	2010	Adet	TÜİK
	Bal Üretim Miktarı	2010	ton/yıl	TÜİK
	Bal Mumu Üretim Miktarı	2010	ton/yıl	TÜİK
	Arıcılık İşletme Sayısı	2012	Adet	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Arıcılık Kayıt Sistemi
	Verim	2008	kg/kovan	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Türkiye Ballı Mera Bitkileri Haritası Veri Tabanı
Su Ürünleri	Üretim Tesisi	2012	Adet	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
	Su Ürünleri İşleme Tesisi	2012	Adet	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
	Maksimum Proje Kapasitesi	2012	ton/yıl	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
	Yavru Balık Sayısı	2012	Adet	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
Süt	Büyükbaş Hayvan Toplam Süt Üretim Miktarı	2010	ton	TÜİK
	Küçükbaş Hayvan Toplam Süt Üretim Miktarı	2010	ton	TÜİK
	Süt Sağım Makinesi Sayısı (Seyyar)	2010	Adet	TÜİK
	Süt İşleme Tesisi Sayısı	2011	Adet	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
	Süt Sağım Tesisi	2010	Adet	TÜİK
Et	Büyükbaş Hayvan Toplam Et Üretimi Miktarı	2009	ton	TÜİK
	Küçükbaş Hayvan Toplam Et Üretimi Miktarı	2009	ton	TÜİK
	Büyükbaş Hayvan Et Verimi	2009	ton/kesilen hayvan sayısı	TÜİK

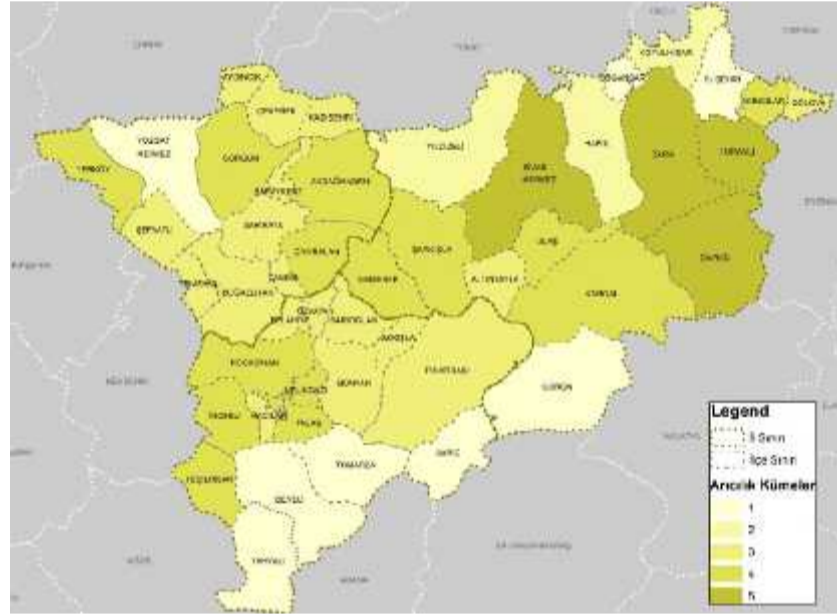
	Küçükbaş Hayvan Et Verimi	2009	ton/kesilen hayvan sayısı	TÜİK
	Toplam Tesis Sayısı (Mezbaha)	2012	Adet	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
	Toplam Tesis Kapasitesi (Büyükbaş ve Küçükbaş)	2012	Adet	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
Kanatlı	Kanatlı Sayısı	2010	Adet	TÜİK
	Kanatlı Et Üretim Miktarı	2010	ton	TÜİK
	Yumurta Sayısı	2010	Adet	TÜİK
	Kuluçka Makinesi	2010	Adet	TÜİK
	Civciv Ana Makinesi	2010	Adet	TÜİK
Bitkisel Üretim	Köy/Belde Nüfusu/Toplam Nüfus	2011	Yüzde	TÜİK
	Tarımsal Nüfus Yoğunluğu	2010	kişi/km ²	TÜİK
	Tarımsal İşletme Sayısı	2011	Adet	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Çiftçi Kayıt Sistemi Verileri
	Ekilen Tarla Alanı	2010	da	TÜİK
	Sebze Alanı	2010	da	TÜİK
	Meyve Alanı	2010	da	TÜİK
	Nadas Alanı	2010	da	TÜİK
	Sulu Tarım Alanı/Toplam Tarım Alanı	2012	Oran	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, STATİP Verileri
	Toplam Biçerdöver Sayısı	2010	Adet	TÜİK
	Toplam Traktör Sayısı	2010	Adet	TÜİK
	Tahıl Üretim Miktarı	2010	ton	TÜİK
	Baklagil Üretim Miktarı	2010	ton	TÜİK
	Endüstriyel Bitki Üretim Miktarı	2010	ton	TÜİK
	Yağlı Tohumlar Üretim Miktarı	2010	ton	TÜİK
	Yem Bitkileri Üretim Miktarı	2010	ton	TÜİK
	Yumru Bitkiler Üretim Miktarı	2010	ton	TÜİK
	Meyve Üretim Miktarı	2010	ton	TÜİK
	Sebze Üretim Miktarı	2010	ton	TÜİK
	Tahıllar Verimi	2010	kg/da	TÜİK
	Baklagil Verimi	2010	kg/da	TÜİK
	Endüstriyel Bitkiler Verimi	2010	kg/da	TÜİK
	Yağlı Tohumlar Verimi	2010	kg/da	TÜİK
	Yem Bitkileri Verimi	2010	kg/da	TÜİK
	Yumru Bitkiler Verimi	2010	kg/da	TÜİK
	Meyve Verimi	2010	kg/da	TÜİK
	Örtü Altı Üretim Alanı	2010	da	TÜİK
	Örtü Altı Üretim Miktarı	2010	ton	TÜİK
	Damla Sulama Tesisi	2010	Adet	TÜİK
	Yağmurlama Tesisi	2010	Adet	TÜİK

2.1.1. Arıcılık

TR72 Bölgesinde önemli bir alt ekonomik faaliyet olarak öne çıkan arıcılık, Türkiye üretiminde önemli bir pay almaktadır. Sadece üretim açısından değil gezgin arıcılık için de cazibe merkezi olan bölge, özellikle Ordu, Giresun, Mersin illeri olmak üzere, bölge dışından önemli miktarda arıcıyı çiçeklenme dönemlerinde çekmektedir. TÜİK verilerine göre, 2012 yılında ülke genelinde 8. Sırada gelen Sivas, ballı mera bitkileri varlığı açısından TR72 Bölgesi illeri arasında ilk sırada gelmektedir. Bölge illeri arasında Sivas, dikkate değer biçimde ön plana çıkmaktadır. Sivas'ta arıcılık Kızıldağ mevkiinde yoğunlaşmaktadır.

TÜİK, İlçe Stratejik Analiz Toplantıları ve Sektörel Çalışma Grubu Raporlarına dayanan arıcılık sektörü verileri analizi sonucu, TR72 Bölgesi 5 alt bölgeye ayrılmıştır. Buna göre, TR72 Bölgesinde arıcılık en fazla Sivas'ın Divriği, İmranlı, Merkez ve Zara ilçelerinin bulunduğu 5. Alt bölgede yoğunlaşmaktadır (Tablo 5, Şekil 3). Bunu sırasıyla 2. Alt bölge, 1. Alt Bölge, 4. Alt Bölge ve 3. Alt bölgeler takip etmektedir. Arıcılık, TR72 Bölgesinin tüm ilçelerinde az da olsa yapılmakta ve ürün elde edilmektedir. 5. Alt Bölge, kalitesi değişse de ballı mera bitkilerinin yoğunlaştığı (Divriği'de kalitesi zayıf olmasına rağmen) ve gezgin arıcıları da cezbeden alanları temsil etmektedir.

TR72 Bölgesinde üretim açısından bölgede Sivas ilk sırada gelmesine rağmen, çiftçinin eline geçen fiyat bakımından, Yozgat ilk sıradadır. İlçe Stratejik Analiz Toplantıları sonuçlarına göre, Sivas'taki balın fiyat değerinin düşük olmasının sebepleri arasında gezgin arıcıların piyasa fiyatını düşürmesi ve kaliteli üretimin yetersiz olması sayılmaktadır. İlçe Stratejik Analiz toplantılarında, Sivas'ta birçok bölgenin organik bal üretimine elverişliliği ve teşvik edilmesi gerekliliği gündeme gelmiştir.

Şekil 3. Arıcılık Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri

Tablo 5. Arıcılık Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgelerin Dağılımı

ARICILIK ALT BÖLGELERİ				
1	2	3	4	5
Develi	Hafik	Akkışla	Akdağmadeni	Divriği
Doğansar	Koyulhisar	Altınyayla	Akıncılar	İmranlı
Gürün	Yıldızeli	Aydıncık	Çayıralan	Sivas Merkez
Sarız		Boğazlıyan	Gemerek	Zara
Suşehri		Bünyan	İncesu (M)	
Tomarza		Çandır	Kangal	
Yahyalı		Çekerek	Kocasinan (M)	
Yozgat		Felahiye	Melikgazi (M)	
		Gölova	Sorgun	
		Hacılar (M)	Şarkışla	
		Kadışehri	Talas (M)	
		Özvatan	Ulaş	
		Pınarbaşı	Yerköy	
		Saraykent	Yeşilhisar	
		Sarıkaya		
		Sarıoğlan		
		Şefaati		
		Yenifakılı		

Arıcılıkta uygun alanlar değerlendirilirken, bal üretiminin ve Arıcılık Kayıt Sistemine kayıtlı çiftçi sayısının en az olduğu 3. alt bölge ilçelerinin (Pınarbaşı hariç), ilçede arıcılığı ilk 5 potansiyel içinde görme durumları da dikkate alınarak, kapsam dışında bırakılmasına karar verilmiştir. Ancak, bu alt bölge içerisinde yer alan Pınarbaşı ilçesi, arıcılığı ilçenin ilk 5 potansiyeli içinde görmektedir. Bu nedenle, Pınarbaşı desteklenmesi gerekli ilçeler arasında değerlendirilmiştir.

Tablo 6. İlçe Stratejik Anketlerine Göre İlk 5 Potansiyel Arasında Arıcılığı Potansiyel Olarak Gören ve Görmeyen İlçeler

İlçeler (Kayseri)	Arıcılık Potansiyeli	İlçeler (Sivas)	Arıcılık Potansiyeli	İlçeler (Yozgat)	Arıcılık Potansiyeli
Akkışla	-	Akıncılar	+	Akdağmadeni	-
Bünyan	-	Altınyayla	+	Aydıncık	-
Develi	-	Divriği	+	Boğazlıyan	-
Felahiye	-	Doğansar	+	Çayıralan	+
Hacılar	-	Gemerek	-	Çandır	-
İncesu	-	Gölova	-	Çekerek	-
Kocasinan	-	Gürün	+	Kadışehri	-
Melikgazi	-	Hafik	NA	Saraykent	-
Özvatan	-	İmranlı	+	Sarıkaya	-
Pınarbaşı	+	Kangal	+	Sorgun	-
Sarıoğlan	-	Koyulhisar	+	Şefaati	-
Sarız	-	Sivas Merkez	NA	Yenifakılı	-
Talas	-	Suşehri	-	Yerköy	-
Tomarza	+	Şarkışla	-	Yozgat Merkez	NA
Yahyalı	-	Ulaş	+		
Yeşilhisar	-	Yıldızeli	-		
		Zara	+		

*NA: Bilgi mevcut değil

İlçe Stratejik Analiz Toplantıları ve ilçe anketleri neticesinde arıcılık ve arıcılık ürünleriyle ilgili ilçelerde tespit edilen sorunlar şunlardır;

- Tescil, markalaşma, tanıtım eksikliği ve pazarlama sorunu
- İşleme ve paketleme tesisi yetersizliği (ancak İmranlı'da bulunan bir tesisin atıl vaziyette bulunması)
- Profesyonel işletmelerin az olması (hobi amaçlı üretimin yaygın olması) ve geleneksel metotlarla üretim
- Arı ürünlerinin çeşitlendirilememesi (propolis, arı sütü, polen, arı zehri üretimi)
- Kalite yetersizliği (kalıntı sorunu ve aşırı şeker kullanımı)
- Bir araya gelme (ortak iş yapma kültürü) ve örgütlenme eksikliği
- Çiftçinin eline geçen fiyatın düşük olması (meraları düşük bedellerle kiralayan gezginci arıların fiyat kırması ve balda kalite yetersizliği nedeniyle)
- Genç nüfusun bulunmaması

TR72 Bölgesinde, arıcılığın geliştirilmesi için belirlenen tedbirler ve öncelikli alanlar şu şekildedir;

- Ballı mera bitkilerinin yoğunlaştığı ve gezgin arıların tercih ettiği belirli alanlarda konaklama yerlerinin tespit çalışmaları ve ihtiyaç dahilinde altyapının iyileştirilmesi (Gürün, Pınarbaşı, Akıncılar, İmranlı, Gölova, Koyulhisar, Kangal, Divriği, Ulaş, Suşehri, Yozgat Merkez, Sorgun, Akdağmadeni, Çayıralan, Yerköy, Pınarbaşı)
- Geleneksel üretimden profesyonel işletmelere dönüşüm için altyapının güçlendirilmesi, bu amaçla, bal ve diğer arıcılık ürünlerinin depolanması, işlenmesi ve paketlenmesine yönelik tesislerin kurulumu, modernizasyonu, kovan ve arıcılık ürünlerinin çeşitlendirilmesi için ekipman temini (Pınarbaşı istisnasıyla 3. Alt Bölge hariç tüm ilçeler)
- Ana arı üretimi için yetiştirme istasyonlarının kurulması ve ekipmanın temini (Pınarbaşı istisnasıyla 3. Alt Bölge hariç tüm ilçeler)
- Bilinçli arıcılık için balda kalıntı analizleri, balda kalıntının önemi, arı hastalıkları, ana arı yetiştiriciliği ve organik bal üretimi, örgütlenme, pazarlama, markalaşma, tescil vb. konularda eğitim çalışmaları, bilinçlendirme faaliyetleri (Pınarbaşı istisnasıyla 3. Alt Bölge hariç tüm ilçeler)
- Bal ormanlarının oluşturulması (Bal Ormanları Eylem Planı)
- Kooperatif ve diğer örgütlü yapıların güçlendirilmesi (tüm ilçeler)
- Laboratuvar kurulumu (basit laboratuvar alet ve ekipman temini)

2.1.2. Su Ürünleri

TR72 Bölgesi, su ürünleri alanında, avcılıktan ziyade özellikle alabalık ve yavru balık yetiştiriciliği konusunda önemli bir potansiyele sahiptir. Zengin su kaynaklarıyla özellikle alabalık ve aynalı sazan yetiştiriciliği bakımından Türkiye'de önemli bir üretim merkezi konumundadır. Buna rağmen, yavru balık arzı bölge için yetersiz kalmakta (özellikle Kayseri için) diğer illerden yavru balık sevkiyatı yapılmaktadır. Kayseri'de 63, Sivas'ta 51, Yozgat'ta 12 işletmeyle birlikte, TR72 Bölgesi genelinde 126

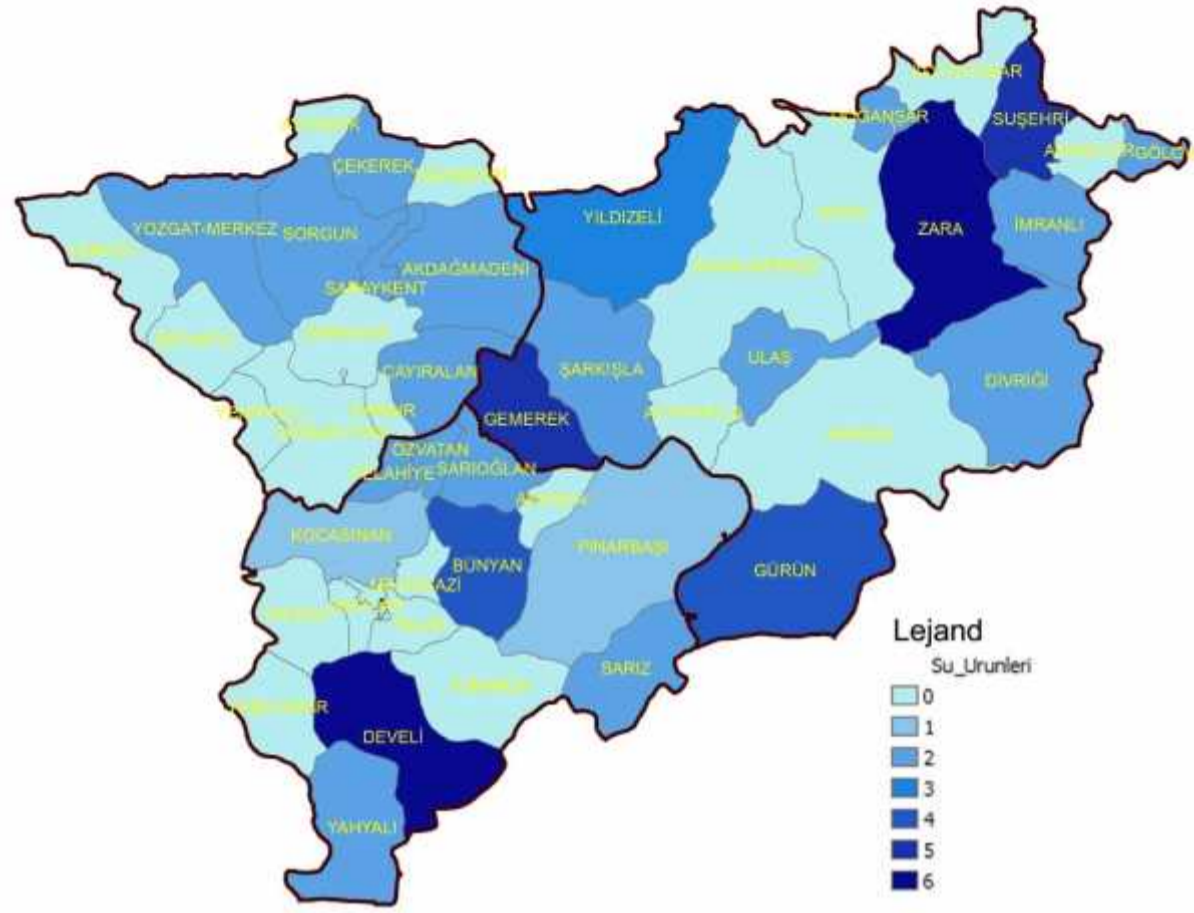

alabalık yetiştiriciliği yapan işletme mevcuttur (3). İç su alabalık yetiştiriciliğinde bölge, diğer bölgeler arasındaki yerini üst sıralara taşımak için umut vadetmektedir.

Tablo 7. 31.12.2012 Tarihi İtibariyle TR72 Bölgesindeki Yetiştiricilik Tesislerinin İller Bazında Dağılımı (3)

Alabalık										
İlçe	Sayı	Proje Kapasitesi (ton)	Yavru Balık Kapasitesi (ton)	İlçe	Sayı	Proje Kapasitesi (ton)	Yavru Balık Kapasitesi (ton)	İlçe	Sayı	Proje Kapasitesi (ton)
Bünyan	2	20	15.080.000	Divriği	3	44	48.150	Akdağmadeni	2	8
Develi	1	50	200.000	Doğanşar	1	3		Boğazlıyan	1	4
Kocasinan	25	22.600		Gemerek	3	144	58.190	Çayıralan	2	23,5
Pınarbaşı	29	7.864	34.280.000	Gölova	2	58		Çekerek	1	2
Sarıoğlan	1	10		Gürün	25	423,5	20.666.380	Merkez	2	50
Sarız	4	41		İmranlı	1	25		Saraykent	1	3
Yahyalı	1	15		Suşehri	9	3778	1.039.600	Sorgun	2	35
TOPLAM	63	30.600	49.560.000	Şarkışla	1	3		Şefaati	1	8
				Ulaş	2	40		TOPLAM	12	133,5
				Yıldızeli	2	35	598.510			
				Zara	2	80	300.000			
				TOPLAM	51	4633,5	22.710.830			
Sazan										
								Merkez	10	
								Sorgun	20	
								Yerköy	5	
								TOPLAM	35	

TÜİK, İlçe Stratejik Analiz Toplantıları ve Sektörel Çalışma Grubu Raporları, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı verilerine dayanan su ürünleri sektörü verileri analizi sonucu, TR72 Bölgesi 6 alt bölgeye ayrılmıştır.

Şekil 4. Su Ürünleri Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri

Tablo 8. Su Ürünleri Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri Dağılımı

Su Ürünleri Alt Bölgeleri					
1	2	3	4	5	6
Pınarbaşı	Akdağmadeni	Yıldızeli	Bunyan	Gemerek	Develi
Kocasinan (M)	Çayıralan		Gürün	Suşehri	Zara
	Çekerek				
	Divriği				
	Doğanşar				
	Gölöva				
	İmranlı				
	Saraykent				
	Sarıoğlan				
	Sarız				
	Sorgun				
	Şarkışla				
	Ulaş				
	Yahyalı				
	Yozgat Merkez				
	Özvatan				
	Felahiye				

Bu bağlamda, söz konusu resmi kayıtlara göre, Akkışla, Felahiye, Hacılar, İncesu, Melikgazi, Özvatan, Talas, Tomarza (Zamantı Nehri potansiyeli bulunmasına rağmen), Yeşilhisar, Akıncılar, Altınyayla, Hafik, Kangal, Koyulhisar, Sivas Merkez, Aydıncık, Boğazlıyan, Çandır, Kadışehri, Sarıkaya, Şefaati, Yenifakılı ve Yerköy ilçelerinde üretim ve işleme tesisi bulunmamaktadır. Tablo 9’da, su ürünlerini ilk 5 potansiyel arasında gören ve görmeyen ilçeler sınıflandırılmıştır. Ancak Özvatan ve Felahiye İlçe anketlerinde ilk 5 potansiyel içerisinde su ürünleri üretimini görmektedir. Bu nedenle, ikinci alt bölgede yer alan Özvatan ve Felahiye hariç bu ilçeler kümeler içerisinde dikkate alınmamıştır. Bununla birlikte, Kocasinan ilçesi su ürünleri faaliyetinin en az olduğu 2. Alt Bölgede yer almasına rağmen maksimum proje kapasitesi bakımından TR72 Bölgesinde hemen Pınarbaşı ilçesinin ardından gelmektedir (yavru balık kapasitesi ilgili Bakanlığın resmi kayıtlarına göre bulunmamaktadır). Bu nedenle, Kocasinan ve Pınarbaşı ilçesi birlikte değerlendirilmiştir. Bu çerçevede, 1. Alt bölgede yer alan Pınarbaşı ve Kocasinan ilçeleri en fazla üretim kapasitesine sahip tesislerce zengindir. Üretimini tamamını yurtdışına ihraç eden yabancı bir firmanın sahibi olduğu bölgedeki tek işleme tesisi de Pınarbaşı’nda bulunmaktadır. 3. Alt Bölgede bulunan Yıldızeli ilçesi alabalık üretim kapasitesi bakımından olmasa da yavru balık kapasitesi bakımından önemli bir yerdedir. Sivas’ın Suşehri ilçesinde bölgenin ikinci alabalık işleme tesisinin kurulması için çabalar devam etmektedir. Üretimde en büyük maliyetleri oluşturan balık yemi üretim tesislerinin sayıca artırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Bölgede balık yemi üretim tesisi Pınarbaşı ilçesinde bulunmaktadır.

Tablo 9. İlçe Stratejik Anketlerine Göre İlk 5 Potansiyel Arasında Su Ürünleri Yetiştiriciliğini Potansiyel Olarak Gören ve Görmeyen İlçeler

İlçeler (Kayseri)	Su Ürünleri Potansiyeli	İlçeler (Sivas)	Su Ürünleri Potansiyeli	İlçeler (Yozgat)	Su Ürünleri Potansiyeli
Akkışla	-	Akıncılar	-	Akdağmadeni	+
Bünyan	-	Altınyayla	+	Aydıncık	-
Develi	-	Divriği	NA	Boğazlıyan	-
Felahiye	+	Doğanşar	+	Çayıralan	+
Hacılar	-	Gemerek	-	Çandır	-
İncesu	-	Gölova	+	Çekerek	+
Kocasinan	-	Gürün	+	Kadışehri	-
Melikgazi	-	Hafik	NA	Saraykent	-
Özvatan	+	İmranlı	+	Sarıkaya	-
Pınarbaşı	+	Kangal	+	Sorgun	-
Sarıoğlan	-	Koyulhisar	-	Şefaati	-
Sarız	-	Sivas Merkez	NA	Yenifakılı	-
Talas	-	Suşehri	+	Yerköy	-
Tomarza	NA	Şarkışla	-	Yozgat Merkez	NA
Yahyalı	-	Ulaş	-		
Yeşilhisar	-	Yıldızeli	-		
		Zara	-		

Su Ürünleri alanında, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (2012) ve Kayseri Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü (2012) verileri, iç su ürünleri yetiştiricilik tesisi bulunma durumu ile İlçe Stratejik Analiz Toplantısı sonuçlarına göre,

Kayseri’de Pınarbaşı, Kocasinan, Develi, Sarız, Bünyan, Sarıoğlan, Felahiye, Özvatan ve Yahyalı ilçeleri,

Sivas’ta Gürün, Ulaş, Gölova, Gemerek, Suşehri, Divriği, Zara, Yıldızeli, İmranlı, Şarkışla ve Doğanşar ilçeleri

Yozgat’ta Merkez, Çekerek, Akdağmadeni, Çayıralan, Boğazlıyan, Şefaati, Saraykent, Yerköy ve Sorgun ilçeleri öncelikle geliştirilmeye uygun alanlar olarak belirlenmiştir.

Su ürünlerinin bölgede geliştirilmesi için önerilen tedbirler şunlardır;

- Bölgede balık yemi üretim tesisleri ve su ürünleri işleme tesislerinin kurulumu, modernizasyonu ve mevcutların kapasitesinin artırılması (arıtma üniteleri, atık yönetimine yönelik aletler ve basit laboratuvar aletleri, otomatik yemleme ve aşı alet ve ekipmanları, üretim ve hasada ilişkin kalite ve hijyen koşullarının iyileştirilmesine yönelik ekipman,

kuluçkahanelerde kullanılan ekipmanlar, buz ünitesi, su sirkülasyon ekipmanları, balık sayım ve hasat makineleri, küçük depolar, soğutma ekipmanı, havuz rezervuarı vb. dahil)

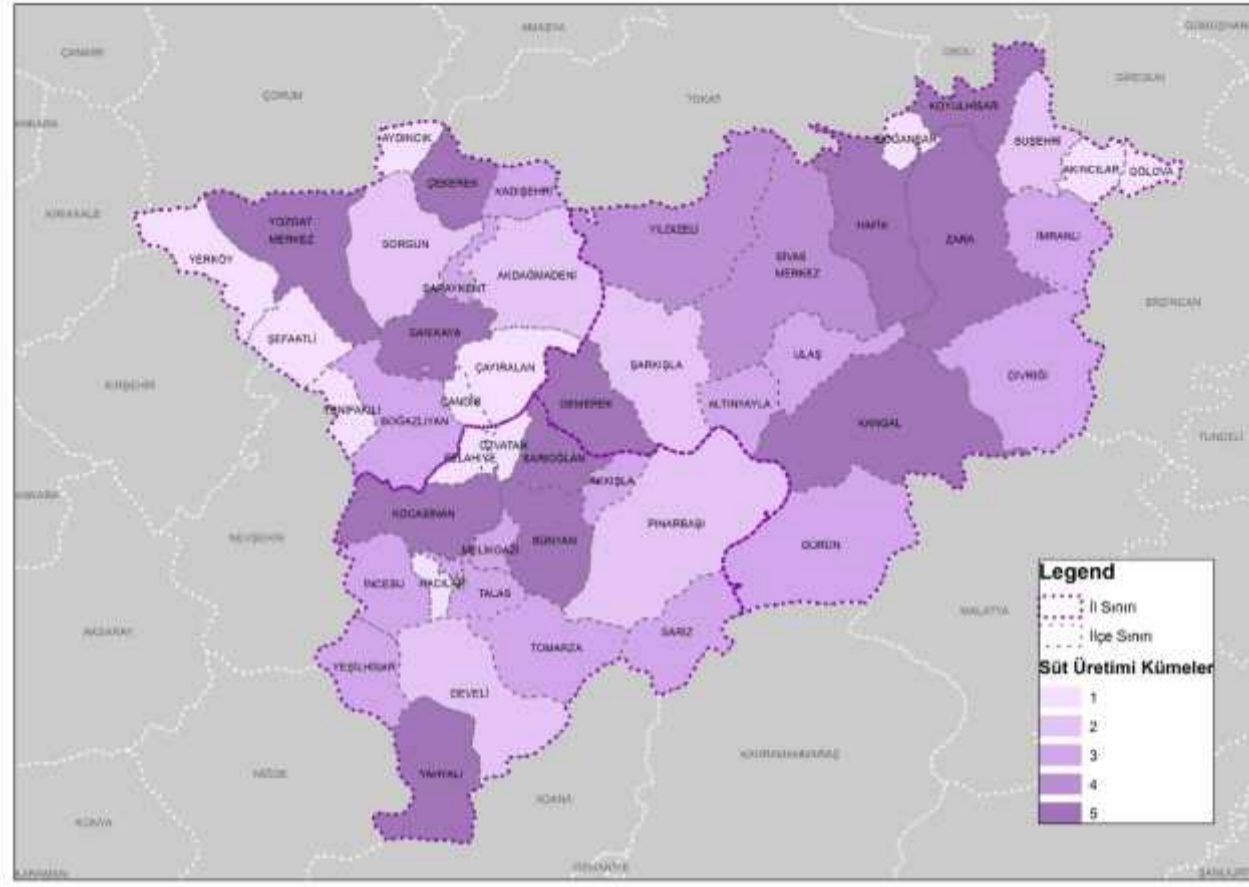
- Su ürünleri yetiştiricilik ve yavru balık üretim tesislerinin kurulması ve mevcutların kapasitesinin artırılması (yavru balık dahil)
- Avcılık ve yetiştiricilik (besleme, hastalıklar, atık yönetimi, iyi uygulamalar-GLOBALGAP, gıda güvenliği ve kalite kontrol sistemlerinin kurulumu vb.) konularında bilinçlendirme çalışmaları
- Gürün, Suşehri, Akıncılar (Kızıldağ mevki) kırmızı benekli doğal alabalığın koruma altına alınması ve neslinin korunmasına yönelik çalışmaların yapılması

2.1.3. Süt Üretimi

TÜİK verilerine göre, 2011 yılı Ocak-Mayıs döneminde toplanan süt miktarı, 2010 yılının aynı dönemine göre %8,2 artarak 3 milyon 80 bin 648 tona ulaşmıştır. TÜİK verilerine göre ülkemiz 2011 yılı toplam süt üretimi (büyükbaş ve küçükbaş) 15.056.210 tondur. 2010-2020 yılları arasında dünyada süt tüketiminin, Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki refah artışı ve hızlı kentleşmeye bağlı olarak %30 artması beklenmektedir. Ülkemizde de nüfus artışı ve iç tüketime bağlı süt tüketimine olan taleple orantılı olarak sektörün büyümesi beklenmektedir (4).

Hayvansal üretimde TR72 Bölgesi için önemli bir alt ekonomik sektör olan süt sektörü, büyükbaş hayvancılıkta elde edilen süt bakımından düzey 2 bölgeleri arasında 5. sırada gelmektedir. Küçükbaş hayvanlardan elde edilen toplam süt üretiminde ise düzey 2 bölgeleri arasında 11. sırada yer almaktadır. Bölge küçükbaş hayvancılığın geliştirilmesine uygun koşullar taşımaktadır. Dolayısıyla, küçükbaş hayvancılıkta et üretimi yanında, süt üretiminin artması bakımından da önemli bir potansiyele haizdir. TR72 Bölgesinde bulunan süt üretiminde özellikle ilçeler düzeyinde profesyonel işletmelerin az olması, bir başka deyişle hayvancılığın daha ziyade geleneksel üretim metotları ve küçük aile işletmeciliği şeklinde sürdürülmesi, sütte markalaşma eksikliğiyle pazarlama sorununu da beraberinde getirmektedir. Ülke genelinde tanınan markalar süt toplama merkezleri aracılığıyla bölge sütünü işleyerek piyasaya arz etmektedirler. Ayrıca, kayıt dışı üretimin azaltılması ile özellikle büyükbaş hayvanlardan elde edilen toplam süt üretiminde aldığı payı önemli ölçüde artırılması mümkün hale gelebilecektir. Kalite artışı da bölgede geliştirilmeye ihtiyaç duyulan alanlar arasındadır. Ayrıca TR72 Bölgesinde süt sağım tesislerinin özellikle Sivas ve Yozgat illeri öncelikli olmak üzere TR72 Bölgesinde nitelik ve nicelik bakımından artışı, (2011 yılı TÜİK verilerine göre, TR72 Bölgesi Düzey 2 bölgeleri arasında sabit süt sağım tesisi bakımından 17. sırada, seyyar süt sağım makinesi bakımından 11. sırada yer almaktadır) geliştirilmeye ihtiyaç duyulan alanlar arasındadır. Soğuk zinciri muhafaza edici önlemler oldukça yararlı olacaktır. Manda sütü ve kaymak gibi süt ürünleri, diğer büyükbaş ve küçükbaşlardan daha yüksek fiyatlarla satılabilmekte olup, bölge manda yetiştiriciliğine uygun alanlar içermektedir. Bu amaçla sayıları giderek azalan mandanın bölgede yaygınlaştırılması ve ıslahı bölge ekonomisine ve çiftçi gelirlerine olumlu etkide bulunacaktır.

TÜİK ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı verilerine göre yapılan analiz sonucu, TR72 Bölgesi süt sektörü bakımından 5 alt bölgeye ayrılmıştır.

Şekil 5. Süt Üretimi Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri

Tablo 10. Süt üretimi Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri Dağılımı

Süt Üretimi Alt Bölgeleri				
1	2	3	4	5
Akincılar	Akdağmadeni	Akışla	Sivas Merkez	Bunyan
Aydıncık	Develi	Altınyayla	Yıldızeli	Çekerek
Çandır	Pınarbaşı	Boğazlıyan		Gemerek
Çayıralan	Sorgun	Divriği		Hafik
Doğanşar	Suşehri	Gürün		Kangal
Felahiye	Şarkışla	İmranlı		Kocasinan (M)
Gölova		İncesu (M)		Koyulhisar
Hacılar (M)		Kadışehri		Sarıkaya
Özvatan		Melikgazi (M)		Sarioğlan
Şefaattli		Saraykent		Yahyalı
Yenifakılı		Sarız		Yozgat Merkez
Yerköy		Talas (M)		Zara
		Tomarza		
		Ulaş		
		Yeşilhisar		

Sivas Merkez ve Yıldızeli ilçelerinin bulunduğu 4. Alt Bölge, hem ortalama büyükbaş hem de ortalama küçükbaş süt üretiminin en fazla olduğu gruptur. 4. Alt Bölgeyi, 2, 5 ve 3. Alt Bölgeler takip etmektedir. 1. Alt Bölge ise hem ortalama büyükbaş hem de ortalama küçükbaş süt üretiminin en az olduğu gruptur. Bununla birlikte, Akıncılar, Aydıncık, Hacılar, Yenifakılı, Yerköy ilçeleri hariç, 1. Alt Bölgede yer alan diğer ilçeler, süt sektörünü ilk 5 potansiyelleri arasında tanımlamışlardır. Büyükbaş toplam süt üretiminde sırasıyla Sivas Merkez ve Yıldızeli ilçeleri TR72 Bölgesinde ilk iki sırada gelmektedir. Küçükbaşta ise, Sivas Merkez 7., Yıldızeli 13. sırada gelmektedir. TÜİK verilerine göre, Sivas Merkez ilçesi, süt işleme tesisi bakımından Kocasinan ilçesinin ardından, Melikgazi ilçesiyle 2. sırada gelmekte, Yıldızeli ilçesinde ise süt işleme tesisi bulunmamaktadır. Hem büyükbaş, hem de küçükbaş süt üretimi bakımından neredeyse son sıralarda gelen Çandır'da modern bir süt işleme tesisi atıl vaziyette beklemektedir. Yıldızeli ilçesi sağım makinesi sayısı bakımından da alt sıralarda gelmektedir. Yıldızeli ilçesi başta olmak üzere, sütün değerlendirilebilmesi için sabit süt sağım üniteleri ve işleme tesislerinin kurulmasına ve kaliteli süt üretimi konusunda bilinçlendirme çalışmalarına ihtiyaç bulunmaktadır.

Tablo 11. İlçe Stratejik Anketlerine Göre İlk 5 Potansiyel Arasında Süt Sektörünü Potansiyel Olarak Gören ve Görmeyen İlçeler

İlçeler (Kayseri)	Süt Potansiyeli	İlçeler (Sivas)	Süt Potansiyeli	İlçeler (Yozgat)	Süt Potansiyeli
Akkışla	+	Akıncılar	-	Akdağmadeni	+
Bünyan	-	Altınyayla	+	Aydıncık	+
Develi	+	Divriği	NA	Boğazlıyan	+
Felahiye	+	Doğanşar	+	Çayıralan	+
Hacılar	-	Gemerek	+	Çandır	+
İncesu	-	Gölova	+	Çekerek	+
Kocasinan	-	Gürün	+	Kadışehri	+
Melikgazi	-	Hafik	NA	Saraykent	+
Özvatan	+	İmranlı	+	Sarıkaya	+
Pınarbaşı	+	Kangal	+	Sorgun	-
Sarıoğlan	+	Koyulhisar	+	Şefaattli	+
Sarız	+	Sivas Merkez	NA	Yenifakılı	+
Talas	-	Suşehri	+	Yerköy	-
Tomarza	+	Şarkışla	+	Yozgat Merkez	NA
Yahyalı	+	Ulaş	-		
Yeşilhisar	+	Yıldızeli	+		
		Zara	+		

İlçe Stratejik Analiz Toplantıları ve ilçe anketleri neticesinde süt sektörüyle ilgili ilçelerde tespit edilen sorunlar şunlardır;

- Geleneksel metotlarla küçük aile işletmeciliği şeklinde üretim yapılması,

- Süt sığırıcılığında girdi maliyetlerinin yüksek olması, bu nedenle üretilen ürün ve girdi fiyatları arasında kar marjı bırakmaması ya da kar marjının çok düşük olması, meraların düşük kaliteli ya da vasıfsız olması,
- Sütle ilgili faaliyet gösteren kooperatiflerin kurumsal kapasitesinin zayıf olması,
- Süt toplama, süt işleme ve paketlenme tesislerinin yetersizliği ve sütte pazar sorunu (markalaşma ve tanıtım eksikliği),
- Örgütlenme yetersizliği, örgütlü yapıların etkin olmaması (özellikle kooperatifler düzeyinde),
- Süt veriminin düşük olması (yerli ırk),
- Hayvancılık (süt üreten) işletmelerinin bilinçsiz üretim yapması,
- Yem bitkileri üretiminin yetersiz olması, meraların mera vasfını yitirmesi, düşük kaliteli olması,
- Çoban / hayvan bakıcısı bulamama sorunu

Süt sektöründe önerilen tedbirler şu şekildedir;

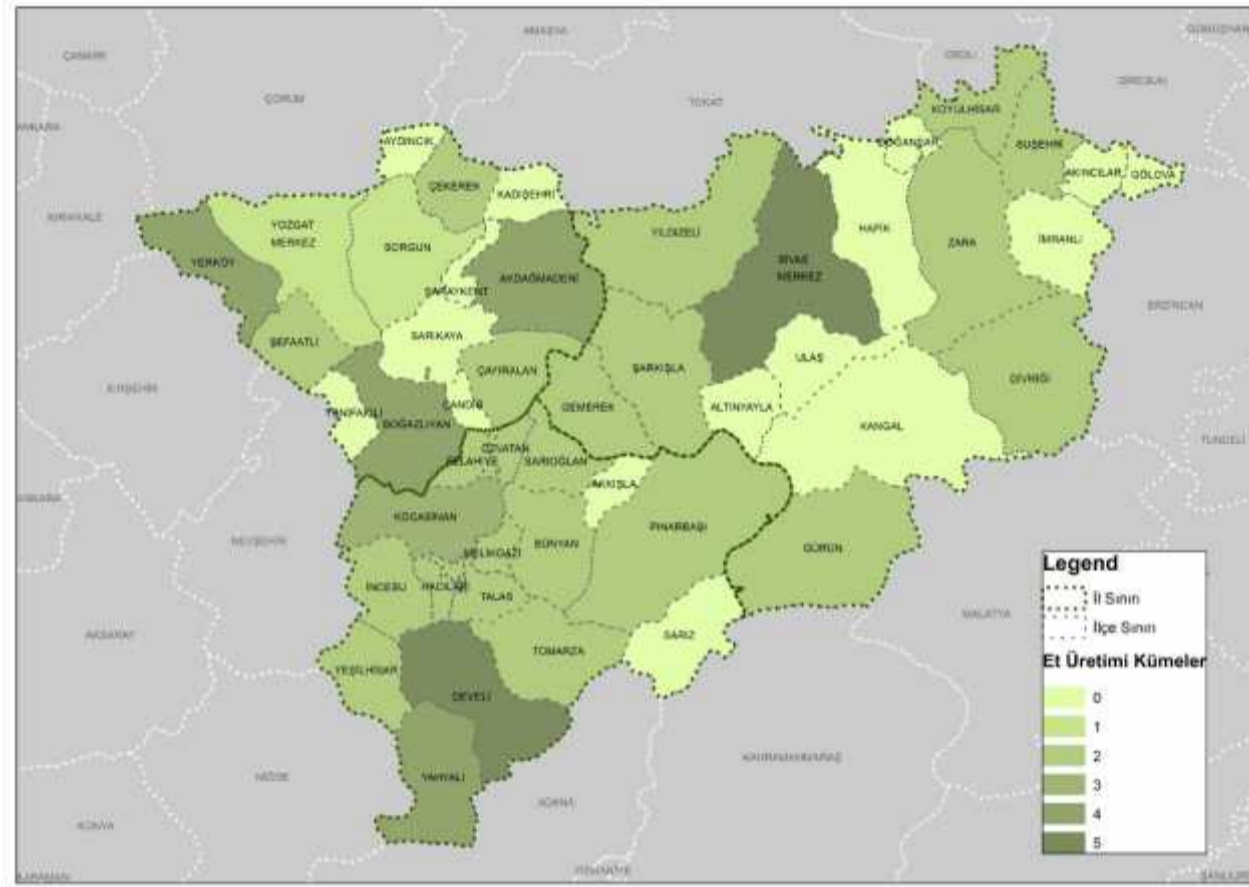
- Profesyonel işletmeler amaçlı süt üretimi ve işleme tesislerinin kurulumu, modernizasyonu ve mevcutlarının kapasitelerinin artırılması (sütte soğuk zincirin korunması, pastörizasyon, hijyen ve kalite ile atık yönetimine yönelik ekipman, süt kalitesini ölçmeye yönelik basit laboratuvar alet ve ekipmanı ile yazılım vb. temini),
- Süt toplama merkezlerinin kurulumu (birlikler ve kooperatifler için),
- Süt ve süt ürünlerinin paketlenme ve ambalajlanmasına ve marka oluşturulmasına ve atık yönetimine yönelik yatırımlar,
- Süt üretim ve işleme tesislerinde gıda güvenliği ve izlenebilirlik sistemlerinin kurulumu (HACCP, GMP vb.),
- Örgütlü yapıların (kooperatif, birlik vb.) süt toplama tesisi kurmaları konusunda desteklenmesi ve kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi,
- Süt ve süt ürünleri işletme tesisleri için gıda kalitesi ve hijyeni, soğuk zincirin muhafazası, organik tarım, örgütlenme vb. konularda ara elemanlar dahil eğitim verilmesi, kayıtlı olmayan işletmeler için sütün kayıt altına alınma oranının yükseltilmesi için bilinçlendirme faaliyetleri,
- Kaliteli kaba ve kesif, silajlık yem tesislerinin kurulumu/modernizasyonu,
- Süt üreten işletmeler için ırk kalitesi, süt verimi, hayvan besleme, yem rasyonu hazırlama ve muhafazası, gıda kalitesi ve hijyeni, hayvan hastalıkları (özellikle zoonoz hastalıklar), destekler, süt sağım teknikleri, soğuk zincirin korunması, atık yönetimi, kalıntı vb. konularda ara elemanlar dahil eğitim verilmesi,
- Suni tohumlamanın yaygınlaştırılması,
- Mera yönetimi tedbirlerinin alınması (meraların ıslahı, mera yönetimi konusunda bilinçlendirme çalışmaları),
- Çoban / hayvan bakıcısı yetiştirilmesi.

2.1.4. Et Üretimi

TR72 Bölgesinde başta büyükbaş hayvancılık olmak üzere, küçükbaş hayvancılık önemli bir alt ekonomik faaliyettir. Geliştirilmesi halinde küçükbaş hayvancılık için oldukça uygun koşullar sunmakla birlikte, TR72 Bölgesinde hali hazırda büyükbaş hayvancılığın rekabet edebilirlik potansiyeli küçükbaş hayvancılığa göre nispeten yüksektir. 2009 yılı TÜİK verilerine göre, büyükbaş hayvan toplam et üretimi konusunda, TR72 Bölgesi 8. Sırada, küçükbaş hayvan toplam et üretimi konusunda ise 16. sırada gelmektedir (5). 2007-2009 döneminde kesilen küçükbaş hayvan sayısında ciddi bir azalma meydana gelirken, büyükbaşta da 2008 yılına göre ciddi bir azalma söz konusudur. TR72 Bölgesi et üretiminde ağırlıklı payı büyükbaş hayvanlardan elde edilen et almaktadır.

TR72 Bölgesinde özellikle Kayseri’de, et ürünlerinin işlenmesi (sucuk, pastırma) ve marka ve tescil konusunda önemli bir birikim mevcuttur. Bununla birlikte bu sektör, önemli miktarda et üretimine ihtiyaç duymaktadır. Mevcut kapasite ise bunu karşılayamamaktadır. Sivas ve Yozgat benzer potansiyeli taşımakla birlikte, halen bu alanlarda geliştirilmeye ihtiyaç duymaktadır. Başta büyükbaş hayvan kaynaklı et üretimi olmak üzere mevcut potansiyelin tam anlamıyla kullanılması halinde, kırmızı et ve et işleme sektörü TR72 Bölgesi için umut vadeden önemli bir alt ekonomik faaliyettir.

Şekil 6. Et Üretimi Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri

TÜİK ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü verilerine göre, yapılan analiz sonucunda TR72 Bölgesi 5 alt bölgeye ayrılmıştır. TR72 Bölgesinde, kesimhanelerin ve

kombinaların Erkilet mevkiinde yoğunlaştığı Kocasinan ilçesini temsil eden 3. alt bölge büyükbaş ve küçükbaş et üretiminde ilk sırada gelmektedir. 3. alt bölge büyükbaş et üretiminde 5. alt bölge, küçükbaş et üretiminde ise 4. alt bölge tarafından takip edilmektedir. En az et üretimine sahip ilçeler ise 2. alt bölgedir.

Tablo 12. Kırmızı Et Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri Dağılımı

1	2	3	4	5
Sorgun	Bunyan	Kocasinan (M)	Akdağmadeni	Develi
Yozgat Merkez	Çayıralan		Boğazlıyan	Sivas Merkez
	Çekerek		Yahyalı	
	Divriği		Yerköy	
	Felahiye			
	Gemerek			
	Gürün			
	Hacılar (M)			
	İncesu (M)			
	Koyulhisar			
	Melikgazi (M)			
	Özvatan			
	Pınarbaşı			
	Sarıoğlan			
	Suşehri			
	Şarkışla			
	Şefaati			
	Talas (M)			
	Tomarza			
	Yeşilhisar			
	Yıldızeli			
	Zara			

Esasında Kayseri’de Felahiye, Özvatan ve Hacılar ilçeleri de her ne kadar hayvancılığı potansiyel olarak görse de, Kayseri’de TÜRKVET ve koyun keçi kayıt sistemine kayıtlı çiftçi sayısının en az olduğu ilçelerdir. Ancak potansiyel olarak görmeleri, ekonomik bir faaliyet olmasından ziyade, geçim için gerekli sosyal bir faaliyet olduğu olgusunu da doğurmaktadır. Bu nedenle, buralarda hayvancılığın geliştirilmesi önemlidir. Söz konusu kaynaklara göre, Develi, Yeşilhisar, Altınyayla, Gemerek, Gürün, İmranlı, Şarkışla ilçeleri çevre kirliliği ya da ekonomik nedenlerle hayvancılığın yapılabileceği modern bir altyapıya sahip, organize hayvancılık/besi bölgelerinin tanımlanması ihtiyacını dile getirmiştir.

Tablo 13. İlçe Stratejik Anketlerine Göre İlk 5 Potansiyel Arasında Kırmızı Et Sektörünü Potansiyel Olarak Gören ve Görmeyen İlçeler

-İlçeler (Kayseri)	Kırmızı Et Potansiyeli	Organize Besi Bölgesi	İlçeler (Sivas)	Kırmızı Et Potansiyeli	Organize Besi Bölgesi	İlçeler (Yozgat)	Kırmızı Et Potansiyeli	Organize Besi Bölgesi
Akkışla	+	-	Akıncılar	+	-	Akdağmadeni	+	-
Bünyan	-	-	Altınyayla	+	+	Aydıncık	+	-
Develi	+	+	Divriği	NA		Boğazlıyan	+	-
Felahiye	-	-	Doğanşar	+	-	Çayıralan	+	-
Hacılar	+ (Camız)	-	Gemerek	+	+	Çandır	+	-
İncesu	-	-	Gölova	+	-	Çekerek	+	-
Kocasinan	+	-	Gürün	+	+	Kadışehri	+	-
Melikgazi	-	-	Hafik	NA		Saraykent	+	-
Özvatan	-	-	İmranlı	+	+	Sarıkaya	+	-
Pınarbaşı	+	-	Kangal	+	-	Sorgun	-	-
Sarıoğlan	-	-	Koyulhisar	+	-	Şefaati	-	-
Sarız	+	-	Sivas Merkez	NA		Yenifakılı	+	-
Talas	-	-	Suşehri	+	-	Yerköy	+	-
Tomarza	+	-	Şarkışla	+	+	Yozgat Merkez	NA	
Yahyalı	+	-	Ulaş	-	-			
Yeşilhisar	+	+	Yıldızeli	+	-			
			Zara	+	-			

Kombinalar ağırlıklı olarak Kayseri ilinde (Özellikle Kocasinan ilçesi Karpuzatan mevkiinde) yoğunlaşırken, Yozgat'ta resmi kayıtlara göre bir kombina gözükmemektedir. Büyükbaş kırmızı et üretiminde Sivas ve Yozgat illerindeki et işleme tesislerinin sayısının Kayseri'den çok az olması nedeniyle üreticiler hayvanlarını Kayseri ilindeki işleme tesislerinde kestirmektedir.

Felahiye, Hacılar, Pınarbaşı, Talas, Koyulhisar, Suşehri ve Sorgun ilçelerinde kesimhane ve kombina bulunmamaktadır. Ancak Pınarbaşı, hayvansal üretimle uğraşan kayıtlı çiftçi sayısı bakımından (TÜRKVET, koyun ve keçi kayıt sistemi) Kayseri'de ilk sırada gelmektedir. Şarkışla'da bölgenin en büyük hayvan pazarlarından biri bulunmaktadır.

Güvenli (kaliteli ve hijyenik) gıda üretimini teşvik etmek üzere kesimhane ve mezbahaların modernizasyonu ile buralarda çalışan kasap ve diğer elemanların kesim teknikleri, hayvan refahı ve hijyen kuralları ile atık yönetimi konusunda eğitimi sağlanmalı, işletmelerin HACCP ve ISO gibi standart ve benzeri prosedürleri uygulamaları yaygınlaştırılmalıdır. Bu bakımdan, III. Sınıf kesimhanelerin yerini AB gıda güvenliği (hijyen ve kalite) kurallarına uygun bir şekilde I. Sınıf kesimhanelerin alması teşvik edilmelidir. Ayrıca, 5996 sayılı Kanun çerçevesinde yayımlanan Gıda İşletmelerinin Kayıt ve Onay İşlerine Dair Yönetmelik ile bildirildiği üzere, "31/12/2012 tarihine kadar onay belgesi alamayacak gıda işletmecisinin, işletmesinin modernizasyonuna dair planlar ile modernizasyonun hangi tarihte ve hangi aşamalardan sonra tamamlanacağına dair bilgileri yetkili mercie sunması gereklidir. Bu işletmelerin, modernizasyon planını vermeleri halinde bu süre 31/12/2013 tarihine kadar uzatılabilmektedir. Yetkili merci, gıda işletmecisinin bu planı vermemesi veya modernizasyon planında yer alan tarih ve aşamalara uymaması durumunda işletmenin faaliyetini durdurmaktadır". Bu nedenle, TR72 Bölgesinde (Kayseri dahil), I. sınıf mezbahaneleri de kapsayacak şekilde yapılan kontroller sonucu eksiklik tespit edilen mezbahaneler için ilave yatırım ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Ayrıca, hayvan pazarlarının hayvan sağlığı ve hayvan refahı kurallarının

uygulanmasına katkı sağlayacak şekilde modernizasyonu önemlidir. Hayvansal üretimde önem taşıyan bir başka konu, üretimde maliyetleri önemli ölçüde etkileyen yem konusudur. Buna göre yem üretimi fabrikaları bakımından Kayseri ili ilk sırada gelmektedir.

İlçe Stratejik Analiz Toplantıları ve ilçe anketleri neticesinde kırmızı et ve hayvancılık sektörüyle ilgili ilçelerde tespit edilen sorunlar şunlardır;

- Hayvancılık işletmeleri altyapı eksikliği -enerji ve su altyapısı yetersizliği (Çandır vb.),
- İlçe merkezinde bulunan ahırların çevre ve halk sağlığını tehdit etmesi (İmranlı, Gürün, Akıncılar, Yahyalı, Tomarza vb.),
- Geleneksel metotlarla küçük aile işletmeciliği şeklinde üretim yapılması,
- Girdi maliyetlerinin yüksekliği, özellikle yem fiyatlarıyla ürün satış fiyatları arasında kar marjının daralması, çiftçilerin ve işletme sahiplerinin zorlanması,
- Yerli ırkın halen yaygın olması nedeniyle verim düşüklüğü,
- Meraların vasıfsız ya da kalitesinin düşük olması, mera vasfından çıkmış arazilerin halen mera gözükmemesi,
- Hayvan işletmelerinin modern bir altyapıya sahip olmaması (soğuk hava depoları ve işleme tesisleri ihtiyacı dahil),
- Özellikle küçükbaşta hayvan varlığının azalması, (çoban sorunu ve büyükbaş hayvancılığa daha fazla destek verilmesi sebebiyle),
- Çoban/hayvan bakıcısı bulamama sorunu,
- Üretilen etin pazarlanamaması, marka ve tanıtım eksikliği,
- Örgütlenme sorunu ve kooperatifler gibi örgütlü yapıların etkin olmaması,
- Kesimhanelerin bulunmaması ya da altyapılarının yetersiz olması,
- Hayvan pazarlarının ruhsatlı olmaması ya da altyapı ihtiyacı.

Kırmızı et ve besicilik sektöründe önerilen öncelikli alan ve tedbirler şu şekildedir;

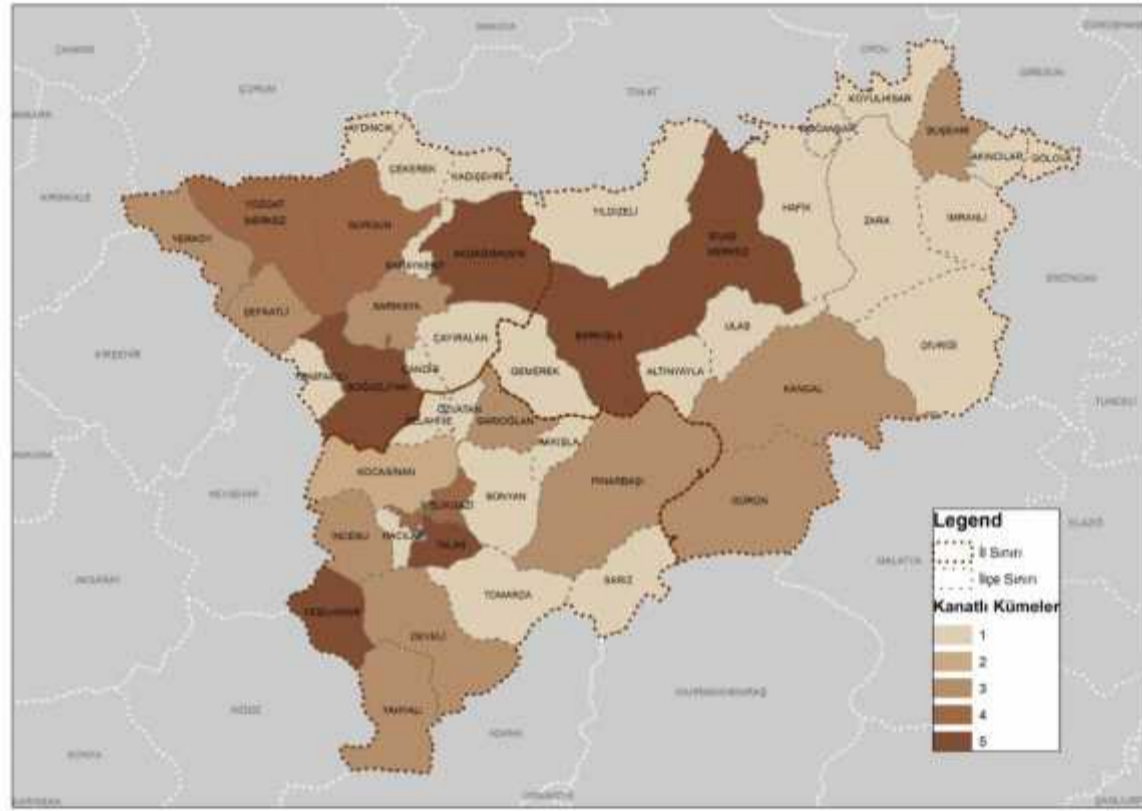
- Bölgeye adapte edilmiş damızlık vasıfları yüksek ırkların yaygınlaştırılması ve ırk ıslahı,
- Mera yönetimi tedbirlerinin alınması (meraların ıslahı, mera yönetimi konusunda bilinçlendirme çalışmaları),
- Hayvan besleme, hayvan hastalıkları, halk sağlığı, hayvan refahı, çevre, yem bitkileri yetiştiriciliği destekler, rasyon hazırlama, atık yönetimi vb. konularda eğitim verilmesi,
- Kasap, çoban ve hayvan bakıcısı vb. ara elemanların yetiştirilmesi,
- Kaliteli kaba ve kesif, silajlık yem tesislerinin kurulumu/modernizasyonu,
- Kesimhane ve et işleme tesislerinin kurulumu, kapasitesinin artırılması ve standartlara uygun hale getirilmesi için modernizasyonu,
- Marka ve tanıtım çalışmaları,
- Gıda güvenliği ve izlenebilirlik sistemlerinin kurulumu (kesim ve işleme için yazılımlar dahil),
- Laboratuvar kurulumu, modernizasyonu ya da laboratuvar aletleri temini,
- Hayvan pazarlarının kurulumu ve mevcutlarının ruhsatlı hale getirilmesi için modernizasyonu,
- Organize hayvancılık/besi bölgelerinin kurulumu (Develi, Pınarbaşı, Kocasinan, Yeşilhisar, Sivas Merkez, Altınyayla, Gemerek, İmranlı, Şarkışla) ve çevre kirliliğini önlemeye yönelik yatırımlar,

- Atık yönetimine yönelik yatırımlar (rendering tesisleri biyogaz üretim, kompost hazırlama, paketleme vb. tesisler),
- Yem tesislerinin kurulumu ve mevcutlarının modernizasyonu,
- Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde işletmelerin devamlılığının sağlanması için genç yetiştiricilerin teşvik edilmesi.

Kanatlı Sektörü

Ülkemizde, hayvansal protein ihtiyacının önemli bir bölümü uygun maliyeti sebebiyle kanatlı etiyle karşılanmaktadır. Ülkemiz tavuk yumurtası ve beyaz et üretiminde önemli bir pay almaktadır. Son zamanlarda gündeme gelen antibiyotik kullanımı ve kalıntı ihtimali ve yumurtada salmonella virüsü riski, güvenli gıda üretiminin önemini bir kez daha artırmaktadır. TR72 Bölgesi özellikle tavuk yumurtası üretiminde ülke içerisinde öne çıkmaktadır.

TÜİK ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı verilerine göre yapılan analiz sonucu, TR72 Bölgesi 5 alt bölgeye ayrılmıştır.

Şekil 7. Kanatlılar Bakımından TR72 Alt Bölgeleri

Tablo 14. Kanatlılar Bakımından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri Dağılımı

1	2	3	4	5
Akincılar	Kocasinan (M)	Develi	Melikgazi (M)	Akdağmadeni
Akkışla		Gürün	Sorgun	Boğazlıyan
Altınyayla		İncesu (M)	Yozgat Merkez	Sivas Merkez
Aydıncık		Kangal		Şarkışla
Bunyan		Pınarbaşı		Talas (M)
Çandır		Sarıkaya		Yeşilhisar
Çayıralan		Sarıoğlan		
Çekerek		Suşehri		
Divriği		Şefaati		
Doğanşar		Yahyalı		
Felahiye		Yerköy		
Gemerek				
Gölova				
Hacılar (M)				
Hafik				
İmranlı				
Kadışehri				
Koyulhisar				
Özvatan				
Saraykent				
Sarız				
Tomarza				
Ulaş				
Yenifakılı				
Yıldızeli				
Zara				

2. alt bölge, hem beyaz et üretiminde hem de yumurta üretiminde ilk sırada gelmekte, bunu sırasıyla 4, 5, 3 ve 1. alt bölgeler takip etmektedir. Resmi kayıtlara göre, beyaz et üretimi TR72 Bölgesinde yalnızca Kocasinan ilçesinde yoğunlaşmaktadır. TR72 Bölgesinde kuluçka makinesi, TR72 Bölgesinde sırasıyla Kocasinan, Akdağmadeni, Sorgun, Bunyan, Melikgazi, Pınarbaşı, Doğanşar ve Çayıralan ilçelerinde bulunmakla birlikte, civciv makinesi sırasıyla Kocasinan, Akdağmadeni, Melikgazi, Çayıralan ilçelerinde mevcuttur. Boğazlıyan ilçesi, ilçe anketlerinde kanatlı sektörünü potansiyel olarak tanımlamıştır. Resmi kayıtlara göre, TR72 Bölgesinde kanatlı sayısı ve yumurta üretimi bakımından ilk 10 ilçe Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15. Kanatlı Sayısında TR72 Bölgesindeki İlk 10 İlçe

Kanatlı Varlığı (adet)	İlçe
3.050.734	Kocasinan
492.699	Melikgazi
318.617	Talas
269.122	Sorgun
220.356	Yeşilhisar
190.180	Yozgat Merkez
161.004	Sivas Merkez
154.659	Şarkışla
120.950	Akdağmadeni

*TÜİK (2012)

Kanatlı üretiminde, beyaz et için 2. alt bölgede yer alan Kocasinan, yumurta üretiminde ise 2, 4 ve 5. alt bölgede yer alan Sorgun, Yozgat Merkez, Melikgazi, Talas, Sivas Merkez, Şarkışla, Yeşilhisar, Boğazlıyan ve Akdağmadeni¹ ilçelerine ilaveten 3. Alt bölgede yer alan Develi ilçesi (TR72 Bölgesi ilçeleri arasında 11. sırada) kendisinden bir sonra gelen ilçeye göre önemli üretim miktarına sahip olduğu için öncelikle geliştirilebilir alanlar olarak tanımlanmıştır.

Önerilen tedbirler şu şekildedir;

- Yürürlükte olan mevzuata uygunluk gözetilerek işleme tesislerinin kurulumu ve modernizasyonu (kesim bölümü soğuk hava deposu bölümleri dahil),
- Mevcut tesislerin kapasite artırımı (yazılım, paketleme ve kuluçka makinesi gibi ekipman desteği dahil),
- Gıda Güvenliği sistemlerinin kurulumu,
- Hayvan kesimlerinin ve yetiştiricilik koşullarının yürürlükte olan mevzuata uygun olarak iyileştirilmesine yönelik yatırımlar,
- Atık yönetimine yönelik yatırımlar.

¹ Boğazlıyan ve Akdağmadeni ilçeleri kanatlı varlığının yeterince değerlendirilemediği desteklenebilir alanlar olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, Boğazlıyan'da sektör ilçenin ilk 5 potansiyeli arasında sıralanmıştır.

Tablo 16. İlçe Stratejik Anketlerine Göre İlk 5 Potansiyel Arasında Kanatlı Sektörünü Potansiyel Olarak Gören ve Görmeyen İlçeler

İlçeler (Kayseri)	Kanatlı	Yumurta	İlçeler (Sivas)	Kanatlı	Yumurta	İlçeler (Yozgat)	Kanatlı	Yumurta
Akkışla	-	-	Akıncılar	-	-	Akdağmadeni	-	-
Bünyan	-	-	Altınyayla	-	-	Aydıncık	-	-
Develi	-	-	Divriği	-	-	Boğazlıyan	+	+
Felahiye	-	-	Doğanşar	-	-	Çayıralan	-	-
Hacılar	-	-	Gemerek	-	-	Çandır	-	-
İncesu	-	-	Gölova	-	-	Çekerek	-	-
Kocasinan	+	+	Gürün	-	-	Kadışehri	-	-
Melikgazi	-	-	Hafik	NA		Saraykent	-	-
Özvatan	-	-	İmranlı	-	-	Sarıkaya	-	-
Pınarbaşı	-	-	Kangal	-	-	Sorgun	-	-
Sarıoğlan	-	-	Koyulhisar	-	-	Şefaati	-	-
Sarız	-	-	Sivas Merkez	NA		Yenifakılı	-	-
Talas	+	+	Suşehri	-	-	Yerköy	+	+
Tomarza	NA		Şarkışla	-	-	Yozgat Merkez	NA	
Yahyalı	-	-	Ulaş	-	-			
Yeşilhisar	-	-	Yıldızeli	-	-			
			Zara	-	-			

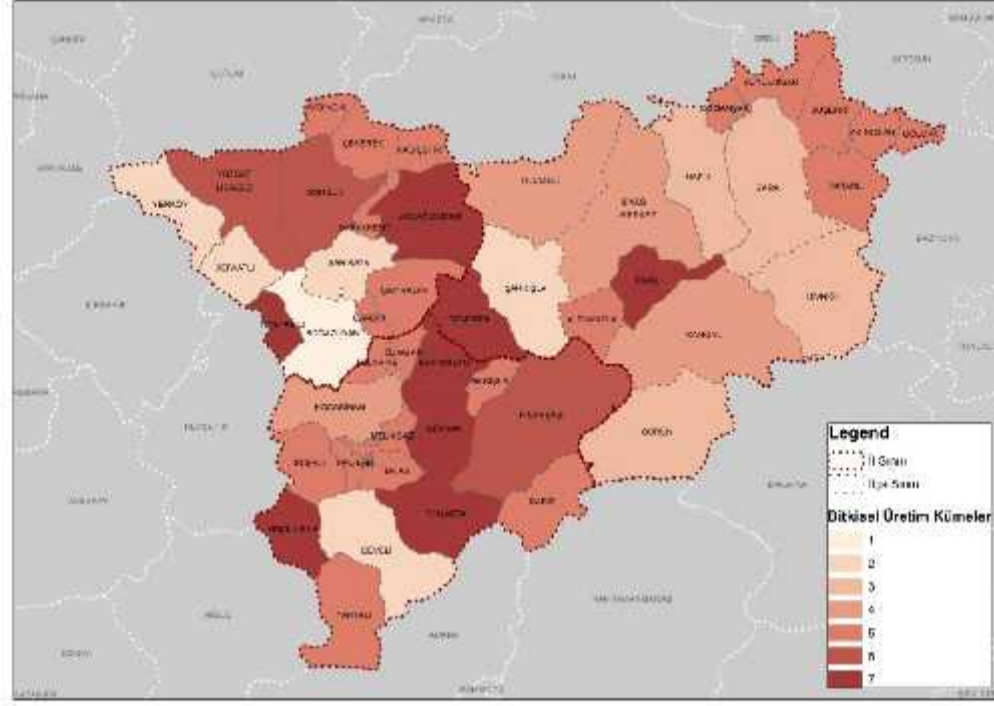
2.1.5. Bitkisel Üretim

TR72 Bölgesi gerek, düzey 2 bölgeleri arasında yüzölçümü ve toplam işlenen tarım alanı gerekse ekilen alan bakımından ülke içerisinde önemli bir konumdadır. TÜİK ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı verilerine göre yapılan analiz sonucu, TR72 Bölgesi 7 alt bölgeye ayrılmıştır. TR72 Bölgesinde çiftçilik faaliyetlerinin yürütülmediği hiç bir ilçe bulunmamakta, ekonomik anlamda üretimi yapılan dışındaki ilçeler dahi az ya da çok sosyo-ekonomik anlamda bitkisel üretime bağımlı bir yapı sergilemektedirler.

Köy/belde nüfus oranı en yüksek 10 ilçe (6), Sarıoğlan, Yıldızeli, Gemerek, Aydıncık, Felahiye, Ulaş, Akkışla, Altınyayla, Hafik, Kadışehri ve Koyulhisar ilçeleridir. Buralarda kırsal kalkınma tedbirlerinin öncelikle hayata geçirilmesi önemlidir. Çiftçi Kayıt Sistemine (2011) göre, en fazla çiftçi, Sorgun, Yozgat Merkez, Boğazlıyan, Pınarbaşı, Yıldızeli, Sarıkaya, Sivas Merkez, Akdağmadeni, Yerköy, Şefaati ve Kangal ilçelerindedir. I. grupta yer alan Boğazlıyan, ekilen tarla alanı, tahıllar, şekerpancarı ve yağmurlama tesisi bakımından bölge içerisinde ilk sıralarda yer almaktadır. 6. Grupta yer alan Pınarbaşı, Sorgun ve Yozgat Merkez ilçeleri de tarla bitkileri açısından bitkisel üretimin önde geldiği gruptur. Buna göre 1. ve 6. Grup ilçeleri kırsal nüfus, tarımsal nüfus yoğunluğu, işletme sayısı, ekili alanlar, verim, yağmurlama ve damla sulama tesisi sayısına kadar 30 farklı kriter değerlendirildiğinde bölge içinde bitkisel üretimin en yoğun yapıldığı alanlardır. Bölgede ekonomik anlamda meyvecilik özellikle elma üretimiyle ön plana çıkan Yahyalı istisnasıyla 5. Grup ilçeleri bitkisel üretimin diğer gruplara göre nispeten az yapıldığı, ancak bu faaliyetin sosyo-ekonomik açıdan bağımlılık gösterdiği alanlardır. Doğanşar, Hacılar, İmranlı, Gölova, Koyulhisar, Divriği, Özvatan, Talas, Melikgazi, Çandır, Akıncılar, Felahiye, Akkışla ve Çayıralan ilçeleri çiftçi sayısının bölge içerisinde en az olduğu ilçelerdir. Yine bu grubun ortak özelliği ekilen tarla alanının en düşük olduğu alanlardır. Ancak, bu grupta yer

alan Talas, İncesu, Akıncılar ülke üretiminde bölgenin önemli ölçüde bir pay almadığı sebze üretiminde ekilen alanlar açısından, İncesu, Özvatan, Talas ve Çekerek ilçeleri meyve alanı bakımından, Çekerek, Aydıncık baklagil ve yumru bitkiler üretimi, İncesu ve Özvatan ilçeleri meyve üretimi, Akıncılar ve İncesu meyve üretimi bakımından bölge içerisinde ilk 10 içerisinde yer almaktadır. Ayrıca bu grupta yer alan Kadışehri ilçesi henüz istatistiklere yansımaya da Deveci Havzası Meyvecilik Entegrasyon projesiyle gelecek yıllarda meyve üretiminde bölge içerisinde ön plana çıkabilecektir. 7. grupta yer alan Ulaş ilçesi organik tarım kümelenmesine uygun olup, organik tarım uygulamaları için çalışmalar ilçede başlatılmıştır.

Şekil 8. Bitkisel Üretim Bakımından TR72 Alt Bölgeleri

Tablo 17. Bitkisel Üretim Açısından TR72 Bölgesi Alt Bölgeleri

1	2	3	4	5	6	7
Boğazlıyan	Develi	Divriği	Kangal	Akıncılar	Pınarbaşı	Akdağmadeni
	Sarıkaya	Gürün	Kocasinan (M)	Akkışla	Sorgun	Bunyan
	Şarkışla	Hafik	Sivas Merkez	Altınyayla	Yozgat Merkez	Gemerek
	Şefaati	Zara	Yıldızeli	Aydıncık		Sarıoğlan
	Yerköy			Çandır		Tomarza
				Çayıralan		Ulaş
				Çekerek		Yenifakılı
				Doğanşar		Yeşilhisar
				Felahiye		
				Gölova		
				Hacılar (M)		
				İmranlı		
				İncesu (M)		
				Kadışehri		
				Koyulhisar		
				Melikgazi (M)		
				Özvatan		
				Saraykent		
				Sarız		
				Suşehri		
				Talas (M)		
				Yahyalı		

İlçe Stratejik Analiz toplantıları ve anket çalışmalarına göre, bitkisel üretimi ilk 5 potansiyel arasında gören ve görmeyen ilçeler

Tablo 19’da sunulmuştur;

TR72 Bölgesinde özellikle Yozgat’ta jeotermal enerji kaynaklarının bulunduğu Yerköy, Boğazlıyan, Sorgun, Sarıkaya, Saraykent gibi yerlerde seracılık önemli bir alternatif üretim modeli fırsatı sunmaktadır. Ayrıca, Sivas’ta Yıldızeli, Suşehri ve Şarkışla ilçeleri ile Balıkcıermik bölümü, Kayseri’de Himmetdede-Tekgöz mevki ve Bayramhacılı mevki güneş enerjisiyle birlikte jeotermal seracılık için uygun özellik taşıyan alanlardır. Son zamanlarda gelişmeye başlayan ve yatırımcıları bölgeye çeken bu sektör, bölgede giderek önem kazanmaktadır.

Analizin yapıldığı yıl olan 2010 yılındaki TÜİK verilerine göre, tahıl, baklagil, endüstriyel bitkiler, yağlı tohumlar, yem bitkileri, yumru bitkiler, meyve ve sebze üretimi açısından bölge içerisindeki ilk 10 ilçe Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18. Bitkisel Üretim Alt Grupları Bakımından İlk 10 İlçe

Tahıl Üretimi	Baklagil Üretimi	Şekerpancarı Üretimi	Yağlı Tohum Üretimi	Yem Bitkileri Üretimi	Yumru Bitki Üretimi	Meyve Üretimi	Sebze Üretimi
Boğazlıyan	Yozgat M.	Boğazlıyan	Yeşilhisar	Zara	Şarkışla	Yahyalı	Kocasinan
Yozgat M.	Sorgun	Gemerek	Kocasinan (M)	Develi	Çekerek	Yeşilhisar	Yerköy
Pınarbaşı	Gürün	Kocasinan (M)	Yahyalı	Gürün	Yeşilhisar	İncesu (M)	Yeşilhisar
Sarıkaya	Çekerek	Yeşilhisar	Sorgun	Yeşilhisar	Tomarza	Bunyan	Akıncılar
Kangal	Kangal	Sarıkaya	Boğazlıyan	Yıldızeli	Yozgat M.	Kocasinan (M)	Yozgat M.
Sivas M.	Akdağmadeni	Şarkışla	Sarıkaya	İmranlı	Sivas M.	Melikgazi (M)	İncesu (M)
Sorgun	Divriği	Şefaati	Şefaati	Sivas M.	Develi	Yozgat Merkez	Develi
Şefaati	Yahyalı	Yerköy	Yozgat M.	Pınarbaşı	Aydıncık	Özvatan	Yahyalı
Develi	Yeşilhisar	Yenifakılı	Yerköy	Divriği	Gemerek	Gürün	Gemerek
Yerköy	Aydıncık	Sarıoğlan	Tomarza	Hafik	Bunyan	Develi	Sivas M.

Tablo 19. İlçe Stratejik Anketlerine Göre İlk 5 Potansiyel Arasında Bitkisel Üretim Sektörünü Potansiyel Olarak Gören ve Görmeyen İlçeler

İlçeler (Kayseri)	Bitkisel	Sebze	Meyve	İlçeler (Sivas)	Bitkisel	Sebze	Meyve	İlçeler (Yozgat)	Bitkisel	Sebze	Meyve
Akkışla	+	-	-	Akıncılar	+	+	+	Akdağmadeni	+	+	+
Bünyan	-	-	-	Altınyayla	+	-	+	Aydıncık	+	+	+
Develi	+	-	+	Divriği	+	-	+	Boğazlıyan	+	-	-
Felahiye	+	-	-	Doğanşar	+	-	-	Çayıralan	+	-	-
Hacılar	-	-	-	Gemerek	+	+	+	Çandır	+	-	+
İncesu	-	-	+	Gölova	+	-	-	Çekerek	+	-	+
Kocasinan	+	-	-	Gürün	+	+	+	Kadışehri	+	-	+
Melikgazi	-	-	-	Hafik	NA			Saraykent	+	+	+
Özvatan	+	-	-	İmranlı	-	+	+	Sarıkaya	+	+	-
Pınarbaşı	-	-	-	Kangal	+	-	-	Sorgun	+	+	-
Sarıoğlan	+	-	+	Koyulhisar	+	+	+	Şefaati	+	-	+
Sarız	+	-	+	Sivas Merkez	NA			Yenifakılı	+	-	-
Talas	+	+	+	Suşehri	+	+	+	Yerköy	+	+	+
Tomarza	+	-	+	Şarkışla	+	+	+	Yozgat Merkez	NA		
Yahyalı	+		+	Ulaş	+	+	-				
Yeşilhisar	+	-	+	Yıldızeli	+	+	+				
				Zara	+	-	-				
İlçeler (Kayseri)	Sulama	İşleme	Toplulaştırma	İlçeler (Sivas)	Sulama	İşleme	Toplulaştırma	İlçeler (Yozgat)	Sulama	İşleme	Toplulaştırma
Akkışla	+	+	(Talep)	Akıncılar	+	-	-	Akdağmadeni	+	-	+
Bünyan	-	-	-	Altınyayla	+	-	-	Aydıncık	+	+	-
Develi	-	-	-	Divriği	NA			Boğazlıyan	+	-	-
Felahiye	+	+	(Talep)	Doğanşar	-	-	-	Çayıralan	-	+	+
Hacılar	-	-	-	Gemerek	-	+	-	Çandır	+	+	-
İncesu	+	+	(Talep)	Gölova	+	-	-	Çekerek	+	-	+
Kocasinan	-	-	-	Gürün	-	-	-	Kadışehri	+	+	+
Melikgazi	-	-	-	Hafik	NA			Saraykent	+	+	+
Özvatan	+	+	(Talep)	İmranlı	+	-	-	Sarıkaya	-	+	-
Pınarbaşı	-	-	-	Kangal	-	+	-	Sorgun	-	+	-
Sarıoğlan	-	-	-	Koyulhisar	-	-	-	Şefaati	-	+	+
Sarız	+	-	+	Sivas Merkez	NA			Yenifakılı	+	+	+
Talas	+	-	-	Suşehri	-	-	+	Yerköy	+	-	-
Tomarza	+	-	-	Şarkışla	+	+	-	Yozgat Merkez	NA		
Yahyalı	-	-	-	Ulaş	-	-	-				
Yeşilhisar	+	-	+	Yıldızeli	+	-	+				
				Zara	+	-	-				

İlçe Stratejik Analiz Toplantıları ve ilçe anketleri neticesinde bitkisel üretimle ilgili ilçelerde tespit edilen sorunlar şunlardır;

- Arazilerin parçalı ve küçük olması,
- Çiftçilerin bilinçsiz tarım uygulamaları, geleneksel metotlarla üretim tekniklerinin yaygın olması,
- Bitkisel üretimde verim düşüklüğü,
- Katma değeri düşük tek tip ürün üretilmesi, üretimde çeşitliliğin sağlanamaması,
- Örgütlenmenin yetersiz olması, kooperatiflerin ve örgütlü yapıların etkin olmaması ve pazarlama, marka ve tanıtım sorunları,
- Kuru tarım ağırlıklı bir yapı sergilenmesi,
- Sulanan alanların yetersiz olması, sulama kanallarının bakıma ihtiyaç duyulması, su kaynaklarının yeterince değerlendirilememesi, bilinçsiz sulama uygulamaları,
- Belirli ilçelerde tarım alet ve makineleri yetersizliği,
- Organik tarım potansiyeli ve jeotermal kaynakların yeterince değerlendirilememesi,
- Erozyon sorunu,
- Tarıma dayalı sanayinin gelişmemiş olması ya da bulunmaması (üretilen ürünlerin başka illerde işlenerek ve paketlenerek katma değeri yüksek bir şekilde pazarlanması),
- İşleme, depolama ve paketlenme tesisi yetersizliği,
- Kadastro işlemlerinin tamamlanmamasının ortaya çıkardığı problemler, yöreye uygun tür ve çeşitlerin yeterince araştırılmaması, ürün planlamasının yapılamaması.

Önerilen tedbirler şunlardır;

- Kayseri’de de ot borsasının kurulması ve bitkisel üretiminin planlanmasıyla ilgili çalışmaların desteklenmesi (Alternatif ürünlerin tespiti ve yaygınlaştırılması dahil),
- Sulanan alanların artırılması, sulama altyapısının iyileştirilmesi, basınçlı sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması,
- Tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi (özellikle Yozgat’ta ihtiyaç doğrultusunda atmosfer kontrollü soğuk hava depolarının kurulumu/kapasite artırımı, meyve ve sebze kurutma tesislerinin kurulumu, meyvecilik ve sebzeçilikte tasnif, sınıflandırma ve derecelendirme ünitelerinin kurulumu ve modernleştirilmesi, işleme ve paketlenme tesisleri, dondurulmuş gıda ürünleri üretim tesislerinin kurulması vb.),
- Marka ve izlenebilirlik sistemlerinin geliştirilmesine yönelik yatırımlar (yazılım dahil),
- Arazi toplulaştırılması,
- Tarımsal alet ve ekipman temini,
- Modern üretim ve sulama metotları konusunda çiftçilerin bilinçlendirilmesi,
- Bitkisel üretimde verim ve kalitenin artırılması,
- Teşvik ve destekler konusunda eğitim verilmesi,
- Toprak, bitki ve su analizleri konusunda çiftçilerin bilinçlendirilmesi,
- Toprak sınıflandırılması ve etüt çalışmalarının yapılması,
- Belirli ürünler (Arı ürünleri, süt ürünleri vb.) için pazar araştırmasının yapılması,
- Pazarlama çalışmaları için örgütlü yapıların güçlendirilmesi,
- Markalaşma, tanıtım,

- Bitki florasının tespiti ve gen kaynaklarının korunması,
- Organik Tarım (öncelikle Ulaş, Şefaati, Kadışehri, Yıldızeli, Suşehri, Gürün, Akıncılar, Yahyalı Göynük ve Akbaş bölgeleri) ve İyi Tarım Uygulamaları, jeotermal kaynaklarının bulunduğu alanlarda seracılık uygulamalarının yaygınlaştırılması,
- Depolama tesisleri (Şefaati, Kadışehri, Aydıncık, patates, Altınyayla, Gemerek, Çayıralan, Sorgun, Divriği, Gürün, Kangal, Yerköy önceliğinde ihtiyaç doğrultusunda).

2.1.6. Coğrafi İşaretler

Coğrafi işaretlerle ilgili ilçelerin potansiyelleri Tablo 20’de sunulmuştur. Potansiyel taşıyan ürünlerin markalaşma, tanıtım ve tescil faaliyetleri geliştirilmesi bölge ve ülke ekonomisine olumlu katkı sağlayacaktır.

Tablo 20. İlçelerin Coğrafi İşaret Potansiyeli (Tescil Almamış Olanlar)

İlçeler (Kayseri)	Ürün	İlçeler (Sivas)	Ürün	İlçeler (Yozgat)	Ürün
Akkışla	Gilaboru, yoğurt	Akıncılar	Kırmızı Benekli Alabalık	Akdağmadeni	Elma
Bünyan	Halı, yeşil fasulye	Altınyayla	Bal, Altınyayla Kilimi	Aydıncık	
Develi	Gacer, köfter, prtımpirt yemeği	Divriği	Bal, Divriği peyniri	Boğazlıyan	Gilaboru tarhana
Felahiye	-	Doğanşar	Peskütan	Çayıralan	Bal, mercimek, nohut
Hacılar	İpek Halı dokumacılığı	Gemerek	-	Çandır	Gilaboru, ince kabuklu üzüm
İncesu	İncesu Üzümü	Gölova	-	Çekerek	
Kocasinan	Cırgalan Biberi	Gürün	İpek Şal ve Kilim, Ekşili Köfte, Gürün Elması (Tatu Elma, Hünkar Elması, Şah Elması, Sarı Sultan Elması, Hayvaniye Elması)	Kadışehri	
Melikgazi		Hafik	Tozanlı Vadisi Balı	Saraykent	
Özvatan	Elma	İmranlı	Bal	Sarıkaya	
Pınarbaşı	Uzunyayla at, Çerkez Peyniri	Kangal	Kangal, koyunu ve köpeği, Kangal Balıklı	Sorgun	
Sarıoğlan		Koyulhisar	Koyulhisar Domatesi, ceviz, ipek halıcılığı, Eğriçimen balı	Şefaati	Menengiç Kahvesi
Sarız	-	Sivas Merkez	Sivas Bıçağı, Sivas El Halısı	Yenifakılı	
Talas	-	Şarkışla	-	Yerköy	
Tomarza	Doğaltaş-Tomarza Taşı	Ulaş	Ulaş Balı	Yozgat Merkez	Testi Kebabı, Yozgat Arabaşısı, çanak peyniri, parmak çöreği, çedeneli kavurga
Yahyalı	Bezdirme, üzümlü, sac böreği, Yahyalı elması, Yahyalı kirazi, Yahyalı Halısı	Yıldızeli	Sivas Halısı, Yenihan Bebekleri		
Yeşilhisar	Yeşilhisar Kayısı, Soğanlı Bebekleri	Zara	Zara Balı		

*Kayseri’nin ayrıca sucuk, pastırma ve mantısı tescillidir.

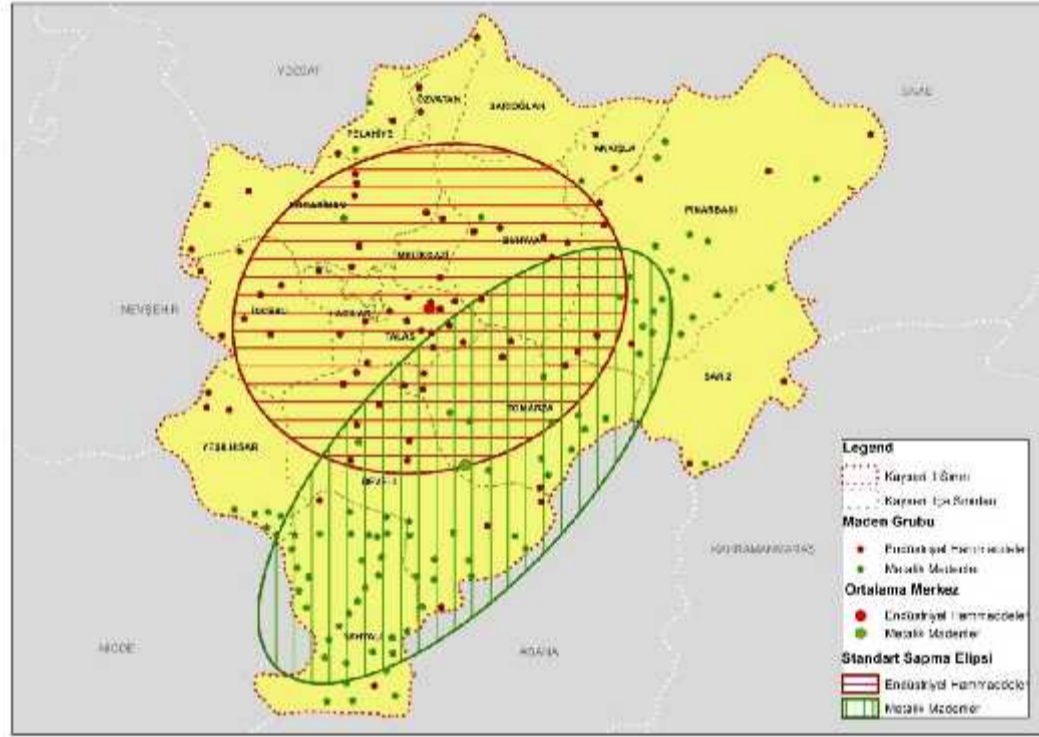
2.2. MADENCİLİK SEKTÖRÜ ALT BÖLGE ÇALIŞMASI

Madencilik sektörü için temel alınan yöntem standart sapma elipslerinin oluşturulmasıdır. Veri olarak MTA tarafından hazırlanan il maden haritaları kullanılmıştır. Bu haritalarda, maden durumuna göre işletme, eski işletme, zuhur ve yatak olarak; maden grubuna göre ise metalik madenler ve endüstriyel madenler olarak yer alan noktalar CBS ortamında haritalara işlenmiştir. Yoğunluk, veri nokta sayısının ilçe alanına bölünmesiyle hesaplanmıştır. İlçe alanı birimi 1000 hektar olarak alınmıştır.

2.2.1. Kayseri İli Madencilik Analizi

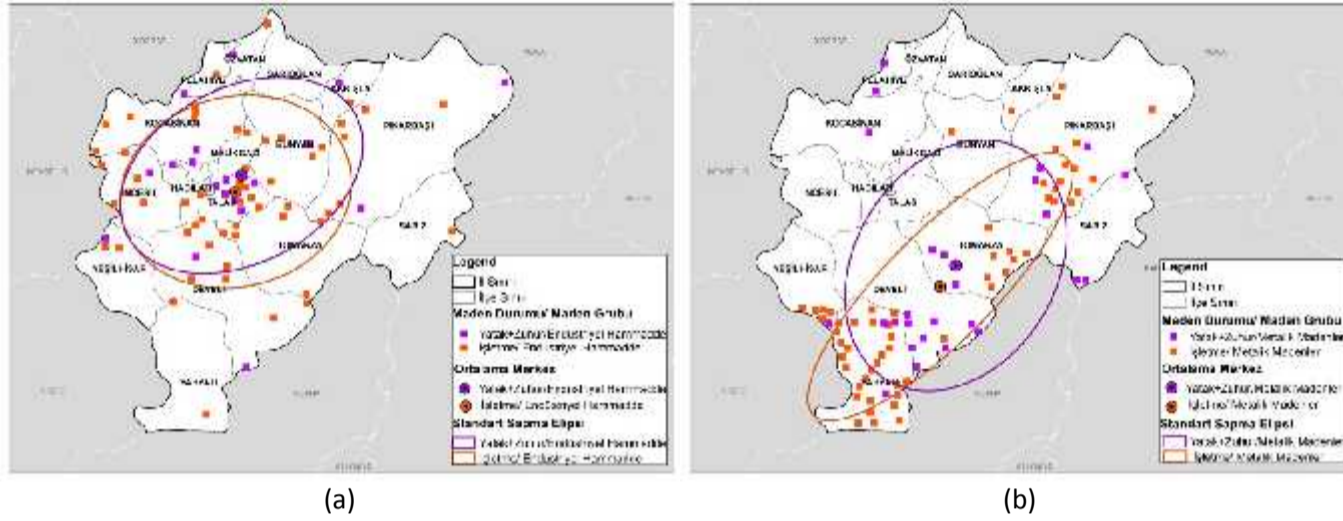
Şekil 9'da görüldüğü üzere endüstriyel hammaddeler merkez ilçeler (Kocasinan, Melikgazi, Talas, Hacılar, İncesu) etrafında yoğunlaşmaktadır. Endüstriyel hammaddelerin ortalama merkezi, pomzanın yoğun olarak gözlemlendiği Talas ilçesinde yer almaktadır.

Metalik madenler güneybatı-kuzeydoğu yönünde yayılım göstermekte ve aks oluşturmaktadır. Bu aks, Türkiye'deki önemli krom yataklarından biri olan Mersin-Karsanti-Pınarbaşı hattıyla örtüşmektedir. Bu durum, Kayseri'de kromun metalik maden olarak öne çıktığını göstermektedir. Ayrıca, Yahyalı'nın güneyinde yer alan, önemli bir demir yatağı olan Attepe'nin de bu aksın Kayseri'deki başlangıcı olduğu söylenebilir. Yahyalı'dan başlayan hat Develi, Tomarza ve Pınarbaşı ilçeleri boyunca Sivas'ın güney ilçelerine doğru uzanmaktadır.

Şekil 9. Kayseri ili maden grubuna göre standart sapma elipsleri

Veri noktalarının “yatak ya da zuhur” olması ilçedeki potansiyel ile, “işletme” olması ise mevcutta sektörün ilçedeki varlığı ile ilişkilendirilebilir. Bu doğrultuda maden durumu ile maden grupları arasındaki ilişki incelenmiştir. Şekil 10’da “işletilen” madenler ile “yatak veya zuhur” olanlar için hazırlanan standart sapma elipsleri çakıştırılmıştır. Şekil 10(a)’da endüstriyel hammaddeler, Şekil 10(b)’de ise metalik madenler için sonuçlar verilmektedir. Endüstriyel hammaddeler için işletilen ve işletilmeyen (yatak veya zuhur halinde bulunan) madenlerin yoğunlaştığı alanlar benzerdir ve merkez ilçeler etrafındadır. Genel olarak değerlendirildiğinde endüstriyel hammaddeler, metalik madenlere göre daha yaygın bulunur. Bu nedenle, nakliye masraflarını azaltmak amacıyla maden işletmeleri sanayiye yakın olan alanlarda yoğunlaşabilmektedir. Metalik madenler ise daha nadir bulunurlar ve genellikle daha değerli oldukları için kırsal alanlarda dahi işletme maliyetlerine katlanılmaktadır. Metalik madenler için Şekil 10(b)’de görüldüğü gibi “yatak veya zuhur” halindeki madenlerin standart sapma elipsi işletilenlerin standart sapma elipsinden farklılık göstermektedir. Bu durum yine krom madeninin Kayseri’deki önemini göstermektedir; çünkü ilde işletilen metalik madenlerin çoğu kromdur ve işletilen metalik madenlere ait elipsin gösterdiği aks Mersin-Karsantı-Pınarbaşı hattıyla örtüşmektedir.

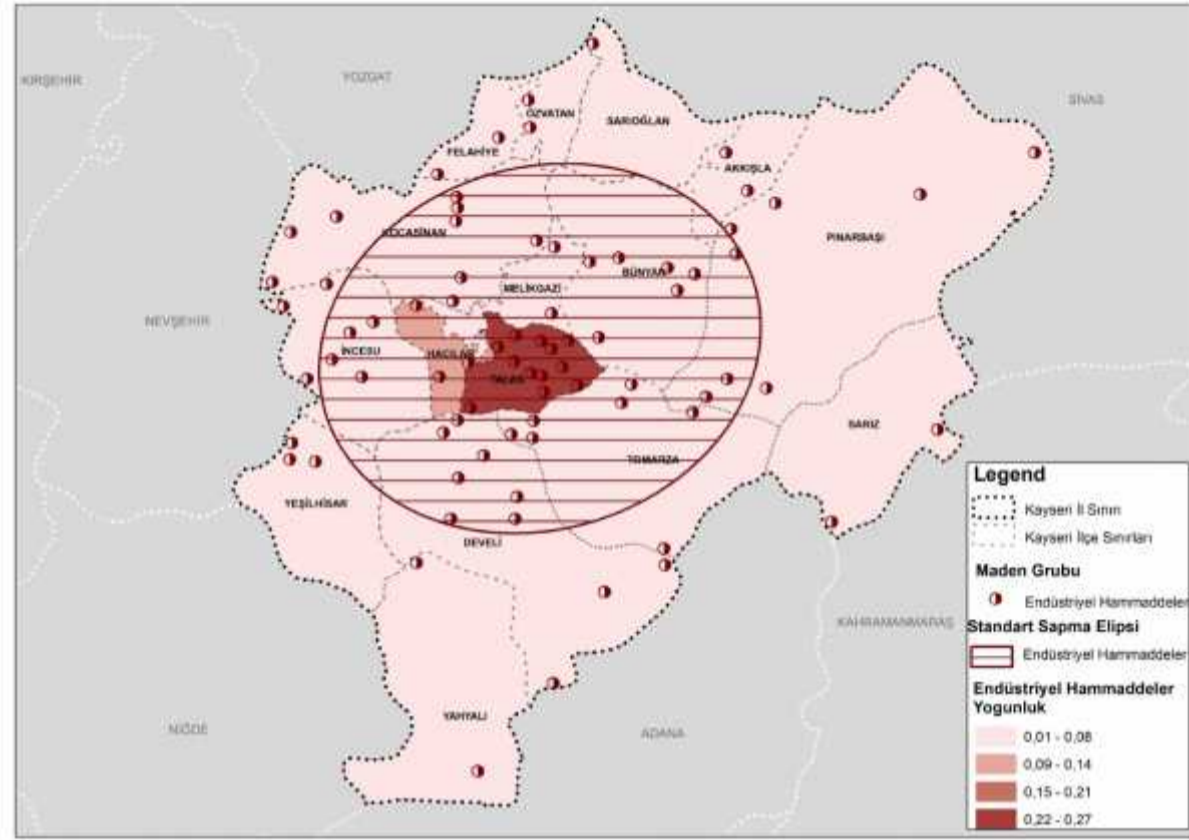

Şekil 10. Kayseri ili (a) endüstriyel hammaddelerin durumuna göre standart sapma elipsleri, (b) metalik madenlerin durumuna göre standart sapma elipsleri

Endüstriyel hammadde ve metalik madenler için hazırlanan standart sapma elipsleriyle beraber ilçelere ait yoğunluklar sırasıyla Şekil 11 ve Şekil 12’de verilmiştir. Endüstriyel hammadde yoğunluğu beklendiği gibi Talas ilçesinde en yüksek çıkmıştır. Onu Hacılar izlemektedir; ancak bu durum ilçenin alanının küçük olmasıyla bağlantılıdır. Diğer ilçelerin hepsi düşük yoğunluklu gözükse de yine bu durum bazı ilçelerin alanlarının büyük olmasıyla ilgilidir. Örneğin, Pınarbaşı nispeten yüksek veri noktası içerse de geniş alanı nedeniyle düşük yoğunluklu çıkmıştır.

Talas hem yüksek yoğunluklu olması, hem elipsin merkezinde yer alması, hem de il merkezi olarak sanayi alanlarına yakın olması nedeniyle öne çıkan bir endüstriyel hammadde merkezi olarak kabul edilebilir. **Bünyan, Develi, Tomarza ve Pınarbaşı** ilçeleri merkezden nispeten uzak olan, mermer ve doğaltaşın ağırlıklı olduğu, diğer endüstriyel hammadde çeşitlerinin az olduğu ilçe grubudur. Bu ilçeler aslında güneybatı-kuzeydoğu yönünde bir aks oluşturmaktadır. Bu aksın kuzeyinde kalan ilçelerde endüstriyel hammadde çeşitliliği daha fazladır. **Kocasinan, İncesu, Melikgazi ve Hacılar** standart sapma elipsinin içinde yer alıp aksın kuzeyinde kalan ilçelerdir. Bu ilçeler ayrıca merkez ilçelerdir ve

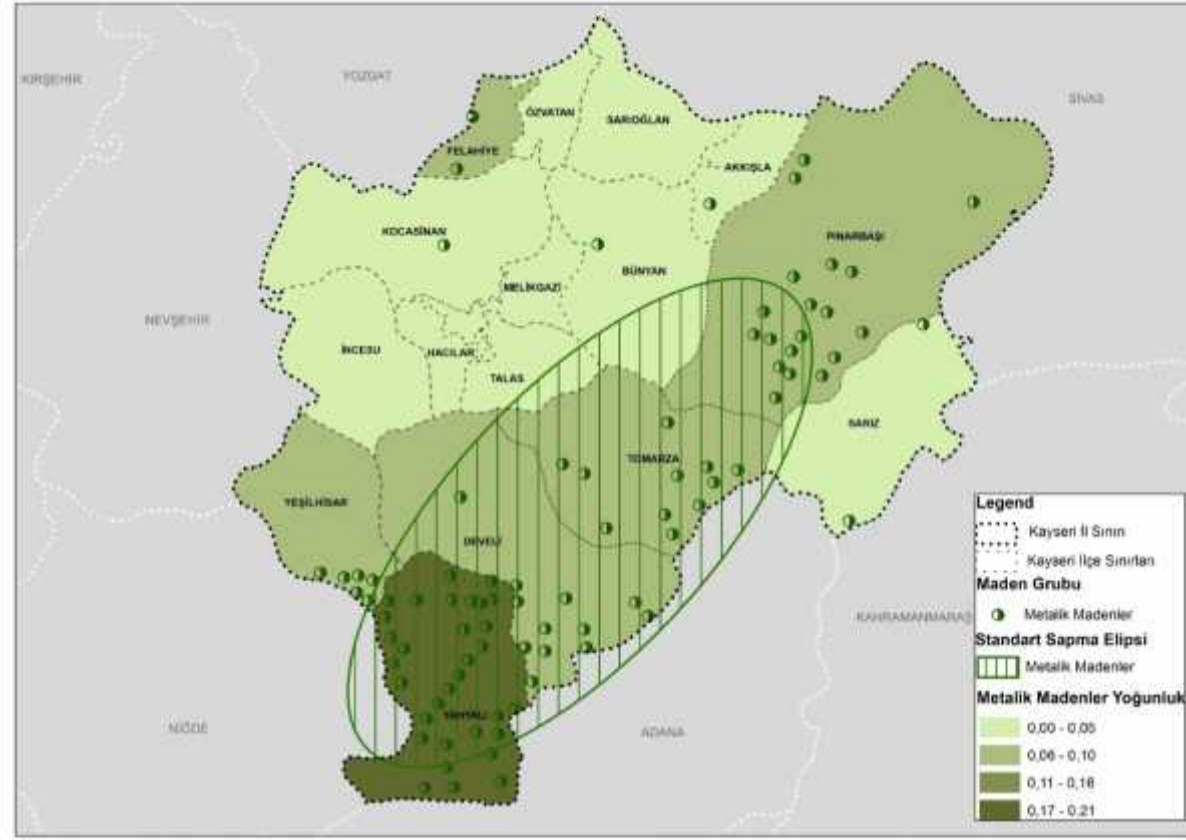
sonuç olarak sanayiye yakındır. Melikgazi ve Hacılar her ne kadar düşük veri noktaları içerseler de sanayiye yakın olmaları nedeniyle bu grup içinde değerlendirilmişlerdir.

Şekil 11. Kayseri ili endüstriyel hammadde yoğunluk haritası ve standart sapma elipsi

Şekil 12 incelendiğinde metalik maden yoğunluklarının yine güneybatı-kuzeydoğu yönünde bir aks oluşturdukları görülmektedir. Yahyalı diğer ilçeler arasında metalik maden yönünden öne çıkmaktadır. Pınarbaşı ilçesi de metalik maden yönünden önemli bir ilçedir; ancak ilçe alanının büyük olması nedeniyle yoğunluğu düşük çıkmıştır. **Yahyalı ve Pınarbaşı** standart sapma elipsinin şeklini önemli oranda etkileyen, metalik madenlerin yoğun olduğu ilçe grubunu oluşturmaktadırlar. **Develi, Yeşilhisar ve Tomarza** ise bu iki ilçeden sonra öne çıkan metalik maden ilçe grubudur. İlçe alanının küçük olmasına bağlı olarak Felahiye ilçesinde yoğunluk yüksek çıksa da, önemli bir potansiyel arz etmemesi nedeniyle ilçe bu gruba dâhil edilmemiştir.

Şekil 12. Kayseri ili metalik madenler yoğunluk haritası ve standart sapma elipsi

Yukarıdaki analiz ve değerlendirmelerin sonucunda Kayseri ili madencilik sektörü ile ilgili 4 farklı altbölge belirlenmiştir (Şekil 13).

1. Altbölge: Talas-Kocasinan-Melikgazi-İncesu-Hacılar

Bu ilçelerin en belirgin özelliği merkez ilçeler olmalarıdır. Sanayiye yakın olmaları nedeniyle endüstriyel hammaddeler açısından bu ilçeler öne çıkmaktadır.

2. Altbölge: Yahyalı-Pınarbaşı

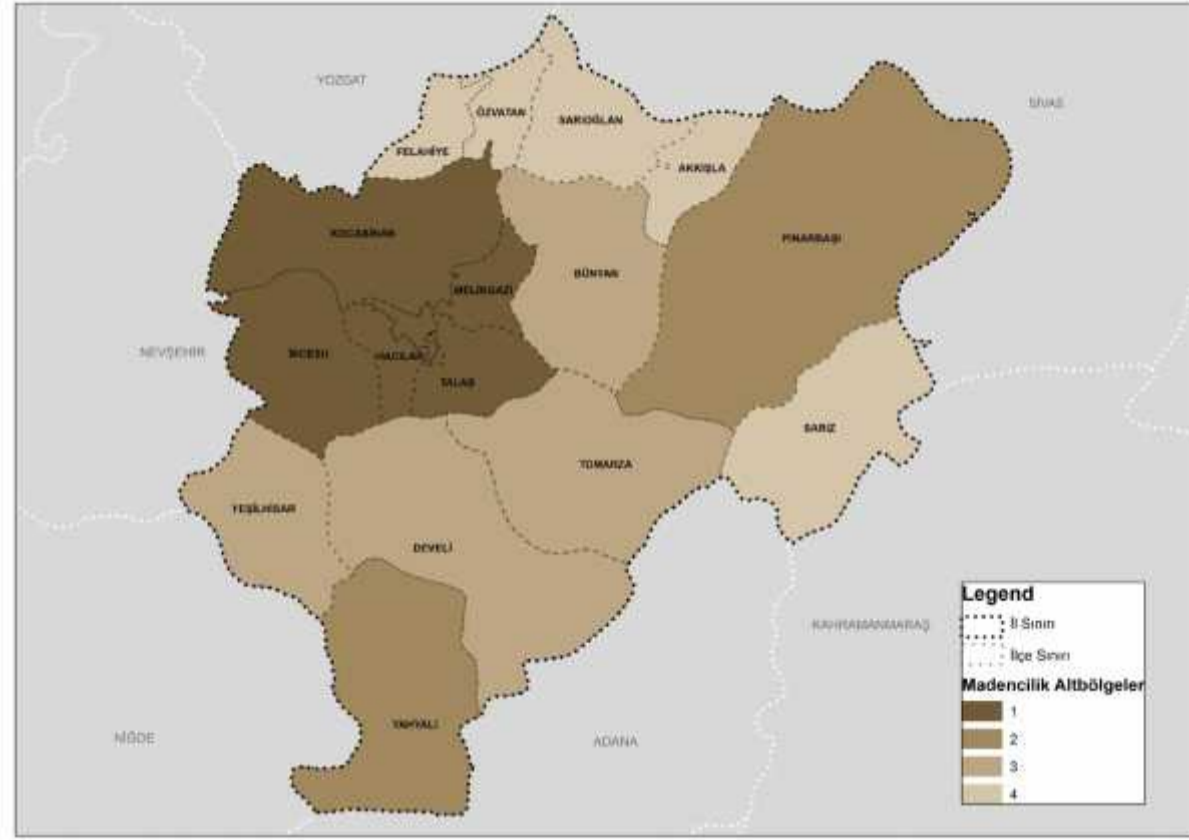
Bu ilçelerin ortak karakteristiği metalik maden açısından önemli kaynak olmalarıdır.

3. Altbölge: Bünyan-Develi-Yeşilhisar-Tomarza

1. ve 2. altbölgeler arasında geçiş özelliği taşımaktadırlar. Endüstriyel hammadde ve metalik maden türlerinin ikisi de bu ilçe grubunda gözlemlenirken önceki iki gruba kıyasla yeterince öne çıkamamışlardır.

4. Altbölge: Akkişla-Felahiye-Özvatın-Sarıoğlan-Sarız

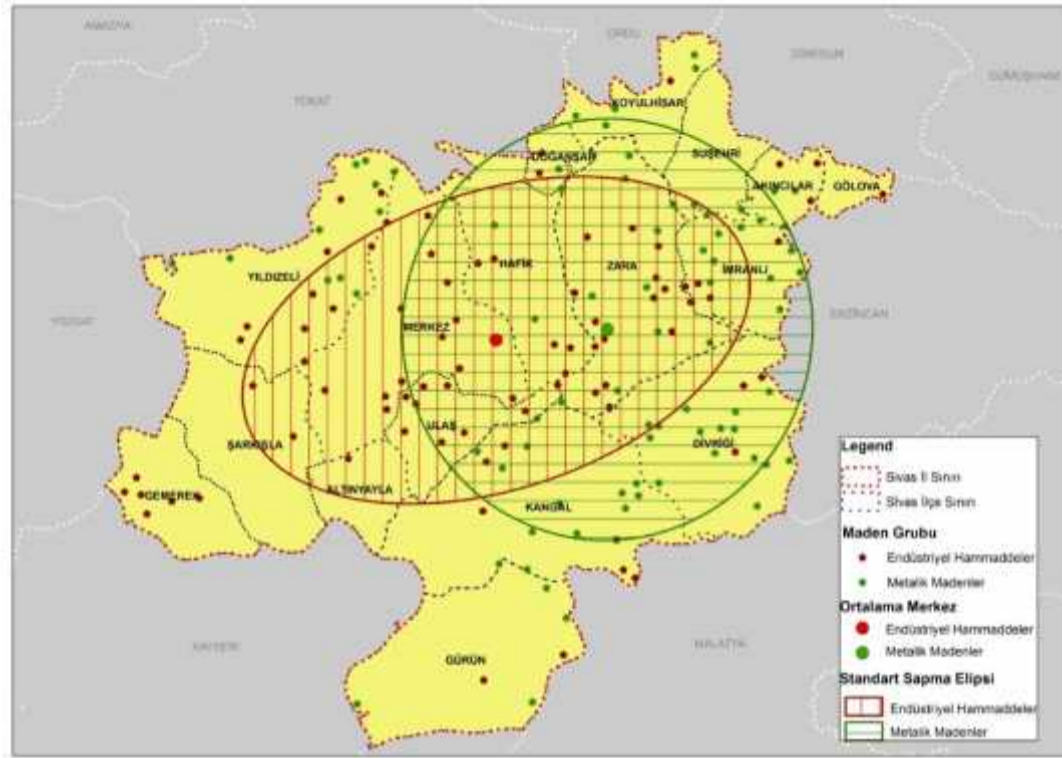
Endüstriyel hammadde ve metalik maden açısından önemli bir potansiyel taşımamaktadırlar.

Şekil 13. Kayseri ili madencilik altbölgeleri

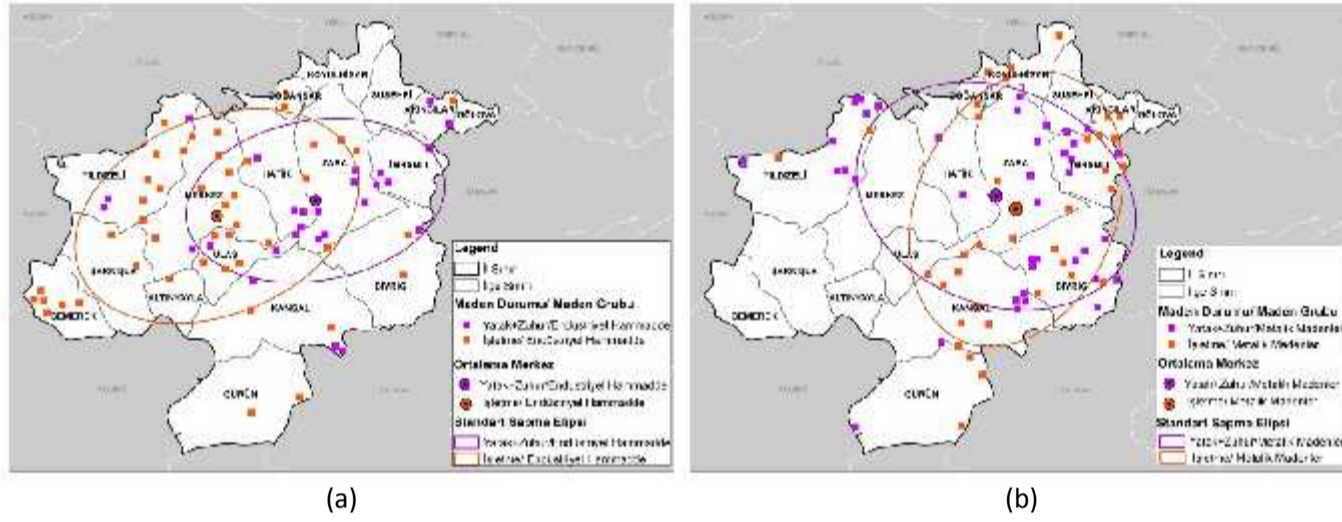
2.2.2. Sivas İli Madencilik Analizi

Sivas madencilik açısından öne çıkan bir il olduğundan bu ildeki standart sapma elipsleri daha kapsayıcıdır (Şekil 14). İlde endüstriyel hammaddeler merkez çevresinde, metalik madenler ise ilin doğusunda yayılım göstermiştir. Endüstriyel hammaddeler özellikle ilin kuzey yarısında yoğunlaşmış olup, güneybatı-kuzeydoğu yönünde dağılım göstermektedir. Merkez etrafında yoğunlaşan endüstriyel hammadde veri noktaları sanayi ile ilişkilendirilebilir. Güneybatı-kuzeydoğu eğilimi de ilin güneybatısında yer alan Gemerek ve Şarkışla ilçelerinde de organize sanayi bölgelerinin yer almasına bağlanabilir. Metalik madenler ilin doğusunda kuzey-güney ve doğu-batı yönlerinde eşit dağılım göstermektedir. Doğu-batı yönündeki dağılımda Yıldızeli ilçesinin etkisi olmuştur.

Şekil 14. Sivas ili maden grubuna göre standart sapma elipsleri

Şekil 15’de soldaki haritada endüstriyel madenlerin işletilenlerine ait standart sapma elipsi ile yatak veya zuhur olanları karşılaştırılmaktadır. Görüldüğü gibi işletmeler sanayinin yoğun olduğu merkez etrafında yoğunlaşmıştır. Ayrıca doğaltaş Sivas için önemli maden kaynağıdır ve merkezde yoğunlaşmıştır. Yatak ve zuhurun yoğunlaştığı, nispeten doğuda kalan alanda ise çeşitlilik fazladır; ancak ortalama merkezin etrafındaki veri noktaları stronsiyum, asbest gibi kullanımda olmayan madenlere aittir.

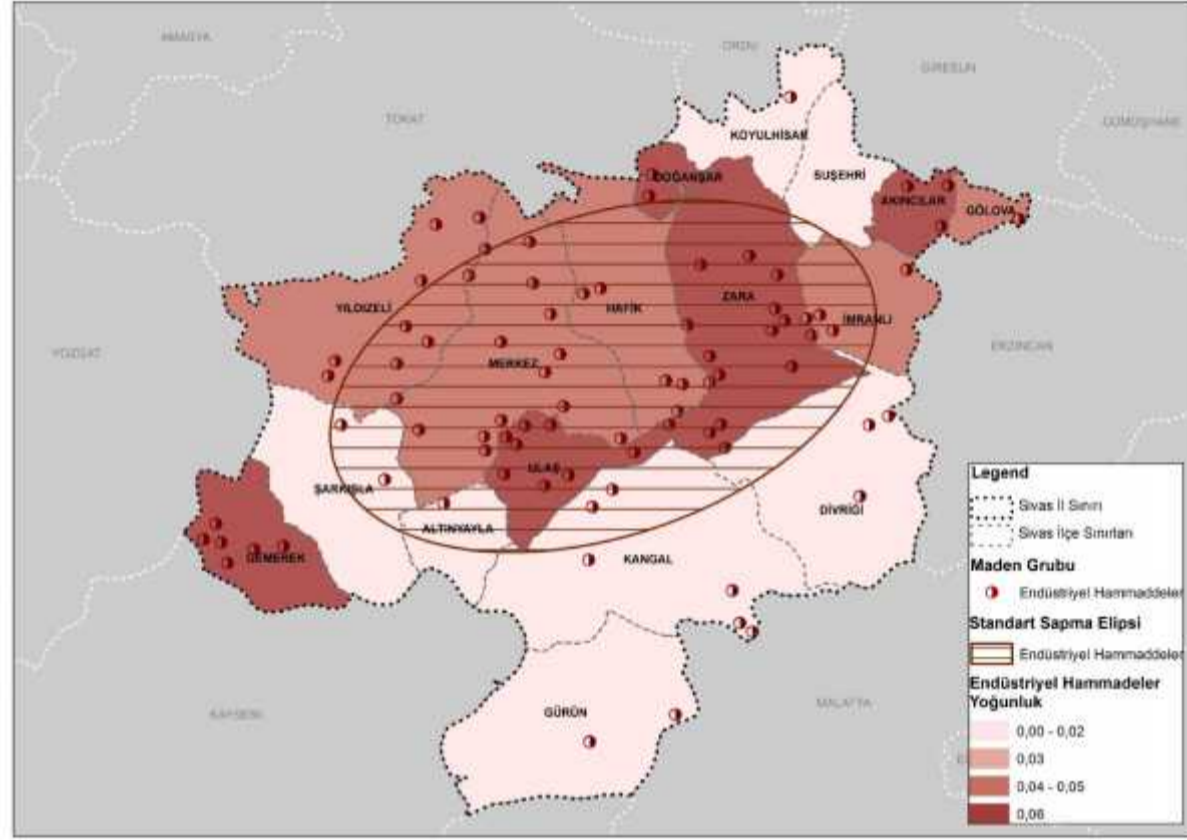

Şekil 15. Sivas ili (a) endüstriyel hammaddelerin durumuna göre standart sapma elipsleri, (b) metalik madenlerin durumuna göre standart sapma elipsleri

Metalik madene ait Şekil 15(b)’de ise işletme olan veri noktaları ile yatak veya zuhur olan veri noktalarının ortalama merkezlerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir. Ancak standart sapma

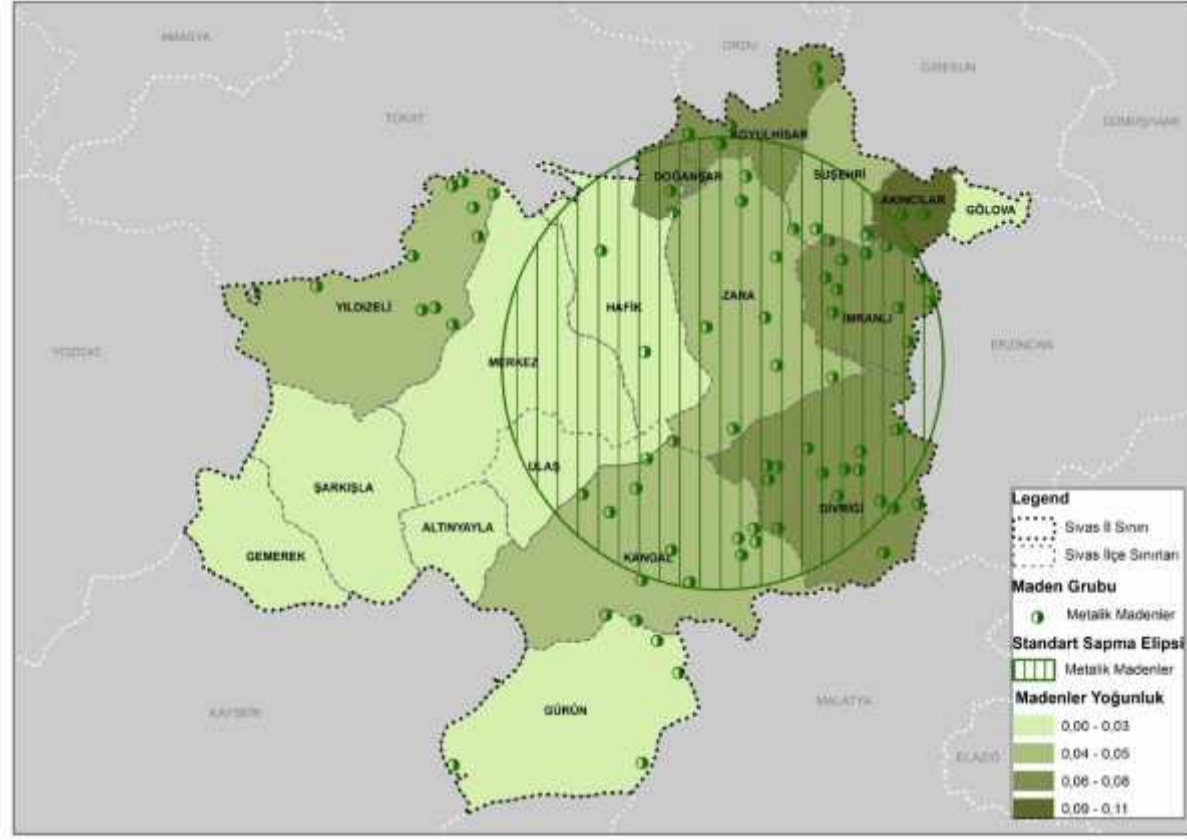
elipslerinin yönleri farklılık göstermektedir. Bu durumun nedeni metalik maden standart sapma elipsini etkileyen Yıldızeli ilçesindeki madenlerin yatak veya zuhur halinde bulunması, yani işletilmemesidir.

Şekil 16'da verilen yoğunluk haritası incelendiğinde **Zara ve Ulaş** endüstriyel hammadde açısından öne çıkmaktadır. Doğanşar ve Akıncılar ilçe alanlarının küçük olması nedeniyle aynı grupta yer almıştır. Gemerek de yine yüksek yoğunluklu ilçelerden biridir. Ancak Zara ve Ulaş'ta çeşitlilik daha fazla, **Gemerek**'te ise doğaltaş ağırlıklıdır. Doğaltaş açısından **Merkez ilçe ile Yıldızeli** ilçesinin de önemi bilinmektedir.

Şekil 16. Sivas ili endüstriyel hammadde yoğunluk haritası ve standart sapma elipsi

Metalik madenlere ait yoğunluk haritasında (Şekil 17) Divriği ile beraber **Akıncılar, Koyulhisar, İmranlı ve Doğanşar** yüksek yoğunluklu gruptadır. Divriği dışındaki diğer dört ilçenin öne çıkmasında küçük alanlarının etkisi olsa da krom işletmelerinin var olması nedeniyle bu ilçelerle bir grup oluşturulmuştur. Kangal da madencilik açısından Sivas'ın önemli ilçelerinden biridir; ancak ilçe alanının etkisiyle yoğunluğu nispeten düşük çıkmıştır. **Divriği ve Kangal** metalik maden açısından Sivas'ın önde gelen ilçeleridir. Zara ve Yıldızeli ilçeleri her ne kadar Kangal ile aynı yoğunlukta görünse de bu ilçelerdeki metalik maden veri noktalarının çoğunun zuhur olduğu dikkate alınarak bu gruba dâhil edilmemiştir. Demir ve krom, Divriği ve Kangal'da yer alan önemli madenlerdir. Aslında Divriği-Kangal boyunca uzanan hat yukarıda bahsedilen Kayseri'deki güneybatı-kuzeydoğu hattının devamı niteliğindedir.

Şekil 17. Sivas ili metalik madenler yoğunluk haritası ve standart sapma elipsi

Sivas ili için yapılan madencilik sektörü analiz ve değerlendirmeleri sonucunda 5 farklı altbölge belirlenmiştir (Şekil 18).

1. Altbölge: Divriği-Kangal

Bu ilçeler metalik maden açısından sadece Sivas için değil Türkiye için de önem arz etmektedir.

2. Altbölge: Sivas Merkez-Yıldızeli-Gemerek

Bu ilçelerin ortak özelliği Sivas'ta önemli maden çeşidi olan doğaltaşın yoğunlaştığı endüstriyel hammadde alanları olmalarıdır.

3. Altbölge: Ulaş-Zara

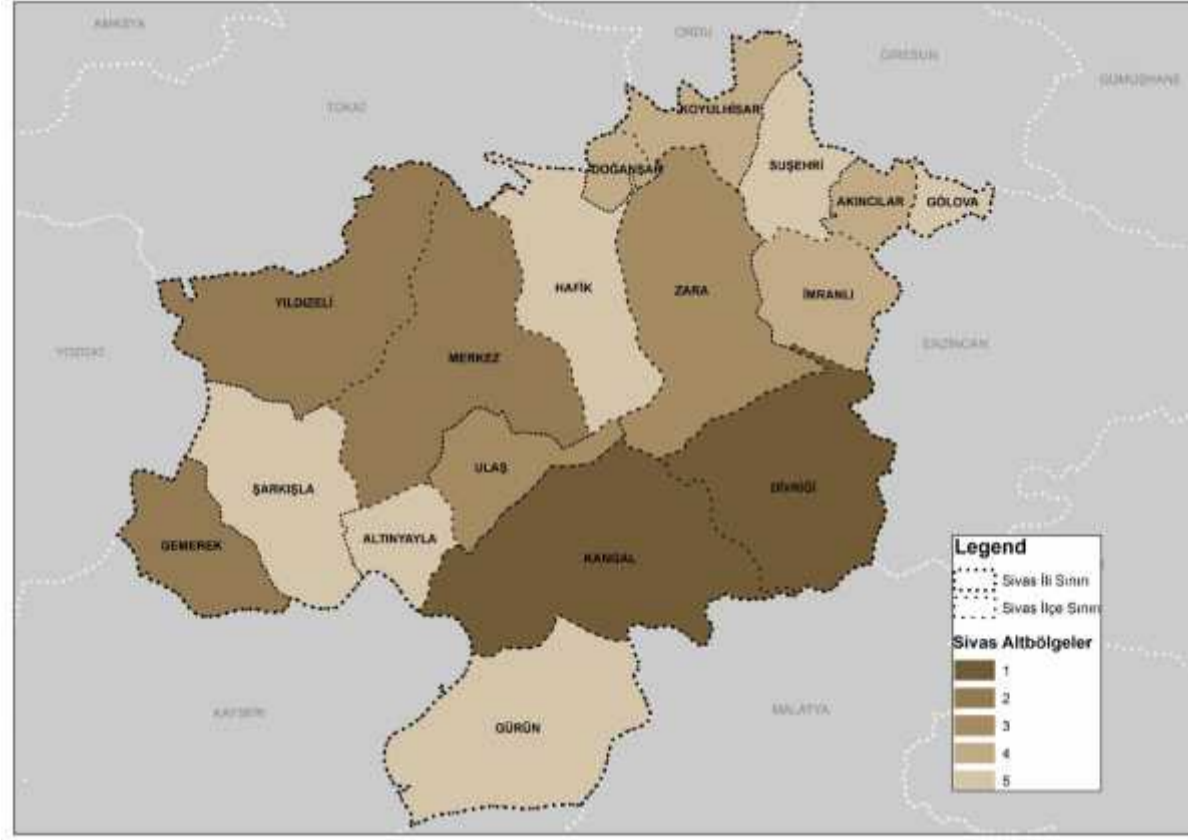
Bu grup endüstriyel hammaddenin öne çıktığı, çeşitlilik arz eden ilçelerden oluşmaktadır.

4. Altbölge: Akıncılar-Doğanşar-İmranlı-Koyulhisar

Krom madenin öne çıktığı; ancak metalik madende 1. altbölgeye kıyasla daha geride kalan gruptur.

5. Altbölge: Altınyayla-Gölöva-Gürün-Hafik-Suşehri-Şarkışla

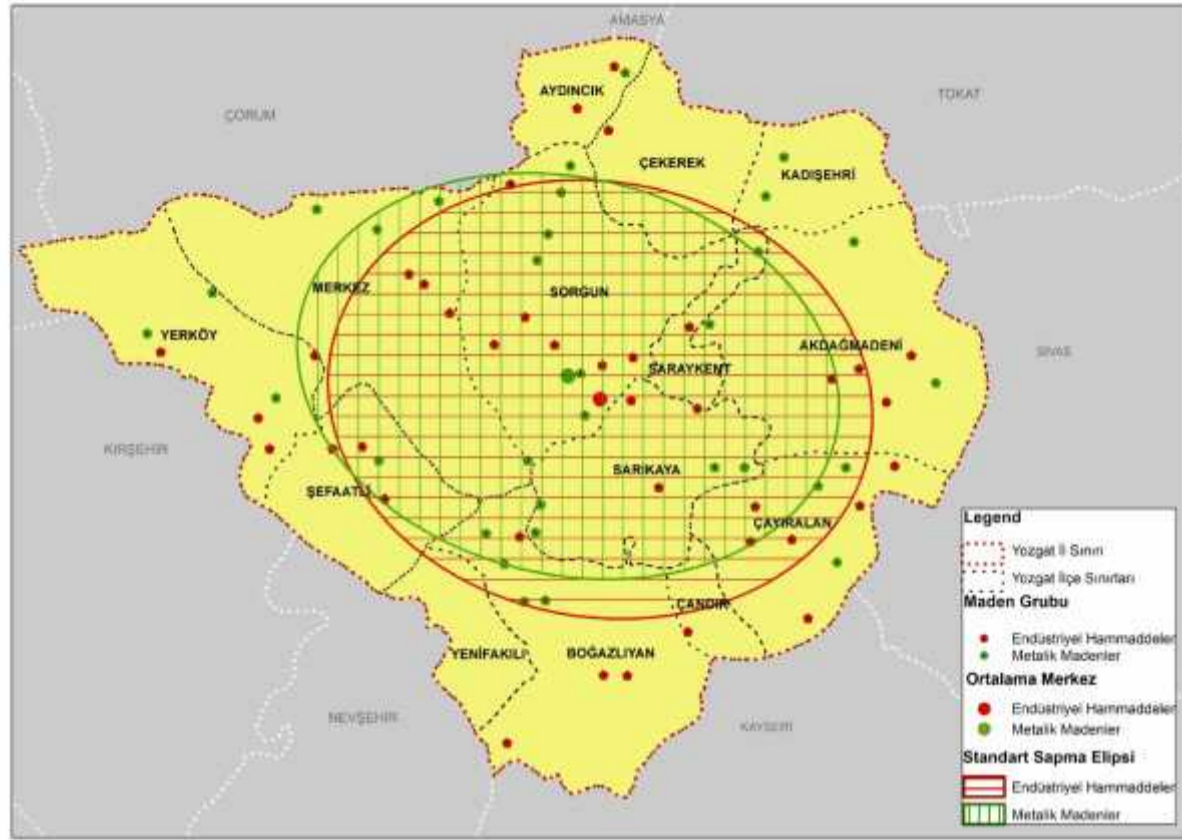
Endüstriyel hammadde ve metalik maden açısından önemli bir potansiyel taşımamaktadırlar.

Şekil 18. Sivas ili madencilik altbölgeleri

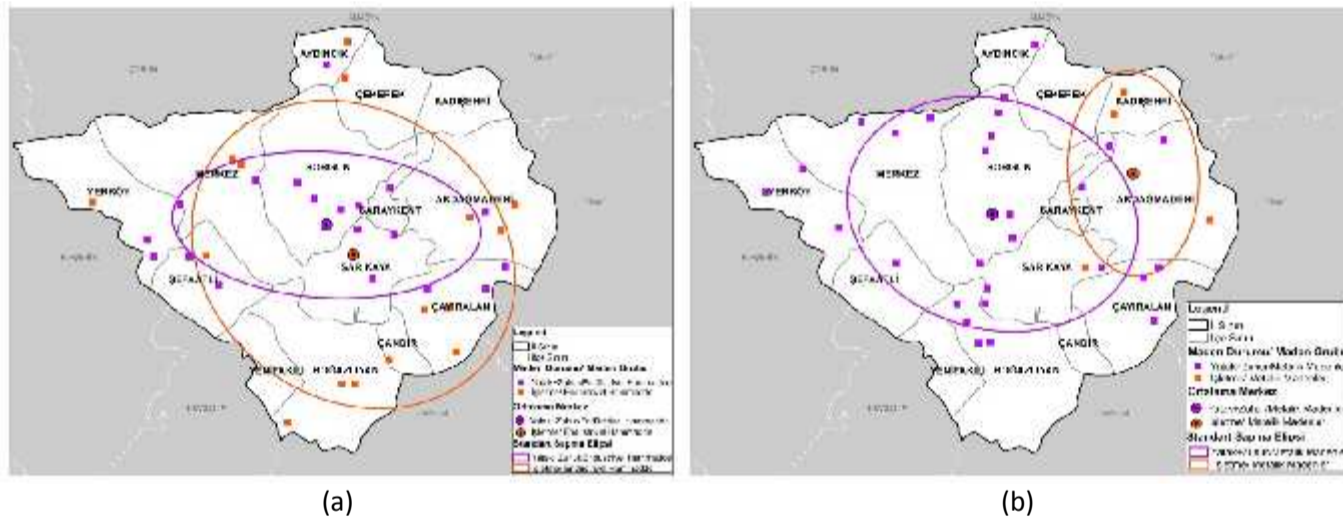
2.2.3. Yozgat İli Madencilik Analizi

Yozgat, metalik madenlere göre endüstriyel hammaddelerin daha fazla öne çıktığı bir ildir. Diğer iki ilden farklı olarak Yozgat'ta endüstriyel hammaddelere ait ortalama merkez il merkezi yerine Sorgun'da çıkmıştır. Fakat Sorgun merkez ilçe olmasa da sanayi açısından gelişmiş bir ilçedir. Metalik madenler açısından Yozgat, Kayseri ve Sivas'a göre daha az potansiyel barındırmaktadır. Nitekim metalik madene ait standart sapma elipsi diğer iki ildeki gibi özel bir hattı işaret etmemekte, endüstriyel hammadde standart sapma elipsine oldukça benzerlik göstermektedir. Yine metalik madenlerin de ortalama merkezi Sorgun ilçesindedir.

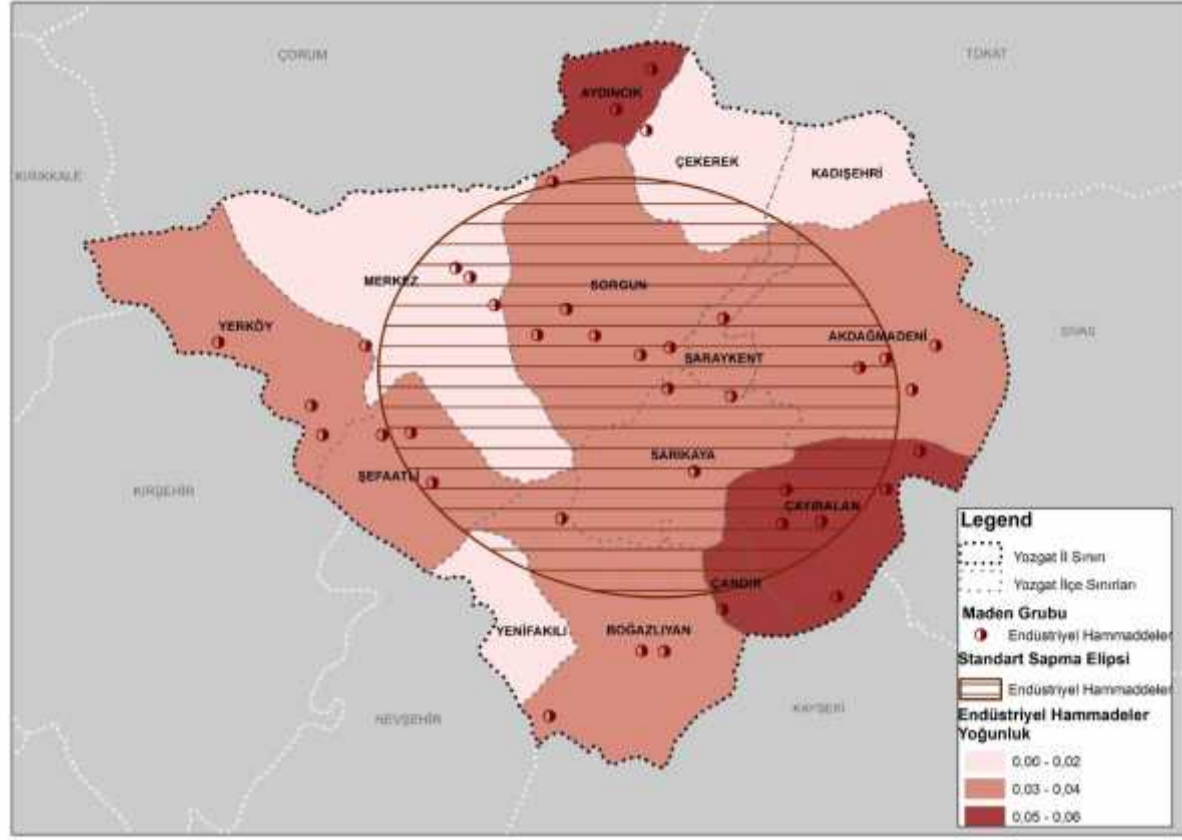

Şekil 19. Yozgat ili maden grubuna göre standart sapma elipsleri

Şekil 20(a) incelendiğinde, endüstriyel hammadde işletmelerinin bariz bir yoğunlaşma gösteremedikleri görülmektedir. Yatak ve zuhurlar açısından Sorgun'dan hareketle doğu ve batı yönünde nispi bir yayılım vardır. Şekil 20(b)'de ise metalik madenlerde işletmelerin azlığı göze çarpmaktadır. Ayrıca yatak ve zuhurlar için de belirgin bir desen ortaya çıkmamaktadır. Bununla birlikte metalik madenlerin çoğunun zuhur olduğu belirtilmelidir.

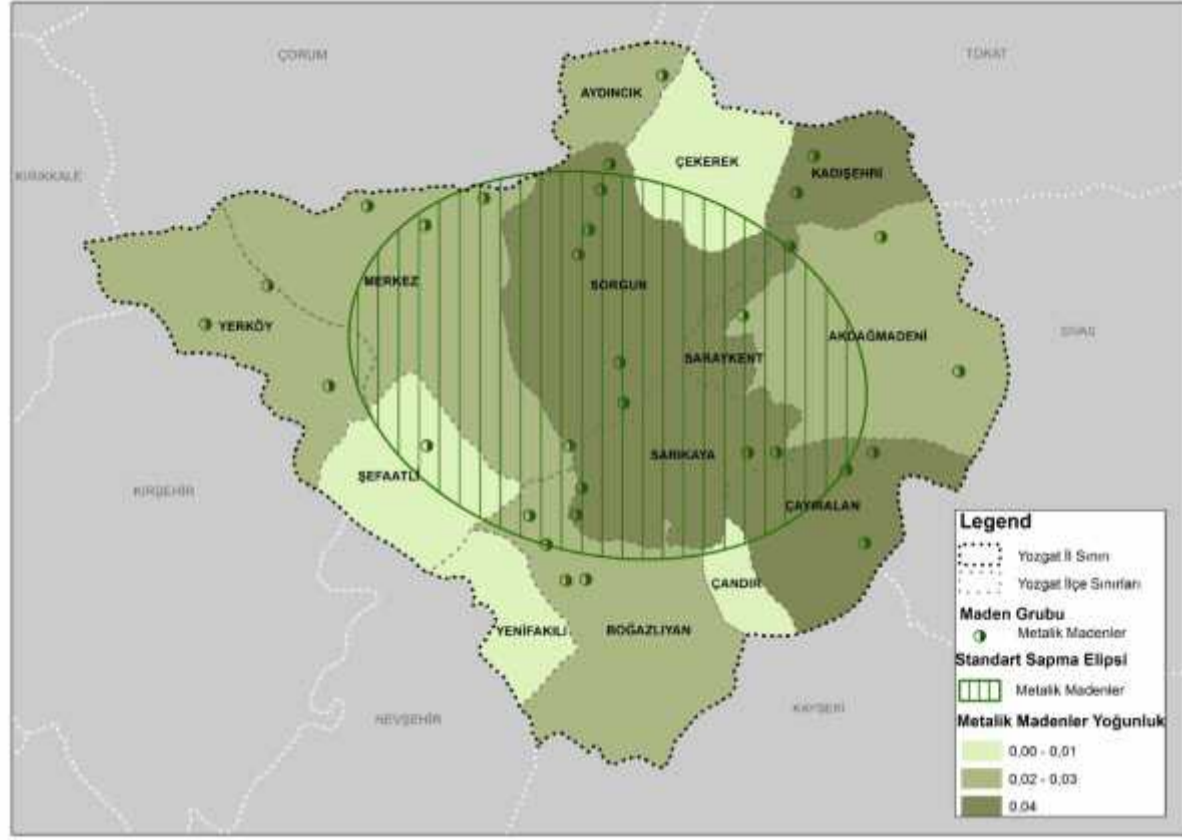
Şekil 20. Yozgat ili (a) endüstriyel hammaddelerin durumuna göre standart sapma elipsleri, (b) metalik madenlerin durumuna göre standart sapma elipsleri

Şekil 21. Yozgat ili endüstriyel hammadde yoğunluk haritası ve standart sapma elipsi

Şekil 21’te verilen yoğunluk haritasında Çayıralan, Aydıncık ve Çandır’ın yüksek yoğunluğa sahip olduğu görülmektedir. Ancak, Aydıncık ve Çandır’ın bu durumu alanlarının küçük olmasından kaynaklanmaktadır. Çayıralan, her ne kadar yüksek yoğunluklu grupta bulunsun da ikinci gruptaki (yoğunluğu 0.03 ile 0.04 arasında olan) ilçelerden çok fazla farklılaşma göstermediği için bu grupta beraber değerlendirilmesine karar verilmiştir. Bir başka nokta ise Yozgat’ın gelişmiş ilçelerinden biri olan Sorgun ilçesinin madencilikte de potansiyelinin yüksek olmasına rağmen ikinci grupta çıkmasıdır. Aslında, ilçede bulunan uranyum, manganez, kömür gibi maden kaynakları nedeniyle **Sorgun’un** Yozgat’ta madencilik sektöründe başı çeken ilçe olduğu düşünülmektedir. Son zamanlarda Sorgun’da bulunan uranyum ve manganez yataklarının MTA haritalarında yer almadığı da dikkate alınmalıdır. Şekil 22 incelendiğinde ilçe alanlarının sonuç üzerinde yine etkili olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil 22. Yozgat ili metalik madenler yoğunluk haritası ve standart sapma elipsi

Genel bir değerlendirme yapıldığında Yozgat ilinin madencilik açısından daha az potansiyele sahip olduğu söylenebilir. Buna bağlı olarak maden haritalarındaki başta metalik madenler olmak üzere veri noktası sayısı azdır. Bu nedenle de analizlerde diğer iki ile göre çok net sonuçlar elde edilememiştir. Bu konular da dikkate alınarak aşağıdaki altbölgeler oluşturulmuştur (Şekil 23).

1. Alt bölge: Sorgun

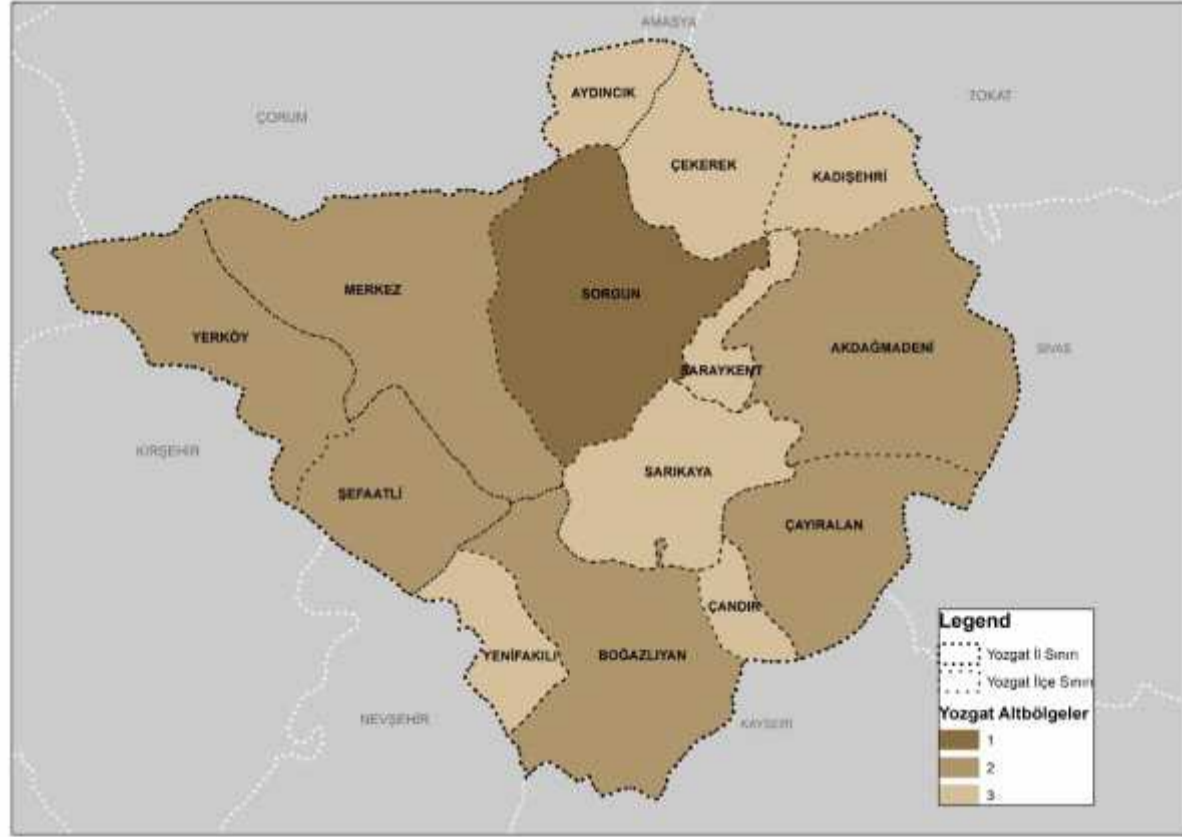
Endüstriyel hammadde ve metalik madenler birlikte değerlendirildiğinde madencilik potansiyeli diğer ilçe gruplarına göre daha yüksektir.

2. Alt bölge: Akdağmadeni-Boğazlıyan-Çayıralan-Şefaati-Yerköy-Yozgat Merkez

Bu ilçelerde yoğun bir potansiyel yoktur. Ancak 3. alt bölgeye göre araştırmalar sonucu kısmen geliştirilebilecek bir potansiyel (Şefaati beyaz taşı, Çayıralan'da doğaltaş, Sekili-Yerköy'de kaya tuzu gibi) olduğu düşünülmektedir.

3. Alt bölge: Aydıncık-Çandır-Çekerek-Kadışehir-Saraykent-Sarıkaya-Yenifakılı

Endüstriyel hammadde ve metalik maden açısından önemli bir potansiyel taşımamaktadırlar.

Şekil 23. Yozgat ili madencilik altbölgeleri

2.2.4. TR72 Bölgesi Madencilik Analizi

Bölge bir bütün olarak tekrar değerlendirildiğinde üç genel altbölge ortaya çıkmıştır. Bu altbölgeler altında da gruplar tanımlanmıştır (Şekil 24).

2.2.4.1. Altbölge A

Sahip olduğu maden potansiyeli sebebiyle bölgeyi madencilikte Türkiye genelinde ön plana çıkararak, madencilik faaliyetlerinin önemli bir faaliyet kolu olduğu altbölgedir. Bu altbölgede, verimliliğin artırılması, madenlerin nihai ürüne dönüştürülmesi, entegre tesislerin kurulması ve ihracatın artırılmasına yönelik yapılacak çalışmalar temel stratejiler olmalıdır.

A1: Metalik madenlerin ağırlıklı olduğu gruptur. Krom ve demir açısından zengindir.

A2: Doğaltaş ile belirginleşen grupta traverten ve mermer madencilik önemli bir ekonomik faaliyet koludur.

2.2.4.2. Altbölge B

Türkiye’de çok fazla öne çıkmasa da bölgede önemli potansiyel sunabilen altbölgedir. Maden çeşitliliği bulunmaktadır. Altbölgeyle ilgili stratejilerde, işletme sayısı artırılarak mevcut rezervlerin değerlendirilmesi ile bölgedeki sanayi girdi ihtiyacını karşılamak üzere planlama yapılması temel alınmalıdır.

B1: Sanayi ile doğru orantılı olarak endüstriyel hammadde açısından gelişen gruptur ve merkez ilçelerden oluşur. Önemli pomza rezervi bulunmaktadır.

B2: Merkeze yakın olan ilçelerden oluşan, endüstriyel hammadde ile metalik madenlerin bir arada olduğu gruptur. Potansiyellerin değerlendirilmesi ile madencilik önemli bir faaliyet kolu olabilir. Sorgun’da yüksek miktarda uranyum rezervi bulunmaktadır.

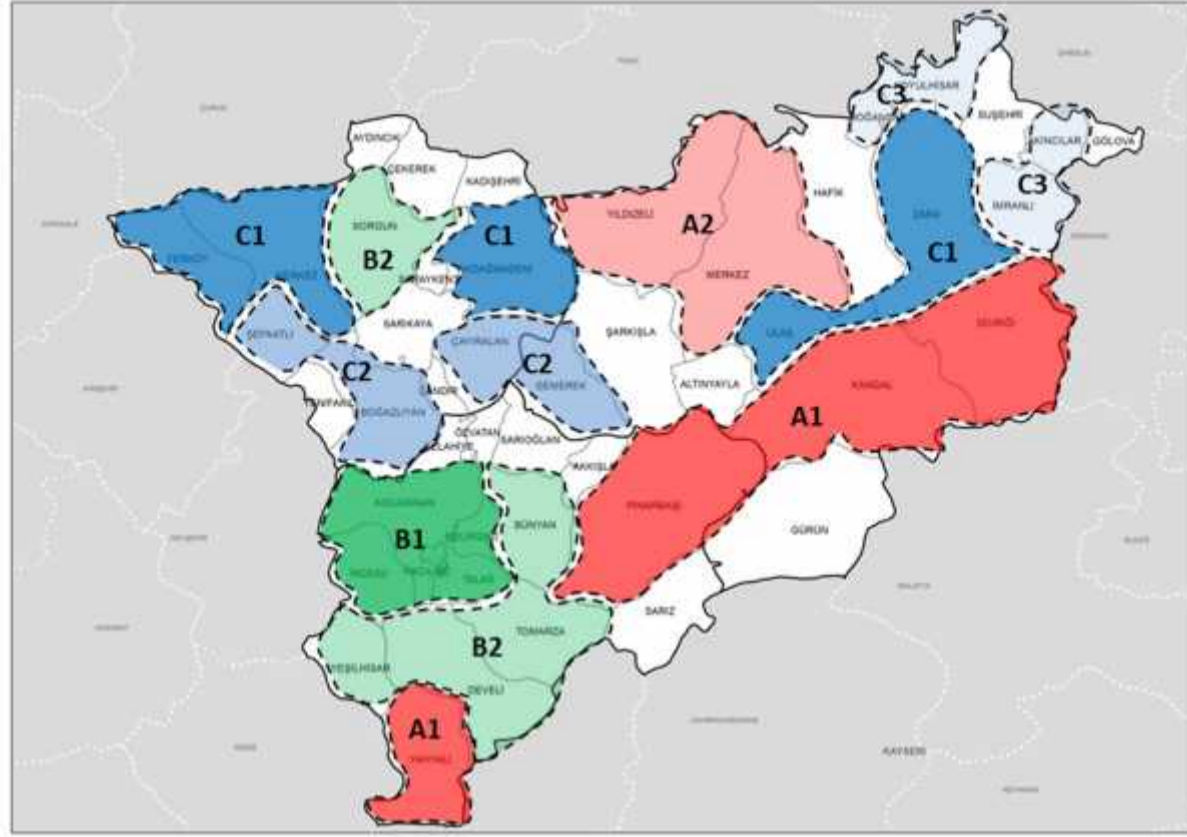
2.2.4.3. Altbölge C

Madencilik sektörü olarak ön planda olmadığı ancak ilçedeki ekonominin çeşitlendirilmesine katkı sağlayabileceği altbölgedir. Çeşitli madenlerin çok yüksek olmayan rezervleri mevcuttur. Madencilik kültürünün geliştirilmesi, küçük işletmelerin kurulmasına zemin hazırlanması, yeni rezervlerin bulunmasına yönelik aramaların yapılması bu altbölgede benimsenmesi gereken stratejilerdir.

C1: Farklı çeşitteki (kurşun-çinko, jips, kayatuzu, tuğla-kiremit gibi) madenlere ait işletmelerin bulunduğu gruptur.

C2: Yüksek rezervler olmasa da doğaltaş işletmelerinin hat oluşturduğu gruptur.

C3: Merkezden uzak olan gruptaki ilçelerin ortak özelliği krom işletmeleridir.

Şekil 24. TR72 Bölgesi madencilik altbölgeleri

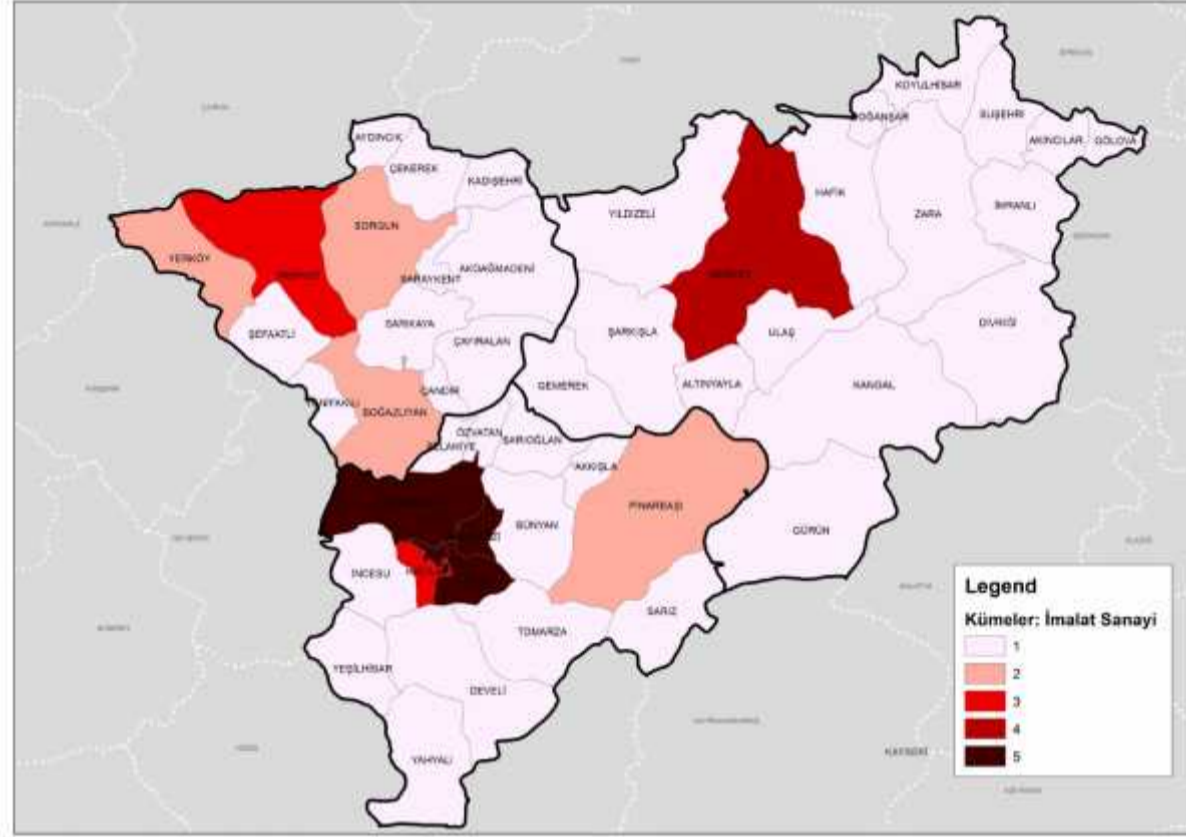
2.3. İMALAT SANAYİ ALT BÖLGE ÇALIŞMASI

TR72 İmalat Sanayi Altbölge Çalışması için, k-ortalama yöntemi kullanılmıştır. Maliye Bakanlığı'ndan temin edilen verilerden NACE Rev.2'ye göre C kısmındaki (imalat) ilçelere ait net satış ve yurtdışı satış miktarları kullanılmıştır. Bunlara ek olarak ilçelerde yer alan OSB ve KSS sayıları değişken olarak eklenmiştir.

Bu yöntemin en önemli darboğazı güvenilir verinin olmamasıdır. Maliye verilerinde yaşanan sıkıntı ise firmaların faaliyet gösterdikleri ilçeden farklı ilçelerdeki vergi dairelerine kayıtlı olmalarıdır. Firmalar sanayinin yoğun olduğu merkez ilçeleri tercih edebilmektedirler. Bu durum ilçeler arasındaki farkı biraz daha açsa da maliye verisiyle yapılan çalışma sanayi açısından gelişmiş ilçelerle ilgili genel durumu ortaya koyabilmektedir. Veri ile ilgili bir başka sorun ise Melikgazi ve Talas ilçelerinde vergi dairesi olmamasıdır. Bu iki ilçe ile beraber Kocasinan, İncesu ve Hacılar Kayseri Merkez'i oluşturmaktadır. Melikgazi, Talas ve Kocasinan özellikle bütünleşik bir yapıya sahiptirler. Bu nedenle Melikgazi ve Talas vergi dairesinin bulunduğu Kocasinan ile birlikte Kayseri Merkez olarak değerlendirmeye alınmış, Hacılar ve İncesu ayrı ayrı dikkate alınmıştır.

Yukarıda bahsedilen dört değişkenle yapılan k-ortalama analizinde beş küme oluşturulmuştur. Bu kümeler gelişmişlik gözetilerek (5 → en gelişmiş) Şekil 25'te verilmiştir. Görüldüğü gibi il merkezleri diğer ilçelerden farklılaşmıştır. Ancak Yozgat Merkez, Kayseri'nin gelişmiş ilçelerinden biri olan Hacılar

ile aynı kümede yer almıştır. Boğazlıyan, Pınarbaşı, Sorgun ve Yerköy ise 2. kümeyi oluşturmaktadır. Diğer ilçelerin tümü ise 1. kümede yer almıştır. Bu durum genel olarak bölgenin yapısına uymaktadır. Kayseri Merkez bölgede büyük bir farkla önde yer almaktadır. Yozgat'ta ise imalat sanayinin sadece merkezde yoğunlaşmadığı, bazı diğer ilçelerin de (Sorgun, Yerköy, Boğazlıyan) önemli rol oynadığı görülmektedir.

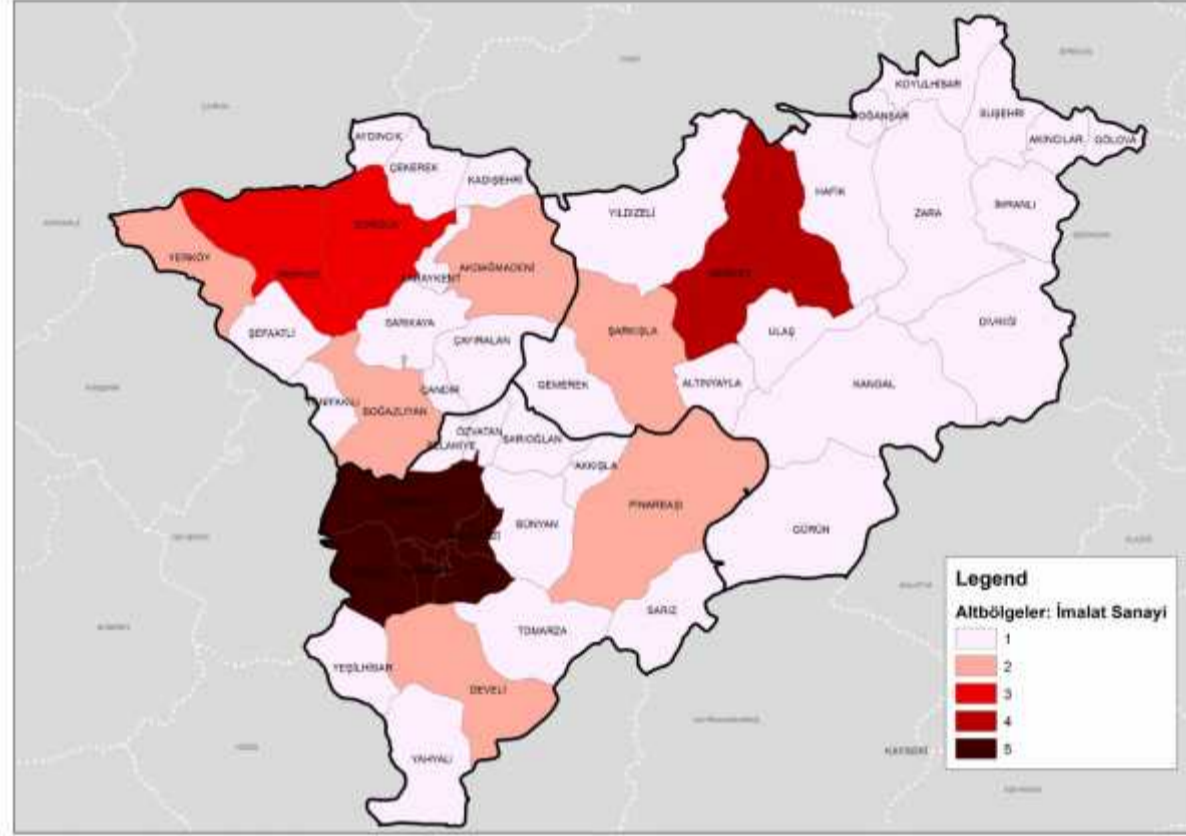
Şekil 25. K Ortalama analizi ile imalat sanayi altbölge çalışması

Hacılar'da daha önce bir OSB bulunurken, daha sonra bu OSB lağvedilmiş ve firmalar iç içe olması nedeniyle Kayseri OSB'ye dâhil edilmiştir. Bu nedenle bu firmaların büyük kısmının halen Hacılar vergi dairesinde kayıtlı olma ihtimali yüksektir. Dolayısıyla normalde sanayi altyapısı olarak fazla bir birikime sahip olmayan Hacılar ilçesinin Yozgat Merkez ile 3. kümede yer almasının sebebinin bu olduğu düşünülmektedir.

Akdağmadeni, Develi, İncesu ve Şarkışla ilçeleri en az gelişmiş kümede yer almaktadır ancak değişkenler incelendiğinde bu ilçelerin kümede öne çıkan ilçeler olduğu görülmüştür. Ayrıca ilçe dinamikleri de dikkate alındığında bu ilçelerin üst kümelerde yer bulması gerekmektedir. Örneğin büyük bir arazi varlığına sahip olan ve özellikle büyük ölçekli yatırımlar için ilgi çekici olan İncesu OSB'de faaliyetler gün geçtikçe artmaktadır. Bununla beraber merkez ilçelerden olması ve il merkezine olan yakınlığı nedeniyle ekonomik ve sosyal olarak aynı şartları ihtiva ediyor olması nedeniyle Kayseri'nin merkezinden ayrı düşünülmemesi gerekmektedir. Aynı durum bir diğer merkez ilçe olan Hacılar için de geçerlidir. Şarkışla ise altyapısı hazır olan ve yeni teşvik sistemi ile yakın

zamanda yatırımların artmasının beklendiği bir OSB ye sahip olan ve gelişmekte olan bir ilçedir. Akdağmadeni ise ilçede OSB yer almasa da Yozgat ilinde potansiyeli olan bir ilçedir. İlçenin Sivas-Ankara yolu üzerinde olması ve hareketli bir nüfusa sahip olması bu potansiyel açısından önemli etkenlerdir. Develi 1. kümede, bahsedilen diğer üç ilçe kadar öne çıkmasa da ilçede yer alan gıda ve dokuma sanayi düşünülerek bu grupta dikkate alınmıştır. 2. kümede yer alan Sorgun ise Yozgat ilinde yüksek potansiyeli olan ve merkeze yakın özellikler sergileyen bir ilçedir. Bu nedenle Yozgat Merkez ile birlikte aynı kümede olması uygun bulunmuştur.

Yukarıdaki değerlendirmeler doğrultusunda yapılan değişiklikler neticesinde ortaya çıkan yeni kümeler Şekil 26'da verilmektedir. Kayseri merkez ilçeleri bir bütün olarak düşünülmüştür. Bahsedildiği gibi verideki sıkıntı nedeniyle Talas ilçesi Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinden ayrılamamıştır. Her ne kadar Talas merkezde yer alsa da bu ilçede imalat sanayi faaliyetlerinin yaygın olmadığı belirtilmelidir. İlçe daha çok burada yer alan üniversite ve hizmet sektörü faaliyetleriyle ön plandadır.

Şekil 26. TR72 Bölgesi İmalat Sanayi Altbölgeleri

Kayseri merkez (5. altbölge), bölgede sanayinin yoğunlaştığı, ulusal hatta uluslararası düzeyde firmaların yer aldığı altbölgedir. Burada verimlilik, yenilikçilik, marka gibi konulara yönelik çalışmalara öncelik verilmelidir. 4. altbölge (Sivas Merkez) ve 3. altbölge (Yozgat Merkez ve Sorgun) nispeten daha az gelişmiş imalat sanayi altbölgeleridir. Buralarda, mevcut işletmelerde kapasite geliştirilmesinin ve yeni işletmelerin kurulmasının desteklenmesi gerekmektedir.

İmalat sanayi açısından belli bir gelişme gösteremese de bazı faaliyetlerin bulunduğu ve 1. altbölgeye göre potansiyel sunan ilçeler ise 2. altbölgede yer almıştır. Yerköy’de yer alan OSB Yozgat merkezden beslenmektedir. Bu nedenle ilçe yeterince gelişmemiştir. Yerköy ve Şarkışla’da yer alan OSB’lerin geliştirilmesi mevcut altyapının değerlendirilmesi bağlamında önemlidir; ancak, ilçe dinamikleriyle sanayinin etkileşimi sağlanmalıdır.

2. altbölgede yer alan ilçelerde sektörel çeşitliliğin geniş tutulması yerine yoğunlaşma olan sektörlerin belirlenmesi ve bu potansiyellerin değerlendirilmesi faydalı olacaktır. Buna Develi için gıda ve dokuma sanayi örneği verilebilir.

2.4. HİZMETLER SEKTÖRÜ ALTBÖLGE ÇALIŞMASI

Hizmetler sektörü için kullanılan yöntem k-ortalama yöntemidir. Çalışmada inşaat ve ticaret sektörleri de kapsamıştır. Tablo 21’de verilen kısımlar (NACE Rev.2) için Maliye Bakanlığı’ndan temin edilen net satışlar verisi kullanılmıştır. Buna ek olarak, ilçelerdeki banka şube sayısı da dâhil edilmiştir. Maliye verisiyle ilgili imalat sanayi için geçerli olan sorunlar bu sektör için de geçerlidir.

Tablo 21. NACE Rev.2 Sınıflandırmasına Göre Kullanılan Değişkenler

F	İnşaat
G	Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı
H	Ulaştırma ve depolama
I	Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri
J	Bilgi ve iletişim
K	Finans ve sigorta faaliyetleri
L	Gayrimenkul faaliyetleri
M	Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler
N	İdari ve destek hizmet faaliyetleri
O	Kamu yönetimi ve savunma; zorunlu sosyal güvenlik
P	Eğitim
Q	İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri
R	Kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor
S	Diğer hizmet faaliyetleri

Şekil 27’de k-ortalama analizi sonuçlarında çıkan kümeler gelişmişlik sıralaması dikkate alınarak (5’ten 1’e doğru azalan değişken ortalamaları ile) verilmiştir. Görüldüğü gibi imalat sanayi sonuçları ile hizmetler sektörü sonuçları büyük oranda örtüşmektedir.

İmalat sanayi sektöründe olduğu gibi hizmetler sektöründe de Kayseri Merkez yine ilk sırada yer alırken onu Sivas Merkez izlemiştir. Ancak sonra gelen kümede Yozgat Merkez ile beraber Çayıralan ve Sorgun ilçeleri de yer almaktadır. Çayıralan’ın bu kümede çıkmasının nedeni ağaç toptan ticaretinin yüksek çıkmasıdır. Bu durum da ilçede yer alan Orman İşletme Müdürlüğü ile ilgilidir. Geriye kalan ilçeler ise iki ayrı küme (4. ve 5. küme) oluşturmuşlardır. 4. kümede yer alan ilçelerin genelinde otomotiv yakıtının perakende ticareti öne çıkmaktadır. Bazı ilçelerde ise imalat sanayinin (5. kümedeki ilçelere göre) gelişmiş olması hizmetler sektöründe de etkili olmuştur. Pınarbaşı ve

EK 3. BÖLGEDE PLANLANAN/UYGULANAN BÜYÜK PROJELER

Tablo 22. Bölgede Planlanan/Uygulanan Büyük Projeler (Tutarı 10 Milyon TL ve Üzeri Olanlar)*

Planlanan Projeler						
No	Eksen, Öncelik, Tedbir No	Proje Adı	Öngörülen Başlangıç ve Bitiş Tarihi	Uygulama Yeri	Tahmini Bütçe (TL)	Teklif Yapan Ana Kurum/Kuruluşlar
1	4.1.1 4.1.2	Yerköy-Kayseri Hızlı Tren Projesi	2016-2021	Yerköy-Şefaatli-Yenifakılı-Kayseri	1.822.050.000	TCDD
2	4.1.1 4.1.2	Sivas-Malatya-Elazığ-Diyarbakır Demiryolu	2015-2023	Sivas-Malatya-Elazığ-Diyarbakır	6.687.000.000	TCDD
3	4.1.1 4.1.2	Kalın-Samsun Elektrifikasyon, Sinyalizasyon, Telekomünikasyon ve Altyapı İyileştirmesi	2016-2019	Sivas, Tokat, Amasya, Samsun	317.800.000	TCDD
4	2.3.1	47.022.82 m ² Toplam Alana Sahip 24 Derslikli Anadolu Lisesi, 300 Öğrenci Kapasiteli Pansiyon, 1 Spor Salonu	2013-2015	Kocasinan	12.000.000	MEB
5	2.3.1	İncesu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesine 16 Ek Derslik ve 3 Atölye Yapımı	2013-2015	İncesu	12.000.000	MEB
6	2.3.1	Melikgazi İlçesi Ağırnas (Ağırnas Kasabası) Kampüsü	2014-2016	Melikgazi	180.000.000	MEB
7	2.3.1	Kocasinan İlçesi Oruç Reis (Oruç Reis Mah.) Kampüsü	2015-2017	Kocasinan	170.000.000	MEB
8	2.3.1	Talas İlçesi Başakpınar (Başakpınar Mah.) Kampüsü	2014-2016	Talas	120.000.000	MEB
9	4.1.1	Pınarbaşı-Gürün Yolu (BSK Yapım İşi)	2015-2018	Sivas	201.000.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
10	4.1.1	(Kayseri-Sivas) Ayr.-Bünyan Yolu (Bölünmüş Yol-BSK Yapım İşi)	2013-2017	Kayseri	136.400.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
11	4.1.1	Kayseri Güney Çevre Yolu (Km: 33+000-41+000) (Bölünmüş Yol Yapım İşi)	2014-2017	Kayseri	24.800.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
12	4.1.1	Develi Batı Çevre Yolu	2013-2015	Kayseri	12.400.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
13	4.1.1	(Kayseri-Sivas) Ayr. –Felahiye – Boğazlıyan Yolu	2014-2020	Kayseri	63.750.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
14	4.1.1	Sarız Yolu (Tek Yol Yapım İşi)	2014-2018	Kayseri	25.500.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
15	4.1.1	Yozgat-Alaca Yolu (BSK Yapım İşi)	2013-2015	Yozgat	55.800.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
16	4.1.1	Alaca-Zile Yolu (Bölünmüş Yol Yapım İşi)	2014-2018	Yozgat	54.400.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
17	4.1.1	Yozgat Çevre Yolu (Bölünmüş Yol Yapım İşi)	2016-2018	Yozgat	77.500.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
18	4.1.1	Sarıkaya Çevre Yolu (Bölünmüş Yol Yapım İşi)	2015-2018	Yozgat	21.700.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
19	4.1.1	Yerköy Çevre Yolu (Bölünmüş Yol Yapım İşi)	2016-2018	Yozgat	15.500.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
20	4.1.1	Karahasanlı-Kozaklı-Boğazlıyan (Tek Yol Yapım İşi)	2014-2020	Yozgat-Nevşehir	45.900.000	Karayolları Genel Müdürlüğü

21	4.1.1	Mucur-Karahasanlı-Şefaati Yolu (Tek Yol Yapım İşi)	2014-2020	Yozgat-Nevşehir-Kırşehir	62.050.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
22	4.1.1	Boğazlıyan-Çandır-Çayıralan (Tek Yol Yapım İşi)	2014-2019	Yozgat	33.150.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
23	4.1.1	Babayağmur-Çayıralan Yolu (Tek Yol Yapım İşi)	2014-2018	Yozgat	25.500.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
24	4.1.1	Çiğdemli-Kadışehri Yolu (Tek Yol Yapım İşi)	2014-2019	Yozgat	44.200.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
25	4.1.1	Çekerek-Sorgun Devlet Yolu	2014-2020	Yozgat	39.100.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
26	4.1.1	Kadışehri Sulusaray Yolu	2020-2023	Yozgat	13.600.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
27	1.1.2	Erciyes Üniversitesi İlaç Araştırma Merkezi	2013-2016	Kayseri	20.367.000	Erciyes Üniversitesi
28	1.1.2	Erciyes Üniversitesi Vektörler ve Vektörlerle Bulaşan Hastalıklar Araştırma ve Uygulama Merkezi	2013-2016	Kayseri	15.990.000	Erciyes Üniversitesi
29	2.2.6 2.5.4	Tarih Canlandırma Projesi	2014-2023	Kayseri	40.000.000	Kayseri Büyükşehir Belediyesi
30	1.3.1 2.5.5 2.5.6	Erciyes Dağında Kültür ve Kongre Merkezi Projesi	2014-2016	Erciyes Dağı, Tekir Bölgesi	12.000.000	Kayseri Büyükşehir Belediyesi
31	3.6.1 3.6.2	Yenilenebilir Enerji Geliştirilmesi ve Enerji Tasarrufunun Yaygınlaştırılması Projesi	2013-2016	Kayseri	30.000.000	Kayseri Büyükşehir Belediyesi
32	3.3.1	Yeşil Kayseri Projesi	2014-2023	Kayseri	15.000.000	Kayseri Büyükşehir Belediyesi
33	2.2.6	Kanal Kayseri Projesi	2015-2018	Kayseri	95.000.000	Kayseri Büyükşehir Belediyesi
34	4.1.4 4.1.5	Hafif Raylı Sistem Erkiilet Hattı	2017-2020	Kayseri	45.000.000	Kayseri Büyükşehir Belediyesi
35	2.2.6	Kent Kütüphanesi Projesi	2014-2016	Kayseri	15.000.000	Kayseri Büyükşehir Belediyesi
36	3.3.5	Erkiilet Osmangazi Kentsel Dönüşüm Projesi	Belirtilmemiştir.	Erkiilet	Belirtilmemiştir.	Kocasinan Belediyesi
37	3.3.5	Eski Sanayi Kentsel Dönüşüm Projesi	Belirtilmemiştir.	Kocasinan	Belirtilmemiştir.	Kocasinan Belediyesi
38	3.3.5	Sahabiye Kentsel Dönüşüm Projesi	Belirtilmemiştir.	Kocasinan	Belirtilmemiştir.	Kocasinan Belediyesi
39	3.3.3, 3.3.4	Boğazlıyan Belediyesi Bahariye Köyü mücavir alanı dâhilinde "Termal Turizm Alanı" nın Alt Yapı (Su, Kanalizasyon, Yağmur Suyu, Yol, Arıtma Tesisi vb.) Yapım işleri	2014-2020	Boğazlıyan	20.000.000	Boğazlıyan Belediyesi
40	2.4.1	Ağız ve Diş Sağlığı Hizmet Binası	Belirtilmemiştir.	Yozgat Merkez	Belirtilmemiştir.	Sağlık Bakanlığı
41	1.7.1	Develi Belediyesi Besi Bölgesi	2014 - 2016	Develi	12.000.000	Develi Belediyesi
42	2.2.5	Develi Belediyesi Sosyal Projeler	2014 - 2018	Develi	13.000.000	Develi Belediyesi
43	3.3.5	Develi Belediyesi Sokak Sağlıklaştırma Projesi	2014 - 2023	Develi	30.000.000	Develi Belediyesi
44	3.3.4	Develi Belediyesi İleri Biyolojik Ortak Atıksu Arıtma Tesisi Projesi	2014-2016	Develi	22.000.000	Develi Belediyesi

45	2.2.5 2.2.6	Develi Spor ve Gençlik Merkezi	2014-2016	Develi	11.000.000	Develi Belediyesi
46	2.2.6	Yukarı Kızılırmak Kültür ve Doğa Yolu Projesi	2013-2015	Sivas	10.000.000	Sivas İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
47	1.7.1	Hudutsuz Ürün-Köy Projesi	Belirtilmemiştir.	Koyulhisar-Suşehri	38.000.000	Sivas İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
48	1.3.1	Akdağmadeni Nalbant Dağı Kayak Tesisi Projesi	2014-2020	Akdağmadeni	300.000.000 Avro	Akdağmadeni Belediyesi
49	3.3.4	Yeni Biyolojik Arıtma Tesisi	2016-2018	Yozgat Merkez	10.000.000	Yozgat Belediyesi
50	2.2.6	Yeni Belediye Sarayı	2015-2017	Yozgat Merkez	25.000.000	Yozgat Belediyesi
51	2.2.6	Yeni Otobüs Terminali	2016-2018	Yozgat Merkez	10.000.000	Yozgat Belediyesi
52	1.6.2	Sivas-Merkez 2. Organize Sanayi Bölgesi Altyapı İnşaatı	2014-2023	Sivas-Merkez	40.000.000	Sivas-Merkez 2.Organize Sanayi Bölge
53	1.7.8	Sivas-Erzincan-Malatya Demir Aramaları Projesi	2014-	Sivas-Erzincan-Malatya	Belirtilmemiştir.	MTA Orta Anadolu I. Bölge Müdürlüğü
54	1.7.8	Sivas Tersiyer Havzasının Kalınlığının ve Endüstriyel Hammadde Oluşumlarının Araştırılması Projesi	2014-	Sivas	Belirtilmemiştir.	MTA Orta Anadolu I. Bölge Müdürlüğü
55	1.7.8	Sivas Tersiyer Havzasındaki Olası Plaser Maden Yataklarının Araştırılması Projesi	2014-	Sivas	Belirtilmemiştir.	MTA Orta Anadolu I. Bölge Müdürlüğü
56	1.7.8	Orta Anadolu Metalik Maden Aramaları (Sivas-Tokat ve Akdağmadeni-Çayıralan (Yozgat) Arasındaki Farklı Magma Tiplerine Bağlı Olarak Gelişmiş Olası Gömülü Cevherleşmelerin Araştırılması) Projesi	2014-	Sivas-Tokat ve Akdağmadeni-Çayıralan	Belirtilmemiştir.	MTA Orta Anadolu I. Bölge Müdürlüğü
57	1.7.8	Sivas, Kayseri ve Erzincan Yörelerindeki Zeolit ve Olivin Oluşumlarının Araştırılması Projesi	2014-	Sivas, Kayseri ve Erzincan	Belirtilmemiştir.	MTA Orta Anadolu I. Bölge Müdürlüğü
58	1.3.1 3.5.4	Kültepe/Kaniş-Karum Kent Müzesi ve Sokak Sağlıklaştırma Projesi	2014-2023	Kayseri-Kaniş, Karum	4.000.000 Avro	Kayseri İl Kültür Turizm Müdürlüğü
59	1.1.2	Sivas Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Ar-Ge Binaları, Altyapı ve Çevre Düzenlemesi	2014-2023	Sivas	Belirtilmemiştir.	Cumhuriyet Üniversitesi-Teknokent
60	4.1.2	Sivas Havalimanı Paralel Taksiyolu ve Hızlı Çıkış Yolu Yapımı	2015-2017	Sivas Nuri Demirağ Havalimanı	15.000.000	Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü
61	1.7.1	Suşehri Sulaması 3. Kısım (Pompajlı)	2020-2022	Suşehri	56.700.000	DSİ
62	3.6.1	Sivas-Suşehri Sulaması 4. Kısım	2020-2022	Suşehri	47.670.000	DSİ
63	1.7.1	Nevruz Sulaması	2015-2017	Yıldızeli	60.000.000	DSİ
64	1.7.1 3.6.1	Kocakurt Barajı	2014-2016	Kangal	22.000.000	DSİ
65	1.7.1	Kocakurt Sulaması	2015-2017	Kangal	25.000.000	DSİ
66	1.7.1 3.6.1	Gemerek Barajı	2014-2017	Gemerek	90.000.000	DSİ
67	1.7.1	Gemerek Sulaması	2015-2017	Gemerek	40.000.000	DSİ
68	1.7.1 3.6.1	Eymir Barajı	2016-2018	Kangal	22.000.000	DSİ
69	1.7.1	Eymir+Armağan Sulaması	2016-2018	Kangal	40.000.000	DSİ

70	1.7.1 3.6.1	Kemer kaya Barajı	2015-2018	Yıldızeli	55.650.000	DSİ
71	1.7.1	Kemer kaya Sulaması	2016-2019	Yıldızeli	42.000.000	DSİ
72	1.7.1 3.6.1	Bozkurt Barajı	2015-2018	Şarkışla	21.000.000	DSİ
73	1.7.1	Bozkurt Sulaması	2016-2019	Şarkışla	31.500.000	DSİ
74	1.7.1 3.6.1	Akçakale Barajı	2015-2018	Kangal	17.850.000	DSİ
75	1.7.1	Akçakale Sulaması	2016-2019	Kangal	36.750.000	DSİ
76	1.7.1 3.6.1	Suşehri Serpinti Çataloluk Barajı	2016-2018	Suşehri	38.000.000	DSİ
77	3.6.1	Gemerek Çepni Barajı	2016-2018	Gemerek	22.500.000	DSİ
78	1.7.1 3.6.1	Kurtlapa Barajı	2016-2018	Sivas Merkez	45.000.000	DSİ
79	1.7.1	Sivas-Ulaş-Örenlice Göleti Sulaması	2014-2015	Sivas-Ulaş-Örenlice Göleti Sulaması	10.500.000	DSİ
80	1.7.1	Suşehri Serpinti Çataloluk Sulaması	2016-2018	Suşehri	18.760.000	DSİ
81	1.7.1	Gemerek Çepni Sulaması	2016-2018	Gemerek	11.250.000	DSİ
82	1.7.1	Kurtlapa Sulaması	2016-2018	Sivas Merkez	22.400.000	DSİ
83	1.7.1	İnandık Projesi	2014-2018	Yerköy-Belkavak, Göçerli, Buruncuk, Arifeoğlu, Süleymanlı Belediyesi ve Sekili köylerinin bir kısmı	121.830.7555	DSİ
84	1.7.1	Bahçecik Projesi	2014-2019	Kadışehri-Sapıroğlu, Tarhana, Buzluk-Çepni, Derbent, Gümüşdiğın, Kabalı, Kemalli, Kıyılı, Üçağaç, Vasfibey, Yakacık, Yanık, Yankı, Örencik, Çiçekli, Çiçeklihöyüğü, İzibüyük ve Kesikköprü Köyleri	281.111.561	DSİ
85		Eski Sanayi Kentsel Dönüşüm Projesi	2013-2015	Yozgat Merkez	Belirtilmemiştir	Yozgat Belediyesi
Uygulanan Projeler						
No	Eksen, Öncelik, Tedbir No	Proje Adı	Öngörülen Başlangıç ve Bitiş Tarihi	Uygulama Yeri	Tahmini Bütçe (TL)	Teklif Yapan Ana Kurum/Kuruluşlar
1	2.3.1	Kayseri /Pınarbaşı (TOKİ) 250 Öğrenci Kapasiteli Yurt İnşaatı	İhale Aşamasında	Pınarbaşı/KAYSERİ	14.000.000	Yurtkur Kayseri Bölge Müdürlüğü
2	2.3.1	Kayseri /Bünyan (TOKİ) 250 Öğrenci Kapasiteli Yurt İnşaatı	Proje Aşamasında	Bünyan/KAYSERİ	14.000.000	Yurtkur Kayseri Bölge Müdürlüğü
3	2.3.1	Sivas (Y.İ.G.M) 2250 Öğrenci Kapasiteli Yurt İnşaatı	Proje Aşamasında	Sivas	60.000.000	Yurtkur Kayseri Bölge Müdürlüğü
4	2.3.1	Sivas/Zara (TOKİ) 500 Öğrenci Kapasiteli Yurt İnşaatı	2012-2014	Zara/Sivas	9.250.000**	Yurtkur Kayseri Bölge Müdürlüğü
5	2.3.1	Yozgat (TOKİ) 1000 Öğrenci Kapasiteli Yurt İnşaatı	İhale Aşamasında	Yozgat	35.000.000	Yurtkur Kayseri Bölge Müdürlüğü
6	2.3.5	Sivas İl Halk Kütüphanesi	2013-2015	Sivas	10.000.000	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
7	1.7.1	Sivas Et ve Süt Entegre Tesisleri	2013-2016	Sivas Merkez İlçe Kovalı Mevkii	25.000.000	Sivas İl Özel İdaresi

8	1.3.1, 1.3.2	Yıldızdağı Kış Sporları Merkezi İnşaatı	2013-2015	Sivas Merkez, Yakupoğlan Beldesi Yıldız Dağı	50.000.000	Sivas İl Özel İdaresi
9	2.3.5 2.3.6	Yüzme Havuzu	2014-2016	Sivas Merkez	15.000.000	Spor Genel Müdürlüğü
10	2.3.5 2.3.6	Kültür Merkezi Projesi	2013-2016	Sivas	6.000.000 (harcanan)	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
11	4.2.1 4.2.2	Ankara-Sivas Hızlı Tren	2007-2015	Ankara, Yozgat, Sivas	2.486.188.000	TCDD
12	4.2.1 4.2.2	Sivas-Erzincan Demiryolu	2011-2017	Sivas, Erzincan	4.494.000.000	TCDD
13	4.2.1 4.2.2	Boğazköprü-Ulukışla-Yenice, Mersin Yenice, Adana-Toprakkale Sinyalizasyon, Telekomünikasyon ve Altyapı İyileştirmesi	2005-2013	Kayseri, Niğde, Adana, İçel, Osmaniye	341.141.000	TCDD
14	4.2.1 4.2.2	Boğazköprü-Ulukışla-Yenice, Mersin-Yenice, Adana-Toprakkale Elektrifikasyon	2011-2015	Kayseri, Niğde, Adana, İçel, Osmaniye	267.487.000	TCDD
15	4.2.1 4.2.2	Kayaş-Irmak-Kırıkkale-Çetinkaya Elektrifikasyon ve Altyapı İyileştirmesi	2010-2015	Ankara, Kırıkkale, Yozgat, Kayseri, Sivas	434.072.000	TCDD
16	4.2.1 4.2.2	Lojistik Merkez Kurulması	2007-2016	Kayseri-Boğazköprü, Sivas	94.114.000	TCDD
17	4.2.1 4.2.2	1583 Yataklı Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi (Sağlık Kampüsü)	2011-2014	Kayseri	792.000.000	Sağlık Bakanlığı (Kamu Özel Ortaklığı Daire Başkanlığı)
18	4.2.1 4.2.2	Kayseri Kuzey Geçiş Varyantı (Altyapı ve Sinyalizasyon) Yapım İşi	2007-2013	Kayseri	158.120.000	TCDD
19	4.2.1 4.2.2	Tuna-Koyulhisar-Suşehri ENH Yenileme (Toprak Teli Fiberoptik) (Sivas)	2009-2015	Tuna-Koyulhisar- Suşehri (Sivas)	11.000.000	TEİAŞ
20	4.2.1 4.2.2	(Pınarbaşı-Gürün) Ayr. – Kaynar-16 Bl. HD. DY. (Bölünmüş Yol Yapım İşi)	2009-2013	Kayseri	63.316.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
21	4.2.1 4.2.2	Kayseri Güney Çevre Yolu (Km: 0+000-12+000) (Bölünmüş Yol Yapım İşi)	2011-2013	Kayseri	28.072.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
22	4.2.1 4.2.2	Kayseri-Develi Yolu (Hisarcık Ayr.-Erciyes-Develi Arası) (Bölünmüş yol-BSK Yapım İşi)	2012-2015	Kayseri	53082.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
23	4.2.1 4.2.2	Kayseri-Malatya Yolu (Mimarsinan Köp.-Elbaşı Ayr. Yolu) (BSK Yapım İşi)	2011-2014	Kayseri	70.067.287	Karayolları Genel Müdürlüğü
24	4.2.1 4.2.2	Kayseri-Nevşehir Yolu (Boğazköprü-Garipçe Ayr.) (BSK Yapım İşi)	2011-2013	Kayseri	16.155.269	Karayolları Genel Müdürlüğü
25	4.2.1 4.2.2	Kayseri-Kırşehir Yolu (Hacıbektaş Ayr.-Kırşehir Ç.Y.) (BSK Yapım İşi)	2011-2014	Kayseri	70.398.321	Karayolları Genel Müdürlüğü
26	4.2.1 4.2.2	Kayseri-Ankara Devlet Yolu (Boğazköprü-Himmetdede) (BSK Yapım İşi)	2009-2014	Kayseri	103.395.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
27	4.2.1 4.2.2	Kayseri-Sivas Yolu (BSK Yapım İşi)	2009-2014	Kayseri	95.453.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
28	4.2.1 4.2.2	Pınarbaşı-5 Bölge HD. Yolu (BSK Yapım İşi)	2012-2015	Kayseri	100.994.186	Karayolları Genel Müdürlüğü
29	4.2.1 4.2.2	Kayseri –Pınarbaşı (Elbaşı Ayr.-Pınarbaşı Arası) (BSK Yapım İşi)	2013-2015	Kayseri	90.134.270	Karayolları Genel Müdürlüğü

30	4.2.1 4.2.2	Himmetdede Ayr.-Boğazlıyan Yolu (Boğazlıyan Ç. Y. Dahil)	2012-2015	Kayseri -Yozgat	71.050.660	Karayolları Genel Müdürlüğü
31	4.2.1 4.2.2	Kayseri Özvatan Yolu	2011-2013	Kayseri	12.903.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
32	4.2.1 4.2.2	Kayseri Tomarza Yolu	2012-2014	Kayseri	17.814.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
33	4.2.1 4.2.2	Develi-Bakırdağ Yolu (Tek Yol Yapım İşi)	2011-2013	Kayseri	21.301.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
34	4.2.1 4.2.2	Özvatan –Felahiye Yolu (Tek Yol Yapım İşi)	2011-2016	Kayseri	13.600.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
35	4.2.1 4.2.2	Tomarza-Toklar Yolu (Tek Yol Yapım İşi)	2011-2020	Kayseri	52.700.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
36	4.2.1 4.2.2	Boğazlıyan-Sarıkaya-Sorgun D.Y . (Bölünmüş Yol Yapım İşi)	2009-2013	Yozgat	86.842.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
37	4.2.1 4.2.2	Sorgun-Akdağmadeni-Yıldızeli Yolu (BSK Yapım İşi)	2011-2014	Yozgat	78.118.676,51	Karayolları Genel Müdürlüğü
38	4.2.1 4.2.2	Yerköy Ayr.-Yozgat-Sorgun D.Y. (BSK Yapım İşi)	2011-2014	Yozgat	76.441.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
39	4.2.1 4.2.2	Delice Ayr.-Yerköy DY. (BSK Yapım İşi)	2011-2014	Yozgat	86.246.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
40	4.2.1 4.2.2	Himmetdede Ayr-Boğazlıyan Yolu (Boğazlıyan Ç.Y. Dahil) (BSK Yapım İşi)	2012-2015	Yozgat	71.050.660	Karayolları Genel Müdürlüğü
41	4.2.1 4.2.2	Çekerek Kadışehri Yolu (Tek Yol Yapım İşi)	2010-2021	Yozgat	27.200.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
42	4.2.1 4.2.2	Alaca-Çekerek-Zile Yolu (Tek Yol Yapım İşi)	2011-2013	Yozgat	36.565.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
43	4.2.1 4.2.2	Çayıralan 16. Bölge Müdürlüğü	2011-2015	Yozgat	17.850.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
44	2.4.1 2.3.5	Erciyes Üniversitesi Kongre Merkezi	1994-2015 (2015 sonrasına sarkabilecektir)	Kayseri	36.750.000	Erciyes Üniversitesi
45	4.2.1 4.2.2	Derinkuyu-Yeşilhisar Yolu	2011-2021	Kayseri-Nevşehir	34.100.000	Karayolları Genel Müdürlüğü
46	2.4.1	475 Yataklı Eğitim ve Araştırma Hastanesi	İhale Aşamasında	Yozgat Merkez	92.000.000	Sağlık Bakanlığı (Kamu Özel Ortaklığı Daire Başkanlığı)
47	2.4.1	Devlet Hastanesi 250 Yatak	İhale Aşamasında	Yozgat Sorgun	44.915.254	TOKİ
48	2.4.1	Devlet Hastanesi 50 Yatak	2012-2014	Yozgat Sarıkaya	11.252.000	Sağlık Bakanlığı (Kamu Özel Ortaklığı Daire Başkanlığı)
49	3.6.1 1.7.1	Sarıoğlan Projesi	1990-2013	Orta Anadolu'da Kızılırmak'ın yan kollarından Kestuvan ve Düzencik Çayı vadisinde	135.162.676	DSİ
50	3.6.1 1.7.1	Develi II. Merhale Projesi	1990-2016	Develi, Yahyalı, Yeşilhisar, İncesu, ilçeleri ve bağlı köyleri içine alan Kızılırmak Havzasına mansaplanan Develi Kapalı Havzası0	1.059.458.097	DSİ
51	3.6.1 1.7.1	Bahçelik Projesi	1995-2017	Pınarbaşı'nın 10 km batısında Zamantı Nehri üzerinde	1.404.298.655	DSİ

52	3.6.1 1.7.1	Yamula Barajı	2009-2015	Kayseri Kızılırmak Vadisinde Yamula Kasabası, Ebiç, Mahzemin, Dadağı, Karakimseli, Kalkancık Köyleri	94.217.652	DSİ
53	1.7.1	Kayseri-Felahiye Kayapınar Göleti ve Sulaması	2010-2014	Kayseri, Felahiye Kayapınar Kasabası	19.803.354	DSİ
54	1.7.1	Kayseri-Melikgazi Kıranardı Göleti ve Sulaması	2012-2016	Melikgazi İlçesi Kıranardı, Çaylakçukuru Deresi üzerinde	21.446.964	DSİ
55	1.7.1	Kayseri-Sarız Çölekdere Göleti ve Sulaması	2013-2015	Sarız İlçesi Çölekdere Köyü	14.655.000	DSİ
56	1.7.1	Kayseri-Bünyan Koyunabdal Göleti ve Sulaması	2013-2015	Kayseri Bünyan, Koyunabdal Kasabası	18.700.000	DSİ
57	1.7.1	Kayseri-Sarıoğlan Ebulhayır Göleti ve Sulaması	2013-2015	Sarıoğlan Ebulhayır Köyü	11.744.000	DSİ
58	1.7.1	Kayseri-Sarız Fettahdere Göleti ve Sulaması	2013-2015	Sarız, Fettahdere Köyü	14.080.000	DSİ
59	1.7.1	Kayseri-Özvatan Göleti Sulaması	2013-2015	Özvatan İlçesi	20.968.000	DSİ
60	1.7.1	Zara Sulaması	2010-2013	Zara İlçesi ve Bağlı 4 Adet Köy Arazileri	27.353.649	DSİ
61	1.7.1	Hafik Sulaması	2010-2014	Hafik İlçesi ve bağlı 8 adet Köy arazileri	42.210.983	DSİ
62	1.7.1	Zara-Hafik Sulaması Su Alma Yapısı ve İletim Hattı	2012-2014	Zara	24.782.017	DSİ
63	4.1.1	Kanak Barajı	2010-2013	Şarkışla	27.682.586	DSİ
64	1.7.1	Kanak Sulaması	2012-2014	Şarkışla	10.324.264	DSİ
65	1.7.1	Pusat-Özen sulaması 2. Kısım	2012-2017	Hafik	71.220.000	DSİ
66	1.7.1	Sivas-Yıldızeli Güneykaya (Yusufoğlan) Göleti	2010-2014	Yıldızeli	14.689.430	DSİ
67	3.6.1 1.7.1	Nevruz Barajı	2013-2015	Yıldızeli	37.109.655	DSİ
68	1.7.1	Sivas Yıldızeli Güneykaya Sulaması	2013-2015	Yıldızeli	25.000.000	DSİ
69	1.7.1	Sivas-Ulaş Örenlice Göleti	2013-2014	Ulaş	16.000.000	DSİ
70	1.7.1	Sivas-Ulaş Şenyurt Göleti	2013-2014	Ulaş	11.000.000	DSİ
71	1.7.1	Musabeyli Projesi	2007-2015	Yozgat-Musabeyli Kasabasının 7,5 km kuzey doğusunda Bşeközü Deresi Üzerinde Akyamaç Köyüne 3 km uzaklıktadır.	178.896.208	DSİ
72	1.7.1	Gelingüllü Projesi	1985-2014	Kızılırmak Havzasında, Delice Irmağın Kollarından Kanak Çayı Üzerinde Yozgat Merkez Osmanpaşa Bucağı Gelingüllü Köyünün 1 km kuzey batısından başlayıp, Yerköy ilçesi Aşağısekili Kasabası sınırlarına kadardır.	527.945.402	DSİ

73	1.7.1	Yozgat Kadışehri Halıköy Göleti ve Sulaması	2012-2014	Kadışehri-Halıköy Kasabası	16.277.113	DSİ
74	1.7.1	Yozgat Boğazlıyan Oğulcuk Göleti ve Sulaması	2012-2015	Boğazlıyan-Devecipınar Kasabası ve Oğulcuk Köyü	40.000.000	DSİ
75	1.7.1	Yozgat-Sorgun Taşlık Göleti ve Sulaması	2012-2015	Sorgun-Büyüktaşlık Köyü Arazileri	26.692.486	DSİ
76	1.7.1.	Yozgat-Akdağmadeni Çalışkan Göleti ve Sulaması	2013-2015	Akdağmadeni-Çalışkan Köyü	18.620.000	DSİ
77	1.7.1	Yozgat-Sorgun Erkekli Göleti ve Sulaması	2013-2015	Sorgun-Erkekli, İsmailhacılı, Duralıdayılı, Halıfakılı ve Gevrek Köyü	20.861.000	DSİ
78	1.7.1	Yozgat-Sorgun Gevrek Göleti ve Sulaması	2013-2015	Sorgun-Gevrek, Doğanlar, İsmailhacılı ve Duralıdayı	30.722.000	DSİ
79	1.7.1	Yozgat-Sorgun Kösrelik Göleti ve Sulaması	2013-2015	Sorgun-Kösrelik Köyü	20.200.000	DSİ
80	1.7.1	Yozgat Gelingüllü Arazi Topulaştırma ve TİGH Projesi	2013-2015	Yozgat Merkez-Esenli, Battal, Bayatören, Özlüce, Sarınınören; Sorgun-Gedikhasanlı; Yerköy-Akpınar, Arifeoğlu, Buruncuk, Kumluca, Göçerli, Karacaahmetli, Kömüşören, Şefaattli-İnceşehir Mah., Paşaköy, Armağan, Halaçlı, İbrahimhacılı, Kızılyar, Koç ve Saçlı, Kırşehir-Çiçekdağı ilçesi-Köseli, Tatbekirli, Büyükteflek, Küçükteflek, Haydarlı, Safalı, Tepecik	16.104.627,16	Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
81	1.6.2	Sivas-Merkez 1. Organize Sanayi Bölgesi Tevsi Alan Kamulaştırma	2004-2014	Sivas-Merkez	17.790.587	Sivas Merkez 1. Organize Sanayi Bölge
82	3.3.3	Suşehri (Sivas) İçme suyu İnşaatı	2013-2014	Suşehri (Sivas) Belediyesi	12.000.000	İller Bankası A.Ş.
83	3.3.3	İmranlı (Sivas) Kanalizasyon İnşaatı	2013-2014	İmranlı (Sivas) Belediyesi	10.250.000	İller Bankası A.Ş.
84	3.3.3	Yeniçubuk (Sivas) Kanalizasyon İnşaatı	2013-2014	Yeniçubuk (Sivas) Belediyesi	10.000.000	İller Bankası A.Ş.
85	2.2.5 2.2.6	25.000 Seyirci Kapasiteli Stadyum	2012-2015	Sivas Merkez	100.000.000	TOKİ
86	2.2.5 2.2.6	4.000 Seyirci Kapasiteli Spor Salonu	2012-2015	Sivas Merkez	33.386.567	Spor Genel Müdürlüğü

*Resmi yazıyla Valilikler aracılığıyla kurumlarca önerilen ve uygulanan projeler dikkate alınmıştır.

** İstisnai olarak belirtilmiştir.

KAYNAKÇA

1. **UNDP.** *Human Development Report.* 2013.
2. **Kalkınma Bakanlığı.** *İllerin Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması.* 2011.
3. **BSGM.** Su Ürünlerine Ait Bilgi ve Dokümanlar. *Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü.* [Çevrimiçi] [Alıntı Tarihi: 31 Aralık 2012.] www.bsgm.gov.tr.
4. **TÜİK.** TÜİK Veri Tabanı. *TÜİK.* [Çevrimiçi] 2012. [Alıntı Tarihi: 12-30 Kasım 2012.] <http://tuik.gov.tr/VeriTabanlari.do>.
5. **Yüksel, B.** *TR72 Bölgesi Tarım Raporu.* Kayseri : Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2013.
6. **TÜİK.** TÜİK Veri Tabanı. [Çevrimiçi] 2011.
7. **Dedeoğlu, Doç. Dr. Ayla Özhan.** *Çok Değişkenli Analiz Yöntemleri.*
8. **Sangün, Levent.** *Doktora Tezi, Temel Bileşenler Analizi, Ayırma Analizi, Kümeleme Analizleri ve Ekolojik Verilere Uygulanması Üzerine Bir Araştırma.* 2007.
9. **Özdamar, Kazım.** *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler).* s.l. : Kaan Kitapevi, 2004.

TR72 BÖLGESİ 2014-2023

MEVCUT DURUM ANALİZİ -EKLER-

Kayseri Yatırım Destek Ofisi

Barbaros Mahallesi
Sümer Yerleşkesi
Kümeevler No:1
38080 Kocasinan/KAYSERİ
Tel: 0 (352) 352 6726

Sivas Yatırım Destek Ofisi

Akdeğirmen Mahallesi
Höllüklük Caddesi
No:39
58040 SİVAS
Tel: 0 (346) 222 0800

Yozgat Yatırım Destek Ofisi

Medrese Mahallesi
Hastane Caddesi
İş Bankası Üstü 5. Kat
66100 YOZGAT
Tel: 0 (354) 217 6726